

DIAGNOZA SYTUACJI
SPOŁECZNEJ,
GOSPODARCZEJ I
PRZESTRZENNEJ
GMINY KŁODAWA

Instytut Badawczy IPC

Maj 2025

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Charakterystyka gminy.....	4
2. Sfera społeczna.....	5
2.1. Sytuacja demograficzna.....	5
2.2. Mieszkalnictwo.....	20
2.3. Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna.....	23
2.4. Kultura.....	32
2.5. Dziedzictwo kulturowe.....	36
2.6. Sport i rekreacja.....	50
2.7. Opieka zdrowotna.....	53
2.8. Opieka żłobkowa.....	56
2.9. Opieka i edukacja przedszkolna.....	56
2.10. Szkolnictwo podstawowe.....	58
2.11. Aktywność społeczna i obywatelska.....	58
2.12. Bezpieczeństwo publiczne.....	63
3. Sfera gospodarcza.....	66
3.1. Działalność gospodarcza.....	66
3.2. Turystyka.....	71
3.3. Rynek pracy i bezrobocie.....	72
3.4. Gospodarka wodna i ściekowa.....	75
3.5. Gospodarka odpadami.....	78
3.6. Infrastruktura gazowa.....	81
3.7. Telekomunikacja i teleinformatyka.....	83
3.8. Transport i komunikacja.....	84
4. Sfera przestrzenna.....	87
4.1. Charakterystyka gminy Kłodawa.....	87

4.2.	Ochrona przyrody	89
4.3.	Wody powierzchniowe i podziemne	92
4.4.	Polityka przestrzenna.....	95
4.5.	Obszary funkcjonalne.....	96
4.6.	Obszary strategicznej interwencji.....	99
4.7.	Gospodarka przestrzenna	100
5.	Podsumowanie diagnozy	102
5.1.	Analiza SWOT.....	102
5.2.	Wnioski z diagnozy	105
	Spis rysunków, tabel i wykresów	115

Wstęp

Gmina Kłodawa przystąpiła do opracowania aktualizacji dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Kłodawa na lata 2023-2033. Strategia rozwoju gminy to kluczowy dokument wyznaczający cele i kierunki działań rozwojowych.

Tworzenie strategii to proces kilkuetapowy (diagnoza, partycypacyjne programowanie rozwoju, opiniowanie, ewaluacja ex-ante przyjętych rozwiązań, partycypacja społeczna, przyjęcie dokumentu). Zdefiniowanie celów i kierunków rozwoju wymaga usystematyzowania wiedzy nt. problemów, mocnych i słabych stron oraz potencjałów i potrzeb rozwojowych gminy.

Niniejsze opracowanie stanowi opis uwarunkowań rozwojowych gminy Kłodawa w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej. Materiał stanowi swoiste kompendium wiedzy nt. gminy Kłodawa. Zebrane dane mają charakter dynamiczny, tj. dotyczą wybranego okresu czasu. W ten sposób możliwa była ocena kierunków zmian. Starano się przy tym zaprezentować najbardziej aktualne dane. W przypadku danych GUS są to z reguły dane za 2023 lub 2024 roku. W przypadku danych, które pochodzą z jednostek gminnych są to dane za 2023 rok. W przypadku danych źródłowych pozyskanych bezpośrednio z jednostek gminnych możliwe było dodatkowe pozyskanie wiedzy nt. potrzeb rozwojowych i inwestycyjnych.

Dane dla gminy Kłodawa zaprezentowane w diagnozie zestawiono z danymi na tle gmin wiejskich z: powiatu gorzowskiego, województwa lubuskiego oraz kraju. Punktem odniesienia były zarówno dane dla kraju, województwa, powiatu. Jednocześnie do porównania wybrano również dane dla gmin wiejskich z kraju. Możliwe to było dzięki bankowi danych lokalnych (BDL GUS). Wybór różnych grup porównawczych ułatwia obiektywną ocenę procesów rozwojowych i poziomu rozwoju, który dotyczy gminy Kłodawa.

Diagnoza, podobnie jak strategia rozwoju gminy, jest dokumentem wielowątkowym. Wynika to z szerokiego zakresu kompetencji przypisanych dla samorządu gminnego. Dotyka zarówno wymiaru społecznego, jak też gospodarczego i środowiskowego.

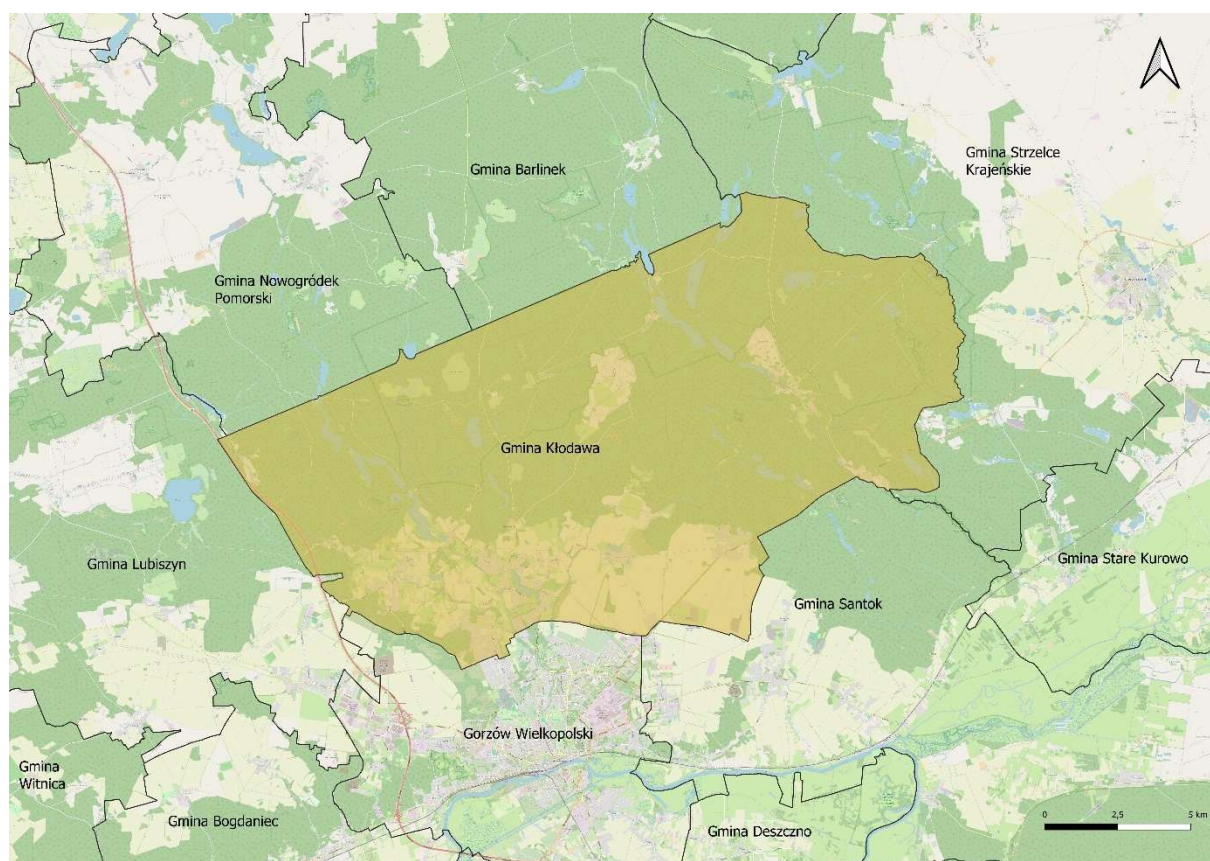
Ostatni rozdział diagnozy zawiera podsumowanie. W tym rozdziale uporządkowano czynniki rozwojowe gminy w oparciu o analizę SWOT oraz przedstawiono wnioski z diagnozy.

1.Charakterystyka gminy

Kłodawa to gmina wiejska położona na wysoczyźnie gorzowskiej – usytuowana na pograniczu województw lubuskiego i zachodniopomorskiego, w północnej części powiatu gorzowskiego ziemskiego. Zajmuje powierzchnię 235 km² i według stanu na 31 grudnia 2023 roku zamieszkiwana była przez 9 335 mieszkańców, co daje gęstość zaludnienia na poziomie 39,8 osób na km². W skład gminy wchodzi 11 sołectw: Kłodawa, Różanki, Wojcieszyce, Chwałęcice, Łośno, Santocko, Rybakowo, Santoczno, Zdroisko, Mironice oraz Różanki – Szklarnia.

Graniczy bezpośrednio z gminami: Nowogródek Pomorski, Barlinek, Lubiszyn, Strzelce Krajeńskie, Santok oraz miastem Gorzów Wielkopolski. Administracyjnie należy do powiatu gorzowskiego, a jej siedziba mieści się w miejscowości Kłodawa. Na rozwój gminy znaczący wpływ ma sąsiedztwo Gorzowa Wielkopolskiego – jednego z dynamiczniej rozwijających się ośrodków przemysłowych i administracyjnych województwa lubuskiego.

Rysunek 1. Położenie gminy Kłodawa

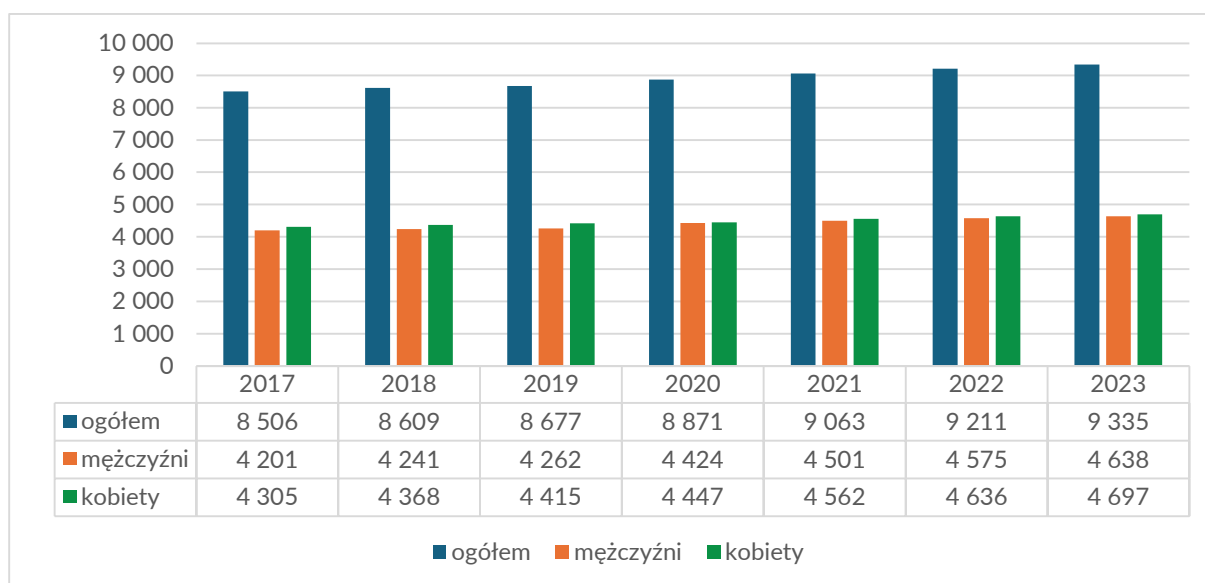
Źródło: opracowanie własne

2. Sfera społeczna

2.1. Sytuacja demograficzna

W latach 2017–2023 liczba mieszkańców gminy Kłodawa systematycznie rosła – od 8 506 osób w 2017 r. do 9 335 osób w 2023 r., co stanowi wzrost o 829 osób (czyli o ok. 9,75% w ciągu 7 lat). Średnioroczny przyrost wynosił ok. 1,4%. Dane te świadczą o stabilnym i umiarkowanym wzroście demograficznym. Liczba mężczyzn w gminie wzrosła z 4 201 w 2017 r. do 4 638 w 2023 r., co daje wzrost o 437 osób (ok. 10,4%). Wskaźnik ten wskazuje, że tempo wzrostu liczby mężczyzn jest nieco wyższe niż średnia dla całej populacji. Liczba kobiet w tym samym okresie wzrosła z 4 305 do 4 697, co oznacza przyrost o 392 osoby (9,1%). Tempo wzrostu jest nieco niższe niż u mężczyzn, jednak kobiety nieprzerwanie stanowią liczebnie większą grupę. W całym analizowanym okresie kobiety stanowiły nieznaczną większość. W 2017 r. kobiety stanowiły 50,6% populacji. W 2023 r. ich udział nieco spadł do 50,3%. Tendencja ta sugeruje stopniowe wyrównywanie proporcji płci, co może mieć związek m.in. z migracją wewnętrzną (np. napływem młodszych mężczyzn w wieku produkcyjnym).

Wykres 1. Liczba mieszkańców w podziale na płeć w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 województwo lubuskie odnotowało systematyczny spadek liczby ludności, który w analizowanym okresie wyniósł łącznie 41 809 osób. Oznacza to zmniejszenie populacji o 4,11%, co świadczy o wyraźnym trendzie depopulacyjnym. Liczba mieszkańców zmniejszała się z roku na rok, spadając z poziomu 1 016 832 w roku 2017 do 975 023 w roku 2023. Jest to wynikiem zarówno ujemnego przyrostu naturalnego, jak i odpływu migracyjnego.

Odmienne tendencję wykazuje powiat gorzowski, który w tym samym okresie zanotował wzrost liczby mieszkańców o 2 459 osób, co oznacza przyrost na poziomie 3,44%. W 2017 roku liczba ludności w powiecie wynosiła 71 438, natomiast w roku 2023 wzrosła do 73 897. Wskazuje to na rosnącą atrakcyjność tego obszaru jako miejsca do życia, co związane jest z jego bliskością Gorzowa Wielkopolskiego, rozwijającą się infrastrukturą, poprawą jakości życia oraz migracją ludności z terenów miejskich na obszary podmiejskie.

Kontrast między spadkiem liczby ludności w województwie a wzrostem w powiecie gorzowskim sugeruje zjawisko suburbanizacji oraz lokalne czynniki przyciągające nowych mieszkańców. Rodzi to konieczność dostosowania polityki przestrzennej i społecznej – zarówno do wyzwań związanych z depopulacją w skali województwa, jak i do rosnących potrzeb infrastrukturalnych i usługowych w rozwijających się gminach powiatu gorzowskiego.

Tabela 1. Liczba mieszkańców województwa lubuskiego oraz powiatu gorzowskiego w latach 2017-2023

Jednostka terytorialna	ROK							Zmiana 2023 wobec 2017	zmiana %
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
LUBUSKIE	1 016 832	1 014 548	1 011 592	993 329	985 487	979 976	975 023	-41 809	-4,11%
Powiat gorzowski	71 438	71 549	71 836	72 472	72 905	73 480	73 897	2 459	3,44%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 obserwowano wyraźnie zróżnicowane tempo zmian liczby ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w skali kraju, województwa lubuskiego, powiatu gorzowskiego oraz gminy Kłodawa. Na poziomie ogólnopolskim trend był ujemny przez większość analizowanego okresu, z wyjątkiem 2017 roku, kiedy dynamika zmian była zerowa. Od 2018 roku wskaźnik ten przyjmował coraz niższe wartości – najpierw delikatnie ujemne, a następnie zdecydowanie bardziej negatywne, osiągając najniższy poziom w 2021 roku (-4,8), co można wiązać m.in. z bezpośrednimi skutkami pandemii COVID-19. W kolejnych latach spadek liczby ludności w Polsce wyhamował, lecz nadal utrzymywał się na poziomie wyraźnie ujemnym.

W województwie lubuskim sytuacja była jeszcze bardziej niekorzystna niż w skali całego kraju. Już od 2017 roku zmiany liczby ludności były negatywne i pogłębiały się z każdym kolejnym rokiem, przy czym kulminacja spadku nastąpiła również w 2021 roku (-7,9). Mimo pewnego złagodzenia spadków w latach 2022 i 2023, region ten wciąż zmagą się z poważnym problemem

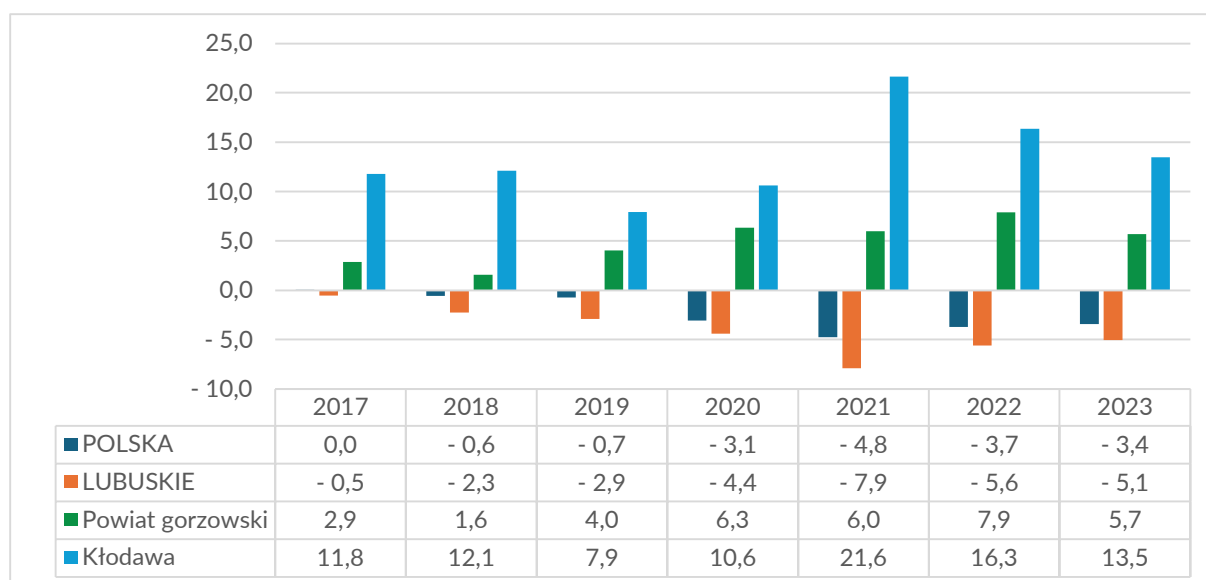
depopulacji, który może być wynikiem m.in. migracji do innych województw i ujemnego przyrostu naturalnego.

W kontraście do negatywnych tendencji ogólnopolskich i wojewódzkich, powiat gorzowski wykazywał w tym samym okresie wyraźny wzrost liczby ludności. Najniższy dodatni przyrost zanotowano w 2018 roku (1,6 na 1000 mieszkańców), a najwyższy w 2022 roku (7,9). Dynamika wzrostu była stabilnie dodatnia przez wszystkie lata, co sugeruje utrzymującą się atrakcyjność powiatu jako miejsca do życia.

W gminie Kłodawa wskaźnik przyrostu ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców był nieprzerwanie dodatni, a jego wartość przekraczała dwucyfrowy poziom w większości lat. Najwyższy przyrost miał miejsce w 2021 roku (21,6), co może świadczyć o wyjątkowo dużym napływie mieszkańców w okresie, kiedy w skali kraju i regionu dominowała depopulacja. Dane te sugerują, że gmina Kłodawa rozwija się intensywnie jako gmina podmiejska, przyciągając mieszkańców m.in. korzystnym położeniem, dostępem do infrastruktury oraz atrakcyjnymi warunkami życia.

Podsumowując, podczas gdy Polska i województwo lubuskie mierzą się z problemem spadku liczby ludności, powiat gorzowski, a zwłaszcza gmina Kłodawa, wykazują silne i stabilne tendencje wzrostowe.

Wykres 2. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w latach 2017-2023

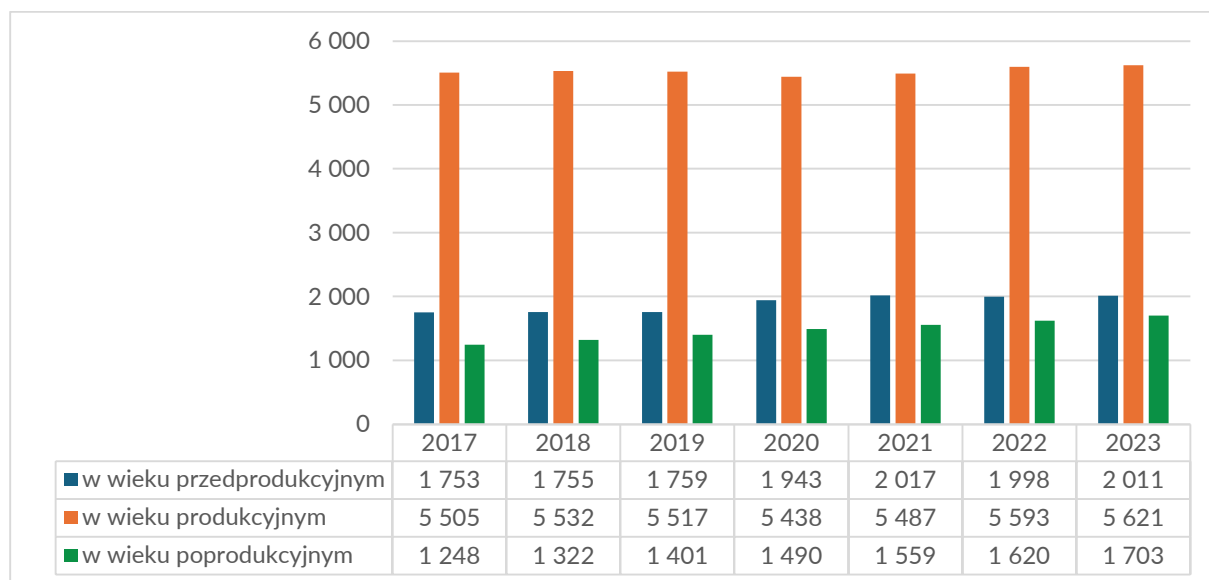

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 liczba mieszkańców gminy Kłodawa systematycznie rosła we wszystkich trzech ekonomicznych grupach wieku, jednak w różnym tempie. Największy przyrost odnotowano w grupie osób w wieku poprodukcyjnym – z 1 248 w 2017 roku do 1 703 w 2023 roku, co oznacza wzrost o 36%. Wzrost liczby ludności w tej grupie jest wyraźnym sygnałem

procesu starzenia się społeczeństwa. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym również wzrosła – z 1 753 do 2 011 – choć w sposób mniej dynamiczny i ze szczytem przypadającym na 2021 rok. Grupa w wieku produkcyjnym, najliczniejsza w całej strukturze, wykazywała stabilizację: początkowo niewielkie spadki, a następnie odbudowę i wzrost do poziomu 5 621 osób w 2023 roku. Dane te wskazują na rosnące znaczenie wyzwań demograficznych związanych z koniecznością zapewnienia usług zarówno dla starzejącej się populacji, jak i rozwijającej się młodszej części mieszkańców, przy jednoczesnym względnym ustabilizowaniu liczby osób aktywnych zawodowo.

Wykres 3. Liczba mieszkańców gminy Kłodawa według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

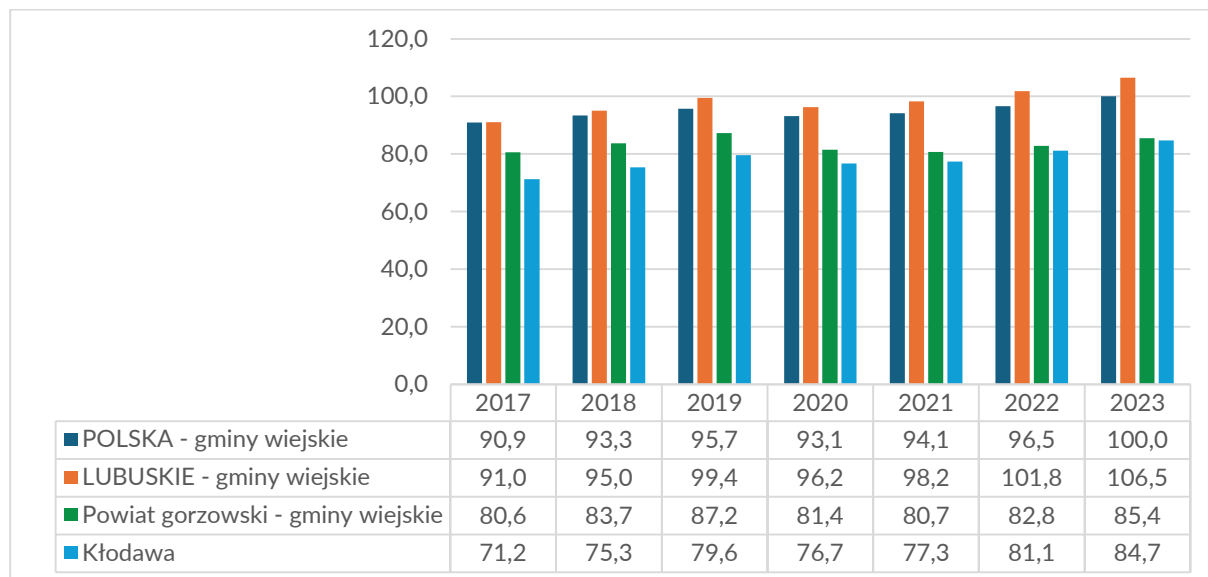
Zmiany struktury wiekowej gminy Kłodawa na tle grupy porównawczej przedstawiają poniższe wykresy.

W latach 2017–2023 wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym systematycznie rósł, co jednoznacznie wskazuje na postępujące starzenie się społeczeństwa, choć tempo tego procesu różniło się w zależności od poziomu terytorialnego. W skali kraju (dla gmin wiejskich) wskaźnik wzrósł z 90,9 w 2017 roku do równego 100 w 2023 roku, co oznacza, że liczba osób starszych zrównała się z liczbą dzieci i młodzieży. Jeszcze szybciej starzało się społeczeństwo wiejskie w województwie lubuskim, gdzie wskaźnik przekroczył próg 100 już w 2022 roku, osiągając 106,5 w roku 2023.

Na tle tych tendencji pozytywnie wyróżnia się powiat gorzowski, a w szczególności gmina Kłodawa. W powiecie gorzowskim wskaźnik w 2023 roku wyniósł 85,4, a w Kłodawie – 84,7, co oznacza, że liczba osób starszych pozostaje wyraźnie niższa niż liczba młodszych. Wskaźnik dla Kłodawy wzrósł jednak z poziomu 71,2 w 2017 roku, co świadczy o stopniowym, ale

stabilnym procesie starzenia się ludności również w tej gminie. Mimo to gmina Kłodawa nadal zachowuje korzystniejszą strukturę demograficzną niż średnia dla kraju, województwa i powiatu, co może wynikać m.in. z napływu młodszych mieszkańców oraz wyższego udziału rodzin z dziećmi.

Wykres 4. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

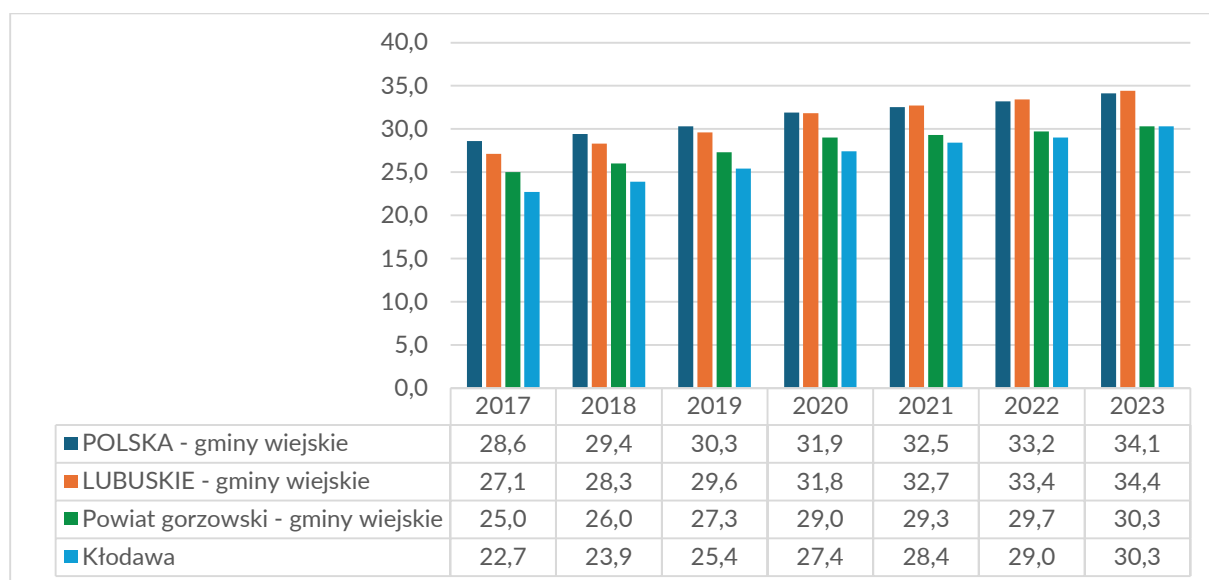
W latach 2017–2023 systematycznie wzrastał wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym, co wskazuje na proces starzenia się ludności. W skali kraju (dla gmin wiejskich) wskaźnik ten zwiększył się z poziomu 28,6 w 2017 roku do 34,1 w 2023 roku. W województwie lubuskim wzrost był jeszcze bardziej dynamiczny – z 27,1 do 34,4 – co oznacza, że proces starzenia przebiega tu szybciej niż przeciętnie w Polsce.

W powiecie gorzowskim sytuacja jest nieco korzystniejsza – tu wskaźnik wzrósł z 25,0 do 30,3, a więc nadal pozostaje niższy niż średnia krajowa i wojewódzka. Gmina Kłodawa, choć również notuje wyraźny wzrost udziału osób starszych w relacji do osób w wieku produkcyjnym (z 22,7 w 2017 roku do 30,3 w 2023 roku), zachowuje relatywnie korzystniejszą strukturę demograficzną. Warto zaznaczyć, że do 2022 roku wskaźnik dla Gminy Kłodawa utrzymywał się na poziomie niższym niż w powiecie gorzowskim, województwie lubuskim i kraju, co świadczyło

o korzystniejszej strukturze wieku mieszkańców. W 2023 roku zrównał się ze wskaźnikiem dla powiatu gorzowskiego.

Powyższe dane potwierdzają, że również w Kłodawie następuje proces starzenia się populacji, choć nadal wolniejszy niż w szerszym otoczeniu demograficznym. Jednocześnie pokazują, że gmina ma jeszcze relatywnie wysoki potencjał demograficzny.

Wykres 5. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

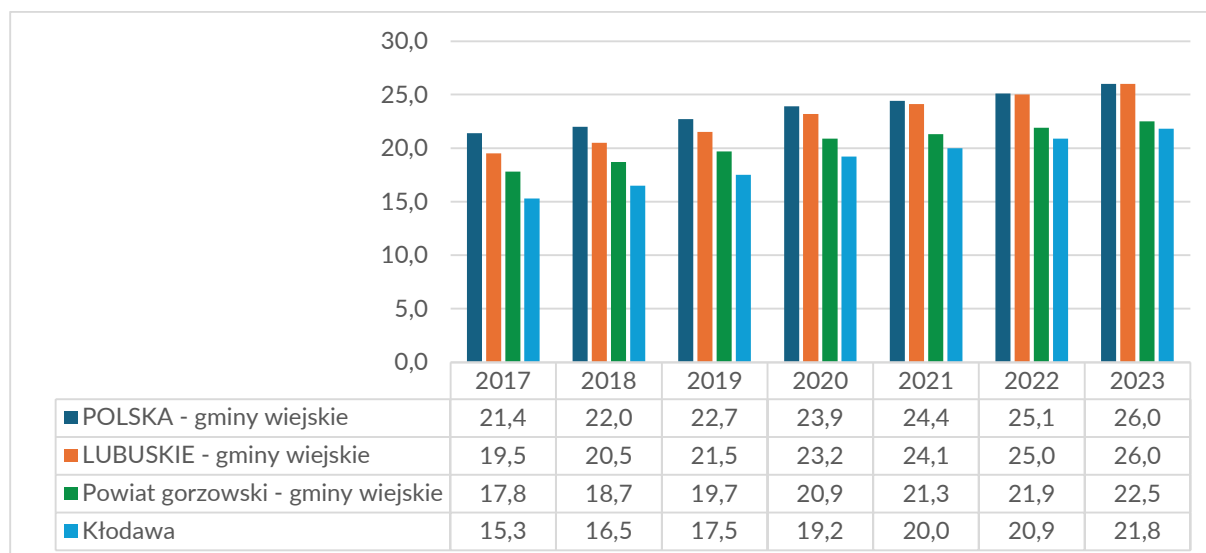
W latach 2017–2023 we wszystkich analizowanych obszarach systematycznie wzrastała liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym (15–64 lata), co potwierdza pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa. W skali kraju dla gmin wiejskich wskaźnik ten wzrósł z 21,4 w 2017 roku do 26,0 w 2023 roku, natomiast w województwie lubuskim tempo było zbliżone – od 19,5 do również 26,0. Oznacza to, że liczba osób starszych na tle aktywnej zawodowo populacji zwiększyła się o niemal jedną czwartą, co niesie istotne konsekwencje dla rynku pracy, systemu ochrony zdrowia i polityki społecznej.

Powiat gorzowski wykazuje niższe, choć także rosnące wartości – z 17,8 do 22,5 w analizowanym okresie – co sugeruje wolniejsze tempo starzenia się jego populacji. Najkorzystniej prezentuje się gmina Kłodawa, która w 2017 roku miała zaledwie 15,3 osób w wieku 65+ na 100 osób w wieku produkcyjnym, a w 2023 roku – 21,8. Choć trend wzrostowy jest tu równie stabilny, to sam poziom wskaźnika pozostaje najniższy spośród wszystkich jednostek.

Wyniki te wskazują, że gmina Kłodawa zachowuje najbardziej zrównoważoną strukturę wiekową, co może świadczyć o relatywnie młodej populacji, napływie osób w wieku produkcyjnym oraz korzystnych warunkach życia dla rodzin. Jednocześnie dane te potwierdzają,

że również w tej gminie rośnie presja demograficzna związana z coraz większym udziałem seniorów w stosunku do osób aktywnych zawodowo.

Wykres 6. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata w latach 2017-2023

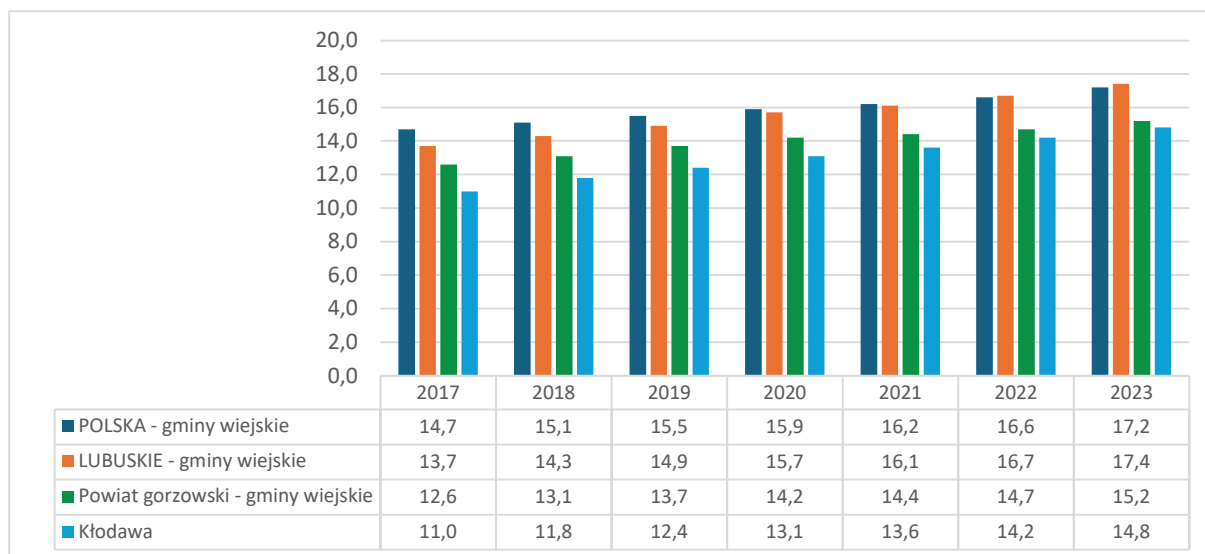
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 we wszystkich analizowanych obszarach systematycznie wzrastał odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej populacji, co jednoznacznie potwierdza proces starzenia się społeczeństwa. W skali kraju, dla gmin wiejskich, udział seniorów zwiększył się z 14,7% w 2017 roku do 17,2% w 2023 roku. W województwie lubuskim tempo wzrostu było nieco szybsze – z 13,7% do 17,4% – co sprawia, że w ostatnim roku wskaźnik ten przewyższył średnią krajową.

Na tle tych tendencji powiat gorzowski prezentuje się korzystniej – udział osób 65+ wzrósł tu z 12,6% do 15,2%, a więc pozostaje wyraźnie niższy niż zarówno średnia krajowa, jak i wojewódzka. Jeszcze lepiej wypada gmina Kłodawa, gdzie w 2017 roku seniorzy stanowili zaledwie 11% mieszkańców, a w 2023 roku – 14,8%. Choć wzrost jest zauważalny, to odsetek osób starszych jest wyraźnie mniejszy niż na poziomie makroregionalnym i krajowym.

Dane te pokazują, że gmina Kłodawa, mimo zachodzącego procesu demograficznego, wciąż dysponuje relatywnie korzystniejszą strukturą wiekową niż otaczające ją jednostki terytorialne. Jednocześnie rosnący odsetek osób starszych wskazuje na potrzebę stopniowego dostosowywania usług publicznych i infrastruktury społecznej do wymagań starzejącej się populacji.

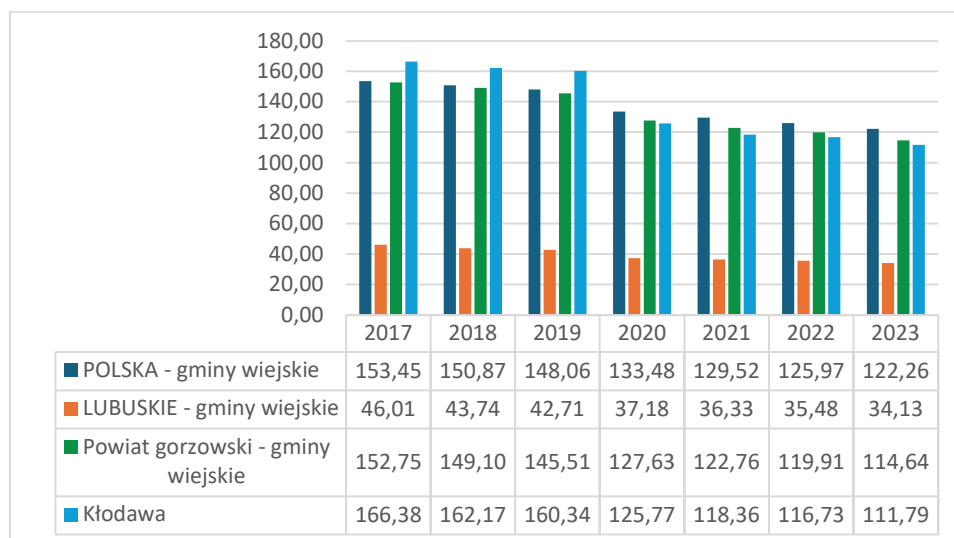
Wykres 7. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej ludności w latach 2017-2023 [w %]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 liczba mieszkańców w wieku 25–34 lat na 1000 ludności systematycznie spadała zarówno w Polsce, województwie lubuskim, jak i w powiecie gorzowskim oraz gminie Kłodawa. W Kłodawie wskaźnik ten zmniejszył się z 166,38 do 111,79, co oznacza spadek o ponad 32%, szczególnie wyraźny po roku 2020. Podobne tendencje widoczne są w pozostałych jednostkach – na poziomie krajowym odnotowano spadek z 153,45 do 122,26, a w powiecie gorzowskim z 152,75 do 114,64. Najniższe wartości przez cały analizowany okres występowały w województwie lubuskim, gdzie liczba osób w tym wieku spadła z 46,01 do 34,13 na 1000 mieszkańców. Dane te wskazują na postępujący ubytek młodej dorosłej populacji, co może mieć negatywne konsekwencje dla lokalnych rynków pracy, rozwoju demograficznego i potencjału gospodarczego regionów.

Wykres 8. Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 ludności w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Dane dotyczące liczby ludności gminy Kłodawa w latach 2003, 2013 i 2023 wskazują na istotne zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców, które odzwierciedlają zarówno procesy demograficzne, jak i społeczne, zachodzące w ciągu dwóch dekad. Najbardziej widoczna jest wyraźna zmiana profilu wiekowego w kierunku starzejącego się społeczeństwa, przy jednoczesnym utrzymywaniu się relatywnie silnych grup dzieci i młodzieży.

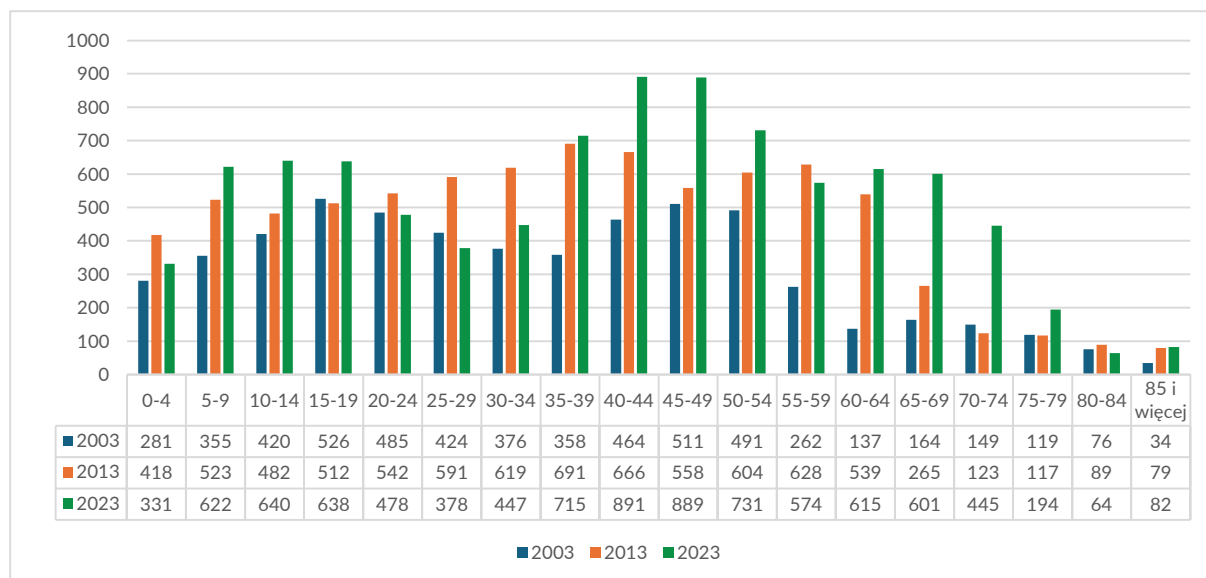
W grupach najmłodszych (0–4 i 5–9 lat) liczba dzieci wzrosła w porównaniu z 2003 rokiem – szczególnie w grupie 5–9 lat, gdzie zanotowano przyrost z 355 do 622 osób w 2023 roku. W grupach 10–14 i 15–19 również zaobserwowano istotny wzrost – liczba młodzieży w wieku 10–14 lat wzrosła o ponad 50% w ciągu 20 lat, a w grupie 15–19 osiągnęła poziom 638 osób wobec 526 w 2003 roku. Świadczy to o relatywnie silnym zapleczu demograficznym wśród dzieci i młodzieży, co wyróżnia Kłodawę na tle ogólnopolskiego trendu liczby młodych osób.

W przypadku osób w wieku produkcyjnym widać przesunięcie środka ciężkości ku starszym rocznikom. Najliczniejszymi grupami w 2023 roku są osoby w wieku 40–49 lat – w sumie ponad 1700 mieszkańców w tych dwóch przedziałach wiekowych, co pokazuje efekt silnych roczników urodzonych w latach 70. i 80. XX wieku. Grupy w wieku 25–34 lat, które mogą odgrywać kluczową rolę dla lokalnego rynku pracy i wskaźnika dzietności, zmniejszyły się w porównaniu z rokiem 2013.

Najbardziej dynamiczne zmiany zaszły w populacji osób starszych. W grupie 65–69 lat nastąpił blisko czterokrotny wzrost – z 164 osób w 2003 roku do 601 w 2023 roku. Również w grupie 70–74 odnotowano niemal trzykrotny wzrost, a wyraźny przyrost nastąpił także w grupach 75–79 i 85+. Potwierdza to proces starzenia się społeczeństwa, który w najbliższych latach będzie się nasilał, generując rosnące potrzeby w zakresie usług zdrowotnych i opiekuńczych.

Dane wskazują na korzystną sytuację demograficzną w zakresie dzieci i młodzieży oraz stabilną liczebność grup w wieku produkcyjnym, przy jednoczesnym dynamicznym wzroście populacji seniorów. Gmina Kłodawa będzie musiała z jednej strony kontynuować inwestycje w edukację i infrastrukturę dla rodzin, z drugiej zaś – przygotować się na rosnące potrzeby osób starszych, zarówno w wymiarze społecznym, jak i zdrowotnym.

Wykres 9. Liczba ludności gminy Kłodawa według grup wieku w 2003, 2013 i 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

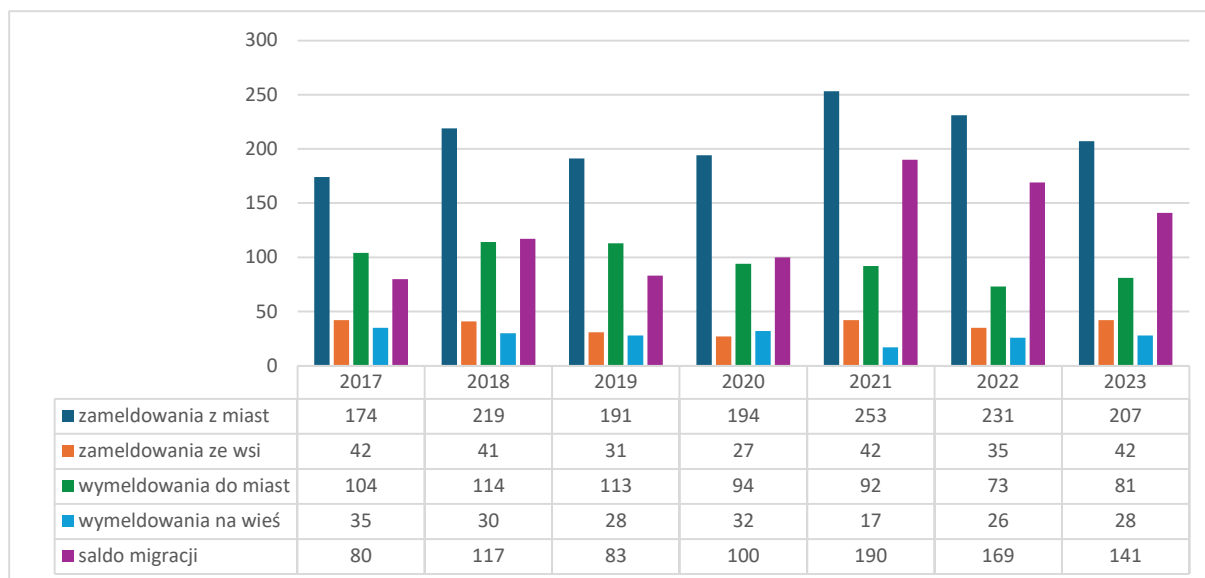
W latach 2017–2023 gmina Kłodawa wykazywała trwałe dodatnie saldo migracji, co oznacza, że liczba osób osiedlających się na jej terenie była wyższa niż liczba osób wyjeżdżających. Najwyższe wartości salda odnotowano w latach 2021 (190 osób) i 2022 (169 osób), co może być związane z nasilonym trendem migracji z miast na obszary podmiejskie po okresie pandemii COVID-19.

Głównym źródłem napływu ludności były migracje z miast, które każdego roku znacznie przewyższały migracje ze wsi. W 2021 roku do Kłodawy przeprowadziły się 253 osoby z miast, co było najwyższym wynikiem w analizowanym okresie. Liczba zameldowań ze wsi pozostawała na stabilnym, znacznie niższym poziomie (średnio około 37 osób rocznie).

Równocześnie liczba wymeldowań – zarówno do miast, jak i na wieś – wykazywała tendencję spadkową. Wymeldowania do miast zmniejszyły się z 104 osób w 2017 roku do 81 w roku 2023, a wymeldowania na wieś ustabilizowały się na poziomie poniżej 30 rocznie.

Dane te jednoznacznie wskazują, że gmina Kłodawa jest atrakcyjnym miejscem osiedlania się, szczególnie dla mieszkańców miast, co może być związane z jej położeniem podmiejskim, rozwojem infrastruktury, dostępem do usług oraz dobrym skomunikowaniem z Gorzowem Wielkopolskim. Wysokie dodatnie saldo migracji ma bezpośredni wpływ na wzrost liczby ludności w gminie oraz korzystne zmiany w strukturze demograficznej.

Wykres 10. Migracje wewnętrzne mieszkańców gminy Kłodawa w latach 2017-2023

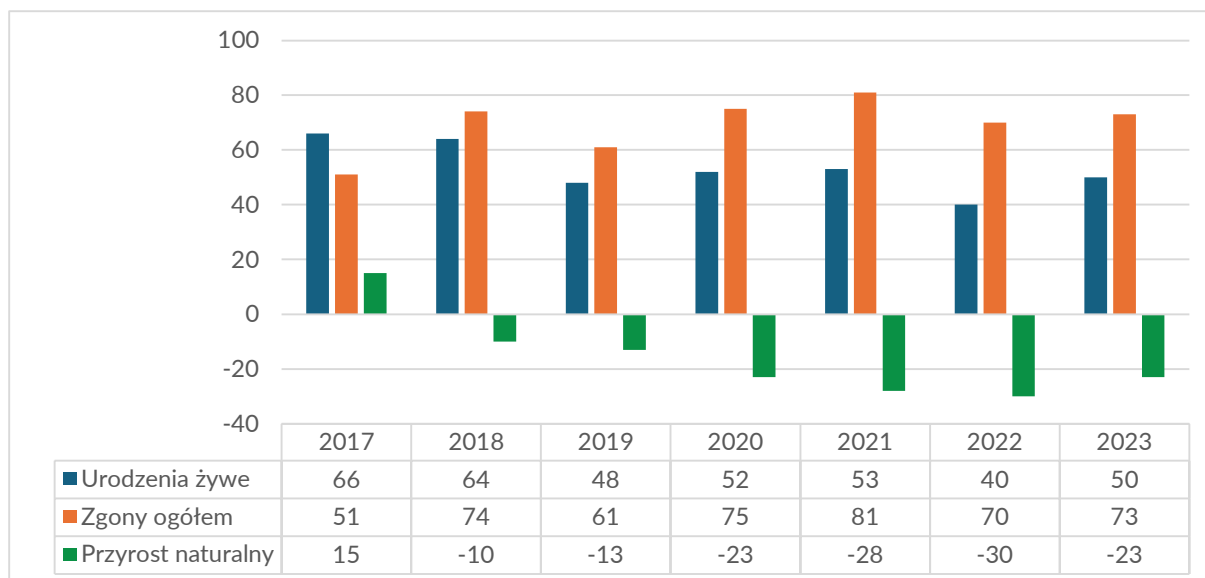
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 gmina Kłodawa odnotowała wyraźne pogorszenie wskaźników ruchu naturalnego. Podczas gdy w 2017 roku liczba urodzeń (66) przewyższała liczbę zgonów (51), co skutkowało dodatnim przyrostem naturalnym na poziomie +15 osób, już od 2018 roku trend ten uległ odwróceniu. Od tego momentu każdego roku liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń, co skutkowało systematycznie pogłębiającym się ujemnym przyrostem naturalnym. Najniższe wartości wystąpiły w latach 2021 i 2022, kiedy saldo naturalne wyniosło odpowiednio -28 i -30.

Liczba urodzeń w całym analizowanym okresie wykazywała tendencję spadkową, osiągając najniższy poziom w 2022 roku (40 urodzeń), natomiast liczba zgonów była relatywnie wysoka i zmienna, z maksimum wynoszącym 81 w 2021 roku – najprawdopodobniej będącym skutkiem pandemii COVID-19. Choć w 2023 roku odnotowano niewielki wzrost liczby urodzeń (do 50), nie przełożyło się to na poprawę bilansu demograficznego, ponieważ liczba zgonów nadal pozostawała wysoka (73), a przyrost naturalny utrzymał się na niekorzystnym poziomie -23.

Analiza wskazuje, że gmina Kłodawa, podobnie jak wiele innych jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, boryka się z ujemnym bilansem demograficznym wynikającym z niskiej liczby urodzeń i wysokiej liczby zgonów. Jednocześnie jednak, jak pokazują wcześniejsze dane, spadki naturalne są kompensowane przez dodatnie saldo migracji, co pozwala gminie utrzymać ogólny wzrost liczby ludności.

Wykres 11. Ruch naturalny w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

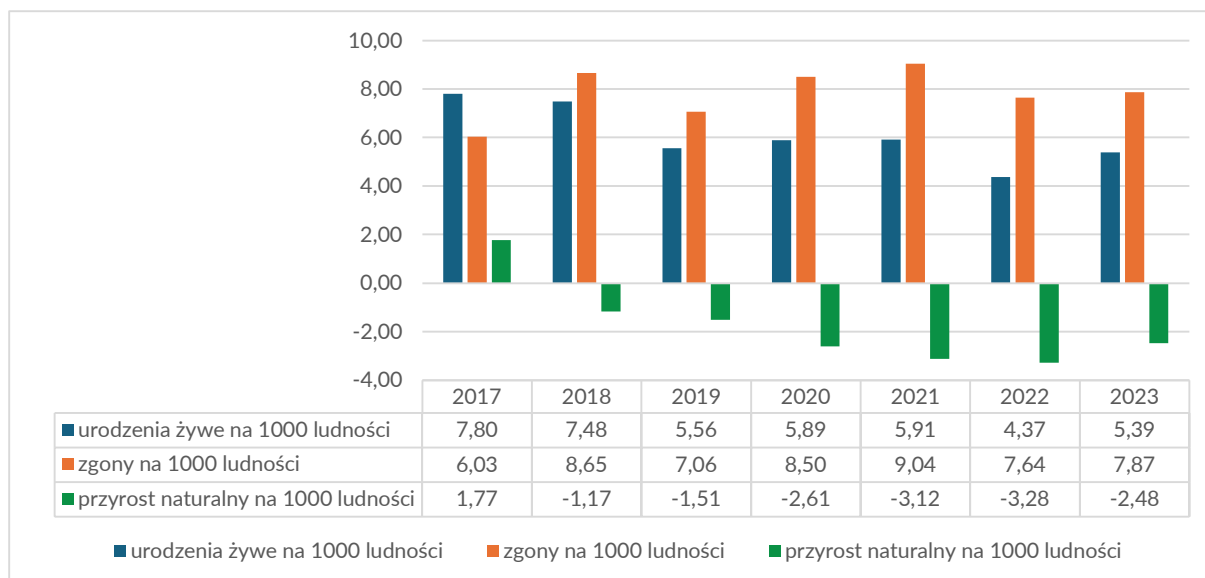
W latach 2017–2023 wskaźniki demograficzne w gminie Kłodawa ulegały systematycznemu pogorszeniu, co odzwierciedla narastające problemy z naturalnym odnawianiem populacji. Wskaźnik urodzeń żywych na 1000 mieszkańców obniżył się z 7,80 w 2017 roku do zaledwie 5,39 w 2023 roku, przy czym najniższą wartość odnotowano w 2022 roku (4,37). Oznacza to wyraźny spadek dzietności i potencjału demograficznego gminy.

Równolegle utrzymywał się wysoki wskaźnik zgonów, który od 2018 roku przewyższał poziom urodzeń. Najwyższy poziom śmiertelności zanotowano w 2021 roku (9,04 zgonów na 1000 mieszkańców), co zbiegło się z wpływem pandemii COVID-19. W kolejnych latach wskaźnik ten nieco spadł, ale wciąż pozostaje znacznie powyżej wskaźnika urodzeń.

W rezultacie przyrost naturalny na 1000 ludności, który w 2017 roku był dodatni (+1,77), już od 2018 roku przyjął wartości ujemne, osiągając najniższy poziom w 2022 roku (-3,28). W 2023 roku nastąpiła nieznaczna poprawa (-2,48), jednak nadal utrzymuje się silny trend depopulacyjny wynikający z nadwyżki zgonów nad urodzeniami.

Dane te wskazują na postępujące starzenie się społeczności lokalnej oraz spadek liczby urodzeń, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do kurczenia się zasobów ludzkich i większych obciążeń dla systemów opieki zdrowotnej i społecznej. W obecnej sytuacji czynnikiem równoważącym spadki naturalne pozostaje dodatnie saldo migracji.

Wykres 12. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2017-2023

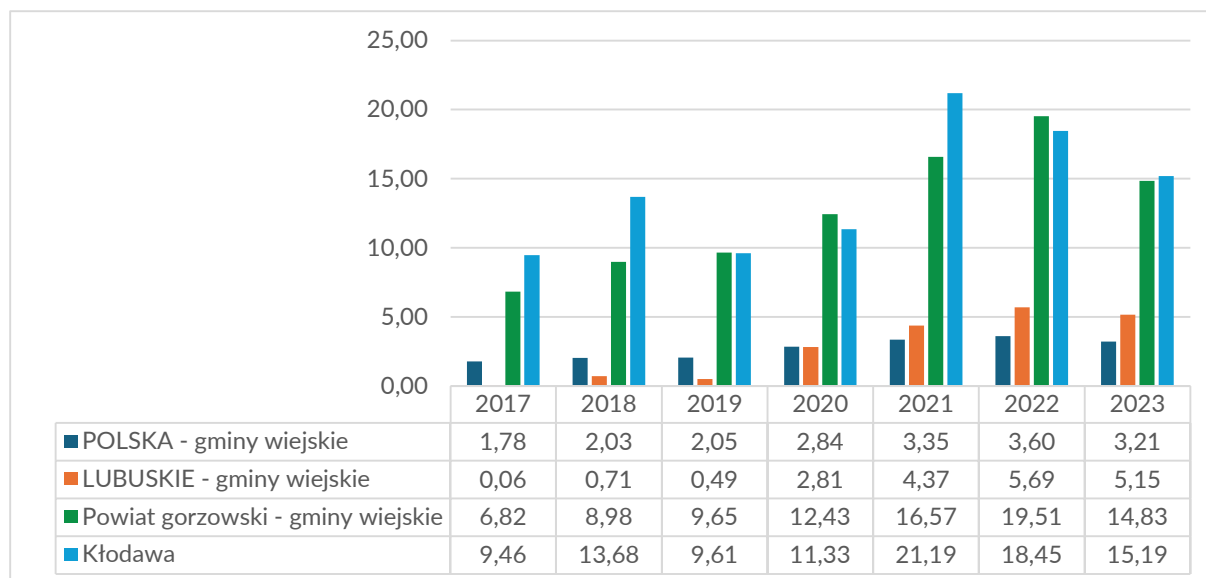
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 gmina Kłodawa utrzymywała bardzo wysokie dodatnie saldo migracji na 1000 mieszkańców, co potwierdza jej atrakcyjność osiedleńczą na tle zarówno powiatu, województwa lubuskiego, jak i całej Polski. Najwyższy wskaźnik odnotowano w 2021 roku – 21,19%, co oznacza, że na każde 1000 mieszkańców aż 21 osób więcej zameldowało się niż wymeldowało. Był to wynik ponad sześciokrotnie wyższy niż średnia dla gmin wiejskich w kraju i blisko pięciokrotnie wyższy niż średnia dla województwa.

Choć po 2021 roku nastąpił lekki spadek wskaźnika – do 18,45 w 2022 i 15,19 w 2023 roku – to wciąż pozostaje on na bardzo wysokim poziomie. Warto podkreślić, że dodatnie saldo migracji notowane było w Kłodawie przez cały analizowany okres, a trend migracyjny miał zdecydowanie wzrostowy charakter w pierwszych latach pandemii, co mogło być efektem zwiększonego zainteresowania osiedleniem w gminach podmiejskich.

W porównaniu do średnich wartości dla Polski (3,21% w 2023 r.) i województwa lubuskiego (5,15%), a nawet bardzo dynamicznie rozwijającego pod względem urbanizacyjnym powiatu gorzowskiego (14,83%), gmina Kłodawa prezentuje się jako jedno z najbardziej atrakcyjnych migracyjnie miejsc w regionie. Dane te jednoznacznie potwierdzają, że napływ nowych mieszkańców odgrywa kluczową rolę w rozwoju demograficznym gminy i rekompensuje ujemny przyrost naturalny.

Wykres 13. Saldo migracji na 1000 osób w latach 2017-2023

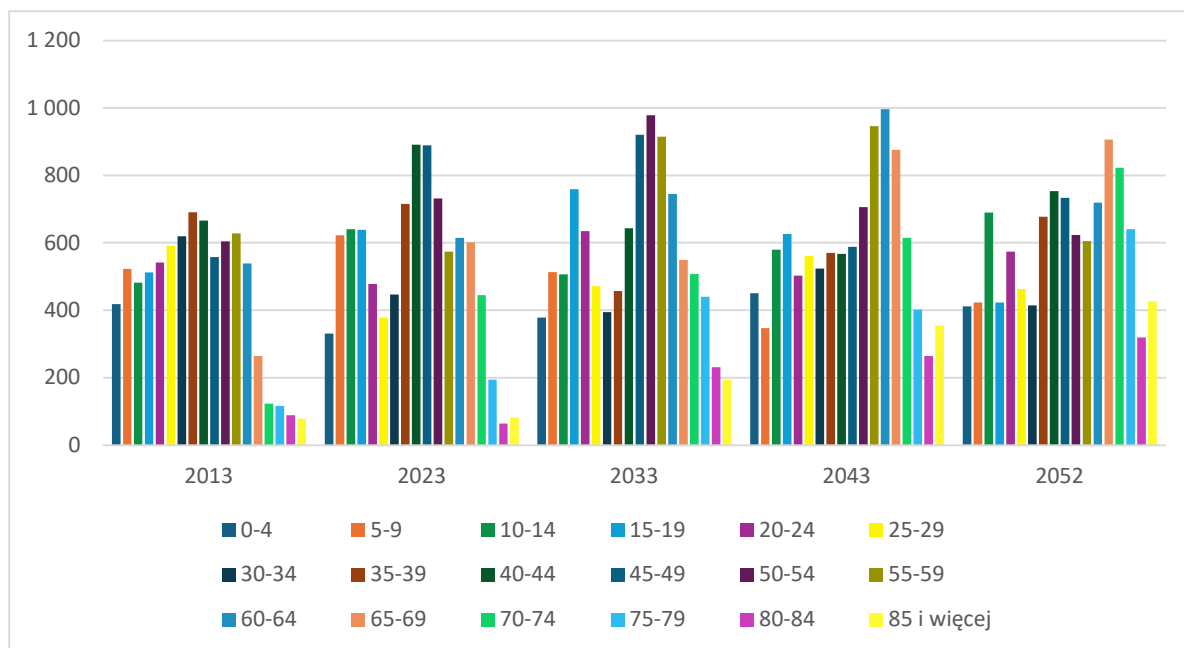
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Prognoza demograficzna¹ dla gminy Kłodawa wskazuje na skalę przemian demograficznych. Przygotowana prognoza ma charakter poglądowy, tj. bazuje na modelu matematycznym uwzględniającym strukturę wieku ludności i zaobserwowane w okresie od 2013 do 2023 zmiany liczby ludności w poszczególnych grupach wieku.

Zasadniczy wpływ na przyszłą liczbę ludności gminy ma obecna struktura wiekowa oraz migracje. Prognozuje się, że do 2033 roku liczba ludności gminy Kłodawa wzrośnie o około 900 osób. Po 2033 roku przewiduje się, że liczba ludności utrzymywać się będzie na stabilnym poziomie. Należy szczególnie zwrócić uwagę, iż stale i znacząco rosnać będzie liczba osób w wieku 60 i 70 i 80 plus.

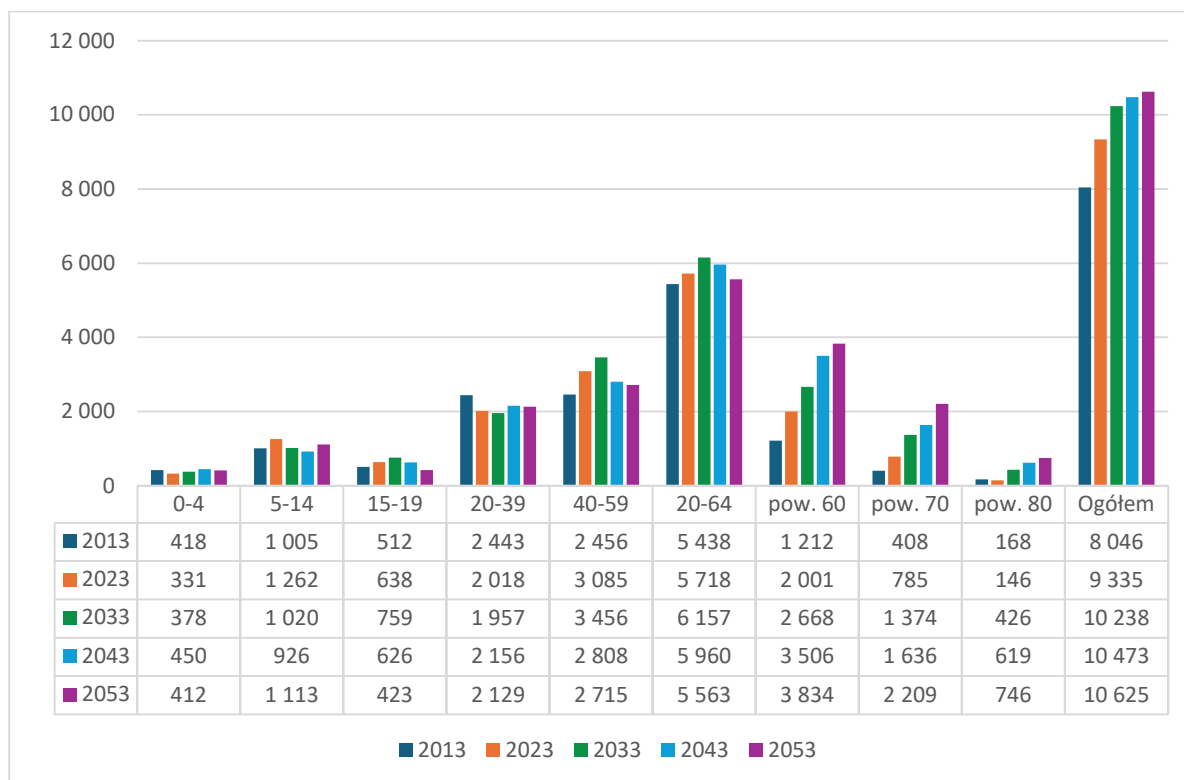
¹ Wyjaśnienie: prognozę demograficzną sporządzono na podstawie danych GUS w odniesieniu do danych prezentujących liczbę ludności w przedziałach wieku co 5 lat (0-4, 5-9, itd.). Istotne dla sporządzenia prognozy było zachowanie 5-letnich okresów „przejścia” danej kategorii wiekowej do kolejnej, tj. założono, że kategoria wieku 0-4 za 5 lat przesunie się w całości do kategorii wieku 5-9, a za 10 lat do kategorii wieku 10-14. W prognozie uwzględniono również aktualne wskaźniki odnoszące się do ruchu naturalnego oraz migracji, tj. takie, które notowane były w okresie pomiędzy 2013 a 2023 rokiem. Tym samym „przesunięcie” danej kategorii wiekowej korygowano o wskaźnik „zmiany” jaka nastąpiła w okresie pomiędzy 2013 a 2023 w odniesieniu do wybranej kategorii wiekowej. W odniesieniu do liczby urodzeń założono podobne do obecnych wskaźniki urodzeń. W tym celu obliczono proporcję liczby osób urodzonych w danej dekadzie, czyli osób w wieku 0-9, (tj. osób urodzonych w przedziale czasu pomiędzy 2013 a 2023) do liczby osób w wieku rozrodczym (przyjęto do obliczeń wiek 20-44). Na podstawie tej proporcji prognozowano liczbę nowych mieszkańców gminy w kategoriach wieku w kolejnych dekadach.

Wykres 14. Prognoza demograficzna dla gminy Kłodawa w perspektywie 2053 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 15. Prognoza demograficzna dla gminy Kłodawa – stan ludności wg wybranych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.2. Mieszkalnictwo

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa obserwuje się systematyczny i wyraźny wzrost zasobów mieszkaniowych, co świadczy o intensywnym rozwoju budownictwa mieszkaniowego oraz rosnącym zapotrzebowaniu na nowe miejsca zamieszkania. Liczba budynków mieszkalnych zwiększyła się o 19,07%, z 2 370 w 2017 roku do 2 822 w 2023 roku, co potwierdza aktywność inwestycyjną i atrakcyjność osiedleńczą gminy.

Równolegle wzrosła liczba mieszkań – z 2 759 do 3 261, czyli o 18,19%, a liczba izb mieszkalnych zwiększyła się o 19,56%, co przekłada się na poprawę dostępności i jakości warunków mieszkaniowych. Jeszcze większy wzrost odnotowano w powierzchni użytkowej mieszkań – z poziomu 302,6 tys. m² do 373,0 tys. m², co oznacza przyrost o 23,28% w ciągu sześciu lat. Taka dynamika wskazuje nie tylko na rosnącą liczbę mieszkańców, ale również na budowę lokali o większym metrażu i lepszym standardzie.

Dane te potwierdzają, że gmina Kłodawa rozwija się pod względem infrastruktury mieszkaniowej w sposób dynamiczny, co może być zarówno skutkiem dodatniego salda migracji, jak i rosnących aspiracji mieszkaniowych lokalnej społeczności. Wzrost zasobów mieszkaniowych może też przekładać się na zwiększone wpływy z podatków lokalnych oraz rosnące zapotrzebowanie na usługi i infrastrukturę społeczną.

Tabela 2. Budynki mieszkalne i zasoby mieszkaniowe w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

ROK							
2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
budynki mieszkalne							
2 370	2 416	2 468	2 510	2 665	2 728	2 822	19,07%
mieszkania							
2 759	2 805	2 855	3 048	3 097	3 163	3 261	18,19%
izby							
13 668	13 928	14 193	15 152	15 429	15 795	16 342	19,56%
powierzchnia użytkowa mieszkań							
302 584	308 666	315 104	345 298	351 580	359 904	373 029	23,28%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 wskaźnik liczby mieszkań przypadających na 1000 ludności systematycznie wzrastał we wszystkich analizowanych jednostkach, co świadczy o poprawie dostępności zasobów mieszkaniowych na terenach wiejskich. W skali kraju dla gmin wiejskich wskaźnik ten wzrósł z 308,2 do 332,4, co oznacza wzrost o 7,85%. Województwo lubuskie oraz powiat gorzowski odnotowały nieco wyższy wzrost – o 9,6%, osiągając odpowiednio poziomy 337,1 i 326,0 mieszkań na 1000 mieszkańców w 2023 roku.

Gmina Kłodawa na tle tych wartości prezentuje się bardzo korzystnie. Już w 2017 roku wskaźnik ten wynosił 324,4, przewyższając średnie krajowe i wojewódzkie. W 2023 roku wzrósł do 349,3, co oznacza przyrost o 7,7% i jednocześnie najwyższą wartość wśród porównywanych jednostek. To potwierdza, że gmina Kłodawa cechuje się dobrą dostępnością mieszkań w przeliczeniu na mieszkańca, co jest wynikiem równoczesnego wzrostu liczby mieszkań i przyrostu ludności.

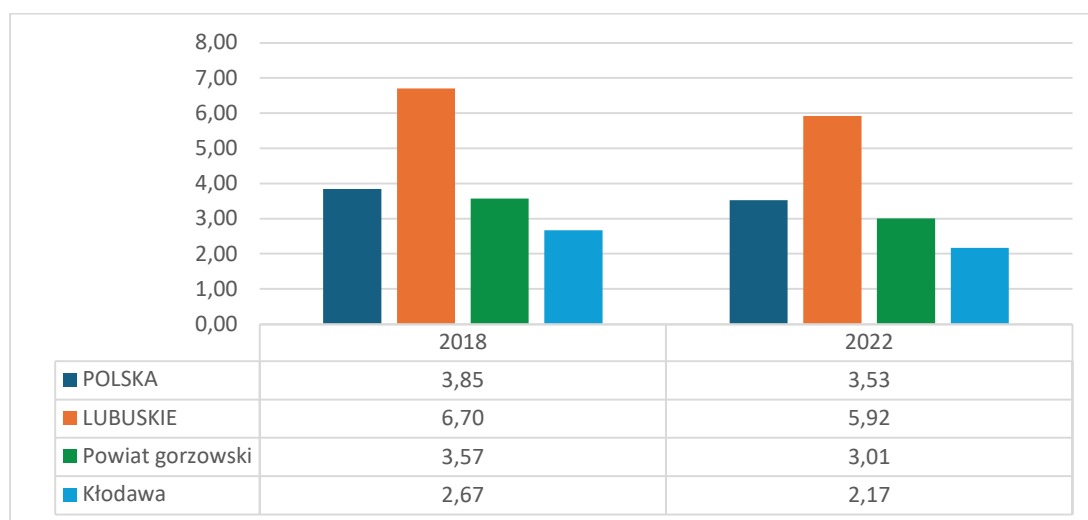
Tabela 3. Mieszkania na 1000 ludności w latach 2017-2023

Jednostka terytorialna	ROK							zmiana
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
POLSKA - gminy wiejskie	308,2	310,9	314,2	319,9	323,7	328,1	332,4	7,85%
LUBUSKIE - gminy wiejskie	307,6	310,6	314,7	324,4	327,9	332,5	337,1	9,6%
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	297,4	300,3	305,2	317,7	318,3	321,2	326,0	9,6%
Gmina Kłodawa	324,4	325,8	329,0	343,6	341,7	343,4	349,3	7,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2018–2022 we wszystkich analizowanych jednostkach odnotowano spadek liczby mieszkań komunalnych na 1000 ludności, co może świadczyć o kurczącym się zasobie lokali komunalnych lub niewystarczającym rozwoju tego segmentu mieszkalnictwa. Z reguły bowiem gminy pozbywają się lokali w złym stanie technicznym a inwestycje w nowe zasoby realizowane są w niewielkim zakresie. W skali kraju wskaźnik ten zmniejszył się z 3,85 do 3,53, a w województwie lubuskim – z 6,70 do 5,92, co nadal jednak wskazuje na wyższą dostępność mieszkań komunalnych w regionie niż średnio w Polsce. W powiecie gorzowskim spadek był nieco bardziej wyraźny – z 3,57 do 3,01. Najniższy poziom utrzymuje się w gminie Kłodawa, gdzie wskaźnik liczby mieszkań komunalnych na 1000 mieszkańców zmniejszyła się z 2,67 do 2,17 (ze względu na wzrost liczby mieszkańców).

Wykres 16. Liczba mieszkań komunalnych na 1000 ludności w roku 2018 i 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę systematycznie rosła we wszystkich analizowanych jednostkach, co świadczy o poprawie warunków mieszkaniowych i zwiększaniu komfortu życia. W skali kraju dla gmin wiejskich wskaźnik ten wzrósł z 29,0 do 32,7 m², co oznacza 12,8% wzrost. W województwie lubuskim oraz w powiecie gorzowskim tempo wzrostu było nieco niższe – odpowiednio 12,1% i 11,6%, przy czym w 2023 roku wskaźnik wyniósł tam odpowiednio 31,4 i 33,7 m².

Gmina Kłodawa wyróżnia się na tle wszystkich jednostek najwyższym poziomem przeciętnej powierzchni mieszkania na osobę. Już w 2017 roku wskaźnik ten wynosił 35,6 m², a do 2023 roku wzrósł do 40,0 m², co oznacza wzrost o 12,4%. Osiągnięty poziom świadczy o wysokim standardzie przestrzeni życiowej mieszkańców gminy oraz o dominacji budownictwa jednorodzinnego o relatywnie dużym metrażu.

Analiza potwierdza, że gmina Kłodawa nie tylko utrzymuje wysoką dostępność mieszkań, ale także oferuje warunki mieszkaniowe znacznie powyżej średnich regionalnych i krajowych, co wzmacnia jej atrakcyjność jako miejsca do życia, zwłaszcza dla osób poszukujących przestrzeni i komfortu poza dużymi ośrodkami miejskimi.

Tabela 4. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w latach 2017-2023 (m²)

Jednostka terytorialna	ROK							zmiana
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
POLSKA - gminy wiejskie	29,0	29,4	29,8	31,1	31,6	32,2	32,7	12,8%
LUBUSKIE - gminy wiejskie	28,0	28,2	28,7	29,9	30,3	30,8	31,4	12,1%
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	30,2	30,5	31,1	32,8	32,9	33,1	33,7	11,6%
Gmina Kłodawa	35,6	35,9	36,3	38,9	38,8	39,1	40,0	12,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania systematycznie wzrastała we wszystkich analizowanych jednostkach, jednak tempo wzrostu różniło się w zależności od regionu. W skali kraju dla gmin wiejskich średnia powierzchnia mieszkania zwiększyła się z 94,0 m² do 98,5 m², co stanowi wzrost o 4,8%. W województwie lubuskim wzrost był nieco niższy i wyniósł 2,4%, natomiast w powiecie gorzowskim osiągnął poziom 2,0%.

Na tle tych danych gmina Kłodawa wyróżnia się nie tylko wyższym poziomem wyjściowym, ale również bardzo dobrym tempem wzrostu. W 2017 roku przeciętna powierzchnia mieszkania w gminie wynosiła 109,7 m², a w 2023 roku już 114,4 m², co oznacza wzrost o 4,3%. Gmina Kłodawa niezmiennie utrzymuje najwyższe wartości tego wskaźnika, co potwierdza dominację przestronnych mieszkań, charakterystycznych dla zabudowy jednorodzinnej.

Dane te świadczą o wysokim standardzie warunków mieszkaniowych w gminie oraz o utrzymującym się trendzie budowy dużych, komfortowych lokali. W połączeniu z wysokim

wskaźnikiem przeciętnej powierzchni mieszkania na osobę, gmina Kłodawa umacnia swoją pozycję jako atrakcyjna lokalizacja do życia, szczególnie dla osób poszukujących przestrzeni i wysokiej jakości zamieszkania w otoczeniu wiejskim lub podmiejskim.

Tabela 5. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w latach 2017-2023 (m²)

Jednostka terytorialna	ROK							zmiana
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
POLSKA - gminy wiejskie	94,0	94,4	94,9	97,2	97,7	98,1	98,5	4,8%
LUBUSKIE - gminy wiejskie	90,9	90,9	91,3	92,0	92,3	92,6	93,1	2,4%
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	101,4	101,7	101,9	103,2	103,2	103,1	103,4	2,0%
Gmina Kłodawa	109,7	110,0	110,4	113,3	113,5	113,8	114,4	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.3. Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna

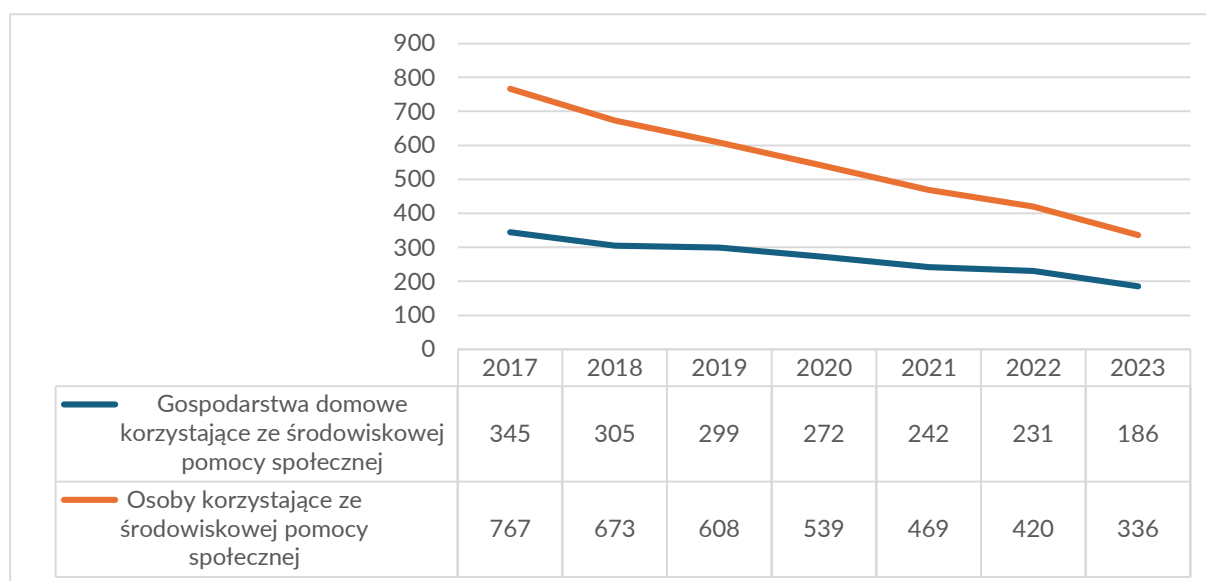
Zagadnienia polityki społecznej obejmują zespół długofalowych działań na rzecz zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych. Są one realizowane zarówno przez władzę publiczną, jak i organizacje pozarządowe. W poniższym rozdziale przeanalizowano najważniejsze aspekty prowadzenia polityki społecznej w gminie Kłodawa.

Publiczne zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w Kłodawie tworzy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS).

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa systematycznie malała liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2017 roku z tego rodzaju wsparcia korzystało 345 gospodarstw i 767 osób, natomiast w 2023 roku liczby te spadły odpowiednio do 186 gospodarstw i 336 osób. Oznacza to spadek o blisko 46% w przypadku gospodarstw i ponad 56% w przypadku osób fizycznych.

Trend ten wskazuje na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców gminy, zmniejszenie skali ubóstwa oraz możliwe skutki skutecznych działań aktywizujących i ośłonowych. Spadek liczby korzystających ze świadczeń może także świadczyć o wzroście zatrudnienia, dochodów lub efektywnym kierowaniu pomocy do najbardziej potrzebujących. Dane potwierdzają, że gmina Kłodawa rozwija się nie tylko demograficznie i infrastrukturalnie, ale również społecznie, ograniczając skalę wykluczenia i zależności od systemu pomocy społecznej.

Wykres 17. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Kłodawie w latach 2017-2023

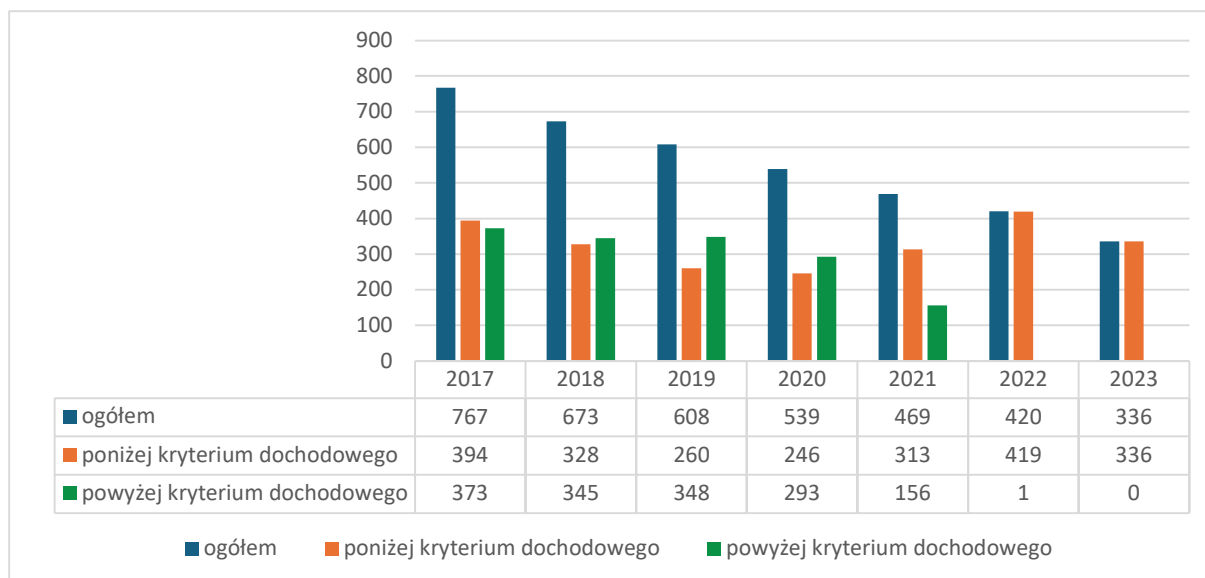
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W strukturze beneficjentów pomocy społecznej nastąpiła istotna zmiana – udział osób otrzymujących wsparcie pomimo przekroczenia kryterium dochodowego spadł z 373 w 2017 roku do zera w 2023 roku. Od 2022 roku niemal wszystkie świadczenia trafiły wyłącznie do osób spełniających ustawowe kryteria dochodowe.

Początkowo liczba beneficjentów poniżej progu dochodowego malała, osiągając najniższy poziom w 2019 roku (260 osób), jednak w kolejnych latach nieco wzrosła, co może wskazywać na wzrost zapotrzebowania wynikający z pogorszenia sytuacji ekonomicznej części mieszkańców, np. w wyniku inflacji lub pandemii. W 2023 roku po raz pierwszy liczba osób korzystających z pomocy i spełniających kryterium dochodowe zrównała się z ogólną liczbą świadczeniobiorców (336), co oznacza pełną zgodność z wymogami ustawowymi.

Analiza wskazuje na stopniowe uszczelnianie systemu pomocy społecznej oraz przesunięcie wsparcia w kierunku osób faktycznie najbardziej potrzebujących. Jednocześnie zauważalne jest ogólne zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy, co może świadczyć o poprawiającej się kondycji społeczno-ekonomicznej mieszkańców gmin.

Wykres 18. Dane dotyczące pomocy społecznej w Kłodawie w okresie od 2017 do 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa odnotowano wyraźny i systematyczny spadek zasięgu korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej – z poziomu 9,1% populacji w 2017 roku do 3,6% w 2023 roku, co oznacza spadek o 60,4%. Jest to największy spadek wśród porównywanych jednostek terytorialnych, wyższy niż w przypadku całego kraju (–46,1%), województwa lubuskiego (–47,1%) i powiatu gorzowskiego (–55,4%).

Dane te potwierdzają, że gmina Kłodawa w ciągu analizowanego okresu skutecznie ograniczyła skalę zależności mieszkańców od systemu pomocy społecznej. Może to świadczyć o poprawie sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, skuteczności działań aktywizacyjnych oraz lepszej kondycji lokalnego rynku pracy. Jednocześnie wskaźnik ten zbliżył się do poziomów obserwowanych w innych gminach wiejskich powiatu i województwa, co oznacza zrównanie z regionalnymi trendami i odejście od wcześniejszego, wyższego poziomu korzystania ze wsparcia.

Z analizowanych danych wynika, że gmina Kłodawa nie tylko ograniczyła liczbę beneficjentów, ale także zredukowała ich odsetek w populacji ogólnej, co może być uznane za wskaźnik sukcesu polityki społecznej i dowód na wzrost samodzielności ekonomicznej mieszkańców.

Tabela 6. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2023 (%)

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana
POLSKA - gminy wiejskie	7,6	6,8	6,1	5,2	4,5	4,2	4,1	-46,1%
LUBUSKIE - gminy wiejskie	8,5	7,6	6,8	6,1	5,3	4,8	4,5	-47,1%
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	7,4	6,5	5,7	4,9	4,3	3,8	3,3	-55,4%
Gmina Kłodawa	9,1	7,9	7,0	6,1	5,2	4,6	3,6	-60,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie jest jednostką budżetową, której głównym zadaniem jest pomoc osobom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby oraz możliwości, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. W roku 2024 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie objął pomocą 185 rodzin, co daje łącznie 277 osób (w tym osoby samotnie gospodarujące). Stanowi to około 3,03% ogółu mieszkańców gminy.

Na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, zasiłku dla opiekuna, karty dużej rodziny, działalności asystenta rodziny, działalności zespołu interdyscyplinarnego, zadań z zakresu Funduszu Pomocy oraz przeciwdziałania skutkom ekonomicznym COVID-19 wydatkowano w 2024r. łącznie: 9.243.287,06 zł. Wsparcie finansowe udzielane było w postaci: zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych, zasiłków celowych specjalnych, zasiłków celowych na zakup żywności, usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, dowóz dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością do placówek, odpłatność za pobyt w DPS, dodatków mieszkaniowych, osłonowych, składek zdrowotnych, świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych. W ubiegłym roku łączna kwota wydatkowana na świadczenia z pomocy społecznej wyniosła 3.940.956,32 zł².

W 2024 roku głównymi przyczynami przyznania pomocy społecznej w gminie Kłodawa były niepełnosprawność, ubóstwo oraz długotrwała lub ciężka choroba. Najwięcej wsparcia udzielono rodzinom dotkniętym niepełnosprawnością – 109 rodzin, obejmujących 159 osób. Kolejnym istotnym powodem było ubóstwo, które dotyczyło 48 rodzin i 74 osób, oraz długotrwała choroba – 53 rodziny i 72 osoby. Stosunkowo często pomoc była udzielana także z powodu bezrobocia (25 rodzin, 47 osób) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych (łącznie 32 rodziny, 142 osoby). W mniejszym zakresie występowały takie problemy jak alkoholizm (14 rodzin), bezdomność (12 rodzin), przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe czy trudności po opuszczeniu

² Raport o stanie gminy Kłodawa 2024, s. 46

zakładu karnego. Sporadycznie rejestrowano pomoc z powodu narkomanii czy sytuacji kryzysowych. Dane te wskazują, że najczęściej występujące przyczyny korzystania z pomocy społecznej mają charakter przewlekły i strukturalny, związany ze stanem zdrowia, sytuacją materialną i opiekuńczą rodzin.

Tabela 7. Przyczyny przyznania pomocy społecznej w gminie Kłodawa w 2024 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Bezdomność	12	12
Potrzeba ochrony macierzyństwa	2	8
Bezrobocie	25	47
Niepełnosprawność	109	159
Długotrwała lub ciężka choroba	53	72
Bezradność w sprawach opiekuńczych, wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	17	75
Bezradność w sprawach opiekuńczo--wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodzina niepełna	6	17
Bezradność w sprawach opiekuńczo--wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodzina wielodzietna	9	50
Alkoholizm	14	15
Narkomania	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	4
Przemoc w rodzinie	3	5
Sytuacja kryzysowa	2	3
Zdarzenie losowe	2	5
Ubóstwo	48	74

Źródło: Raport o stanie gminy Kłodawa 2024, s. 46

W latach 2017–2024 w gminie Kłodawa doszło do istotnych zmian w strukturze przyczyn korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Największy wzrost liczby osób objętych wsparciem odnotowano w przypadku bezradności w rodzinach wielodzietnych – z 5 do 50 osób, co oznacza wzrost aż o 900%. Równie znaczący wzrost wystąpił w przypadku ogólnej bezradności w sprawach opiekuńczych i wychowawczych (z 30 do 75 osób, wzrost o 150%) oraz niepełnosprawności, która w 2024 roku objęła 159 osób wobec 109 w 2017 roku (wzrost o 45,9%). Umiarkowany wzrost dotyczył także osób z długotrwałą chorobą, alkoholizmem, przemocy w rodzinie i sytuacji kryzysowych.

Z kolei znaczące spadki odnotowano w liczbie osób pobierających świadczenia z powodu bezrobocia (spadek o 56,5%), ubóstwa (spadek o 54,6%) oraz potrzeby ochrony macierzyństwa (spadek o 70,4%), co może wskazywać na poprawę sytuacji materialno-zawodowej niektórych grup mieszkańców. Stała liczba osób korzystających z pomocy dotyczyła tych, którzy doświadczyli trudności po wyjściu z zakładu karnego, natomiast nowe przypadki pojawiły się w zakresie narkomanii i zwiększyła się liczba osób dotkniętych zdarzeniami losowymi. Ogółem

dane wskazują na zmianę profilu potrzeb – mniej osób potrzebuje wsparcia z powodu klasycznego ubóstwa i bezrobocia, a coraz większa pomoc kierowana jest do rodzin wieloproblemowych, osób z niepełnosprawnościami oraz borykających się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi.

Tabela 8. Liczba osób pobierających świadczenia w roku 2017 i 2024

Powód trudnej sytuacji życiowej	2017	2024	Zmiana
Bezdomność	10	12	20,0%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	27	8	-70,4%
Bezrobocie	108	47	-56,5%
Niepełnosprawność	109	159	45,9%
Długotrwała lub ciężka choroba	60	72	20,0%
Bezradność w sprawach opiekuńczych, wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	30	75	150,0%
Bezradność w sprawach opiekuńczo--wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodzina niepełna	23	17	-26,1%
Bezradność w sprawach opiekuńczo--wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodzina wielodzietna	5	50	900,0%
Alkoholizm	13	15	15,4%
Narkomania	0	1	100,0%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	4	0,0%
Przemoc w rodzinie	3	5	66,7%
Sytuacja kryzysowa	2	3	50,0%
Zdarzenie losowe	1	5	400,0%
Ubóstwo	163	74	-54,6%

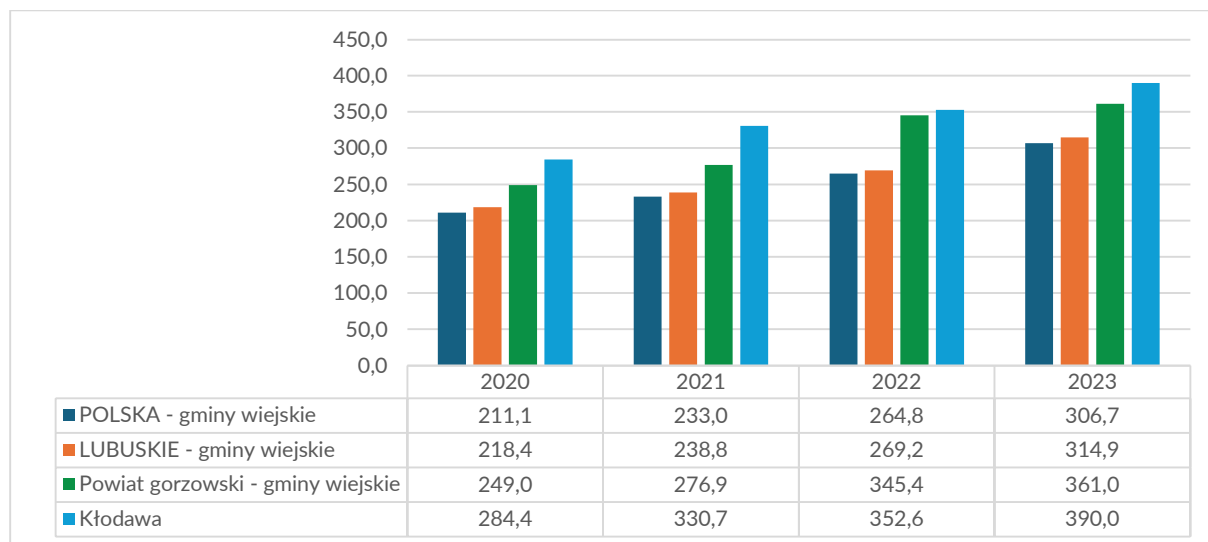
Źródło: Raport o stanie gminy Kłodawa 2018, s. 52, Raport o stanie gminy Kłodawa 2024, s. 46

W latach 2020–2023 przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego systematycznie rosła we wszystkich analizowanych jednostkach terytorialnych, co odzwierciedla rosnące koszty utrzymania gospodarstw domowych, zwłaszcza w kontekście inflacji i wzrostu cen energii. W Polsce (dla gmin wiejskich) świadczenie to wzrosło z 211,1 zł w 2020 roku do 306,7 zł w 2023 roku, czyli o 45%. W województwie lubuskim wzrost był podobny – z 218,4 zł do 314,9 zł (ok. 44%).

W powiecie gorzowskim przeciętna wysokość dodatku wzrosła z 249,0 zł do 361,0 zł, co oznacza wzrost o 45%. Natomiast gmina Kłodawa w każdym roku osiągała najwyższą średnią wartość dodatku mieszkaniowego, która w analizowanym okresie wzrosła z 284,4 zł do 390,0 zł – co stanowi wzrost o blisko 37%. Choć tempo wzrostu było nieco niższe niż w innych jednostkach, poziom bezwzględny dodatku pozostaje w Kłodawie najwyższy na tle porównywanych jednostek terytorialnych.

Wysoka wartość tego świadczenia w gminie Kłodawa może wynikać z większego udziału gospodarstw ponoszących wyższe koszty mieszkaniowe (np. z tytułu ogrzewania czy czynszów), większej liczby osób starszych lub samotnych w gospodarstwach domowych lub bardziej dostosowanej polityki socjalnej w gminie. Wzrost dodatków świadczy także o reagowaniu systemu pomocy społecznej na pogarszającą się sytuację bytową niektórych grup mieszkańców.

Wykres 19. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2021 roku liczba osób z niepełnosprawnościami (zarówno prawną, jak i biologiczną) w Polsce wyniosła ponad 5,4 miliona, z czego większość – blisko 55% – stanowiły kobiety. W województwie lubuskim zarejestrowano 180 031 osób z niepełnosprawnościami (OzN), co odpowiada około 3,3% całej populacji krajowej osób z niepełnosprawnościami. W strukturze płci również przeważają kobiety (ponad 55%).

Na poziomie powiatu gorzowskiego liczba osób z niepełnosprawnościami wyniosła 11 163, z czego 6071 to kobiety, a 5092 to mężczyźni. W gminie Kłodawa odnotowano 1384 osoby z niepełnosprawnościami, co stanowi ok. 12,4% populacji gminy (biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców na poziomie ok. 11 000). Również tutaj kobiety stanowią większość (741 kobiet wobec 643 mężczyzn), co jest zgodne z trendem ogólnokrajowym i regionalnym.

Dane wskazują na istotną obecność osób z niepełnosprawnościami w strukturze demograficznej gminy i regionu, co powinno być brane pod uwagę w planowaniu lokalnej polityki społecznej, dostępności infrastruktury oraz usług publicznych.

Tabela 9. Liczba osób z niepełnosprawnościami (prawną i biologiczną łącznie), rok 2021

Jednostka terytorialna	Liczba OzN – ogółem	Liczba OzN – mężczyźni	Liczba OzN – kobiety
POLSKA	5 447 548	2 456 605	2 990 943
LUBUSKIE	180 031	80 669	99 362
Powiat gorzowski	11 163	5092	6071
Gmina Kłodawa	1384	643	741

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego 2021

Wymiar dostępności i włączenia społecznego jest szczególnie istotny na etapie edukacji. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2023 w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych na terenie gminy Kłodawa uczyło się łącznie 23 uczniów będących osobami z niepełnosprawnościami. Od 2017 r. żaden z uczniów nie korzystał z indywidualnego nauczania.

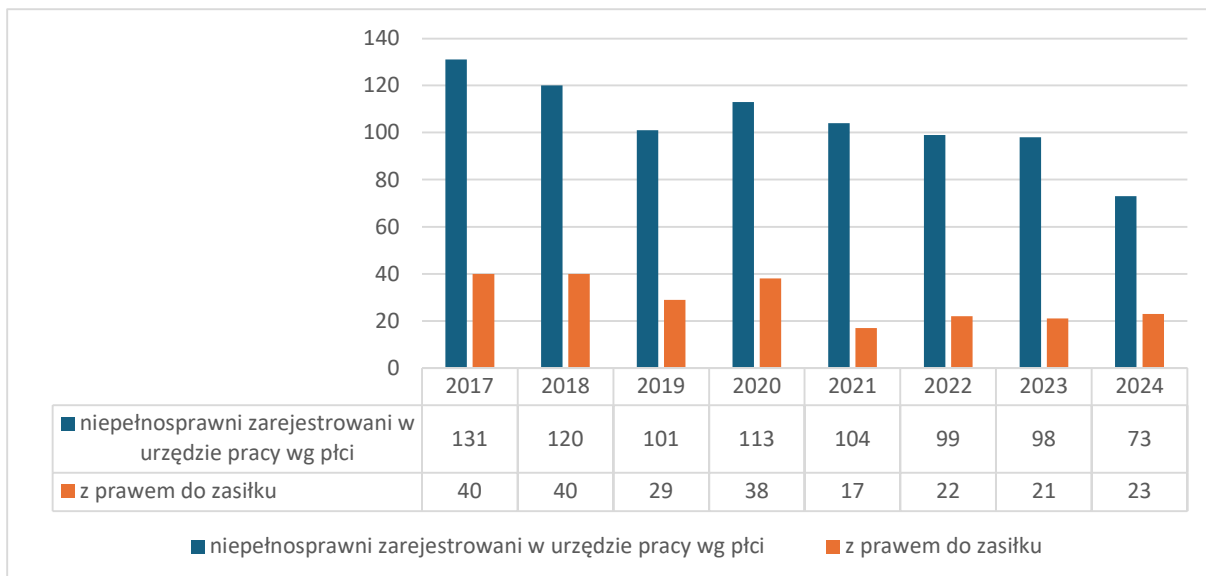
Tabela 10. Szkolnictwo podstawowe dla dzieci z niepełnosprawnościami w gminie Kłodawa w latach 2017-2022

Etap edukacji	Typ nauczania	ROK						
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Szkoły podstawowe i gimnazja (bez szkół specjalnych)	uczniowie w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych	7	11	3	15	15	24	23
	uczniowie niepełnosprawni indywidualnie nauczani	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2024 w powiecie gorzowskim obserwowano systematyczny spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami – z poziomu 131 osób w 2017 roku do 73 w roku 2024, co oznacza redukcję o 44%. Największy spadek nastąpił po 2019 roku, co może być efektem zmian w rynku pracy lub politykach aktywizacyjnych. Równocześnie wahała się liczba osób posiadających prawo do zasiłku – od 40 osób w 2017 roku do 23 w roku 2024, z najniższym poziomem 17 osób w 2021 roku. Mimo ogólnego spadku liczby bezrobotnych z niepełnosprawnością, udział tych uprawnionych do zasiłku pozostaje relatywnie niski, co może świadczyć o ich długotrwałym bezrobociu lub braku spełnienia kryteriów do jego uzyskania. Tendencja ta wskazuje na potrzebę zróżnicowanych form wsparcia, nie tylko finansowego, ale także aktywizującego zawodowo.

Wykres 20. Bezrobotni niepełnosprawni w powiecie gorzowskim w latach 2017-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Niepełnosprawność w rodzinie nie tylko wpływa na sytuację finansową, ale także na inne sfery życia rodziny. Częstymi problemami, które pojawiają się są: wyczerpanie, wypalenie, depresja, kryzysy małżeńskie (odchodzenie partnerów, z reguły mężczyzn od rodziny).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie (GOPS) realizuje zadania własne gminy o charakterze obowiązkowym, zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminę. Ponadto GOPS realizował zadania zlecone takie jak:

- dodatek osłonowy, który miał na celu zniwelowanie rosnących cen energii, gazu i żywności,
- dodatek gazowy dla odbiorców paliw gazowych w 2024 roku w związku z sytuacją na rynku gazu. Ustawa przewidywała m.in. dodatek gazowy dla odbiorców paliw gazowych w gospodarstwach domowych,
- jednorazowe świadczenie w postaci bonu energetycznego, który był realizowany w związku z projektem rządowym o czasowym ograniczeniu cen za energię elektryczną, gaz ziemny i ciepło systemowe.

Dzięki środkom z Funduszu Pomocy dla Ukrainy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie realizował takie zadania jak:

- wyżywienie dla dzieci i młodzieży w szkole i przedszkolu,
- jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł na osobę,

- świadczenie pieniężne za zapewnienie zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy³.

2.4. Kultura

Gminny Ośrodek Kultury w Kłodawie jest organizatorem życia kulturalno-społecznego na terenie gminy Kłodawa. Pod nadzorem merytorycznym GOK działają świetlice środowiskowe, kluby seniora w poszczególnych sołectwach oraz gminne zespoły śpiewacze: Kłodawianki z Kłodawy, Brzezinki z Santocka, OdNowa z Wojcieszyc, Róży Kwiat z Różanek, Kosy i Bukowina ze Zdroiska oraz zespół Czas. W roku 2024 zrealizowano szereg wydarzeń kulturalnych, warsztatów artystycznych, koncertów, spektakli teatralnych, zajęć sportowych, a nawet rehabilitacyjnych dla dorosłych prowadzonych wraz z Biblioteką Gminną i Urzędem Gminy, tj. joga, zumba, thai chi, nordic walking, ćwiczenia na zdrowy kręgosłup, oraz zajęcia fitness dla dorosłych realizowanych zarówno w siedzibie GOK jak i w poszczególnych sołectwach⁴.

Gminna Bibliotek Publiczna w Kłodawie jest drugą samorządową instytucją kultury działającą na terenie gminy. Na sieć biblioteczną składa się 1 filia mieszcząca się w świetlicy wiejskiej w Różankach oraz punkt biblioteczny w Zdroisku. Statutowa działalność tej instytucji skupia się na gromadzeniu, wypożyczaniu książek oraz dbaniu o jakość księgozbioru. Działalność biblioteki to także aktywny udział w życiu kulturalnym i społecznym gminy.

Księgozbiór liczy ponad 27 529 pozycji. W 2024 roku w bibliotece było zarejestrowanych 990 czytelników (w 2023 r. było 965 czytelników), natomiast ilość wypożyczeń wyniosła 13 941 (w 2023r. było ich 13 581)⁵.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące działalności tych instytucji. W latach 2017–2023 działalność instytucji kultury w gminie Kłodawa charakteryzowała się dużą zmiennością, szczególnie pod wpływem pandemii COVID-19. Liczba imprez kulturalnych spadła drastycznie w 2020 roku (do 7), jednak w 2023 roku powróciła do poziomu sprzed pandemii (38 wydarzeń), co świadczy o odbudowie aktywności kulturalnej. Liczba uczestników imprez wahała się – od zaledwie 220 osób w 2020 roku do aż 10 200 w 2022 roku, by w 2023 spaść do poziomu 5 345, niemal identycznego jak w 2017, co sugeruje niestabilny, ale ożywiony popyt na wydarzenia. Liczba grup artystycznych i ich członków nie wróciła do poziomu sprzed 2017 roku,

³ Raport o stanie gminy Kłodawa 2024, s. 47

⁴ Raport o stanie gminy Kłodawa 2024, s. 53

⁵ Raport o stanie gminy Kłodawa 2024, s. 56

choć nastąpiła lekka odbudowa po stagnacji w latach 2019–2022. Natomiast bardzo dynamicznie rozwijała się działalność kół, klubów i sekcji – ich liczba wzrosła z 7 do 25, a liczba członków niemal czterokrotnie (z 106 do 398), co wskazuje na rosnące zainteresowanie aktywnościami oddolnymi i hobbystycznymi. Pomimo pandemii, sektor kultury w Kłodawie wykazuje oznaki regeneracji i adaptacji, zwłaszcza w obszarze lokalnych inicjatyw społeczno-kulturalnych.

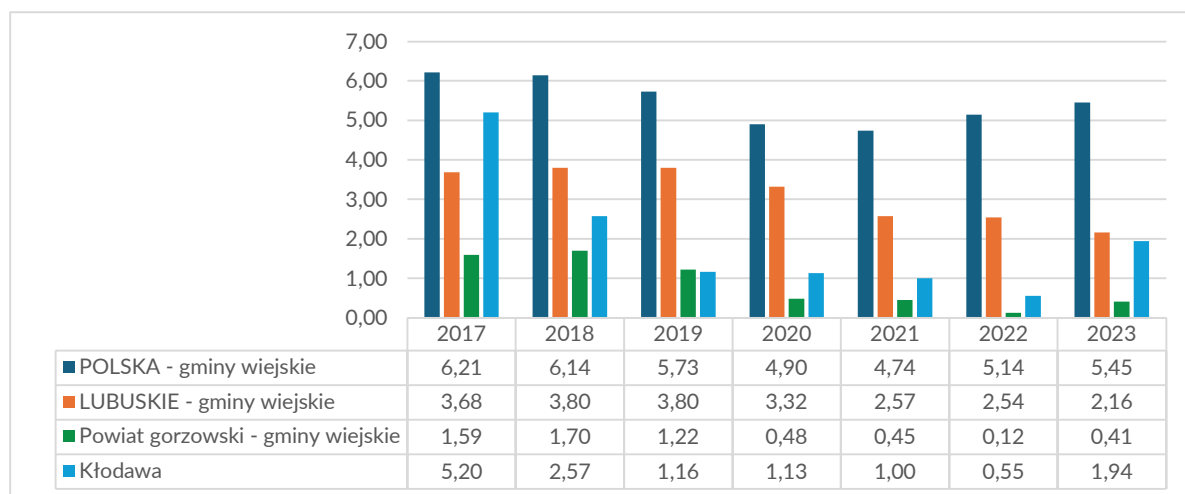
Tabela 11. Działalność klubów, domów i centrów kultury w Kłodawie w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
imprezy	38	29	26	7	9	9	38	0
uczestnicy imprez	5 480	5 150	8 380	220	5 200	10 200	5 345	-135
grupy artystyczne	10	7	6	6	6	6	8	-2
członkowie grup artystycznych	114	92	80	88	75	73	103	-11
koła / kluby / sekcje	7	4	4	2	15	14	25	+18
członkowie kół / klubów / sekcji	106	77	140	24	391	447	398	+292

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wskaźnikiem obrazującym aktywność mieszkańców w obszarze kultury jest liczba członkowie grup artystycznych, w tym dzieci i młodzież szkolna na 1000 ludności. W latach 2017–2023 wskaźnik liczby członków grup artystycznych na 1000 ludności wykazywał w gminie Kłodawa tendencję spadkową z wyraźnym załamaniem w okresie pandemii. W 2017 roku wynosił on 5,20, ale do 2019 roku spadł ponad czterokrotnie, osiągając minimum 1,00–1,13 w latach 2020–2021. W 2022 roku zanotowano dalszy spadek (do 0,55), jednak w 2023 wskaźnik wzrósł do 1,94, co może świadczyć o powolnej odbudowie aktywności kulturalnej wśród mieszkańców. W porównaniu do średnich wartości dla Polski (5,45 w 2023) i województwa lubuskiego (2,16), gmina Kłodawa nadal znajduje się poniżej poziomu krajowego, ale z widoczną tendencją wzrostową po pandemicznym załamaniu. Dane te wskazują na potrzebę dalszego wsparcia i promocji grup artystycznych, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, w celu zwiększenia udziału społeczności lokalnej w życiu kulturalnym.

Wykres 21. Liczba członków grup artystycznych, w tym dzieci i młodzieży szkolnej na 1000 ludności w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 działalność biblioteki i jej filii w Kłodawie charakteryzowała się stabilnością instytucjonalną i stopniowym wzrostem aktywności czytelniczej. Liczba placówek pozostała niezmienna (2 biblioteki/filie), jednak zasoby księgozbioru systematycznie rosły – z 24 663 woluminów w 2017 roku do 27 493 w 2023 roku, co oznacza wzrost o 2 830 pozycji. Równolegle zwiększała się liczba zarejestrowanych czytelników – z 869 w 2017 roku do 965 w 2023 roku. Wzrosła także liczba wypożyczeń zewnętrznych – o 1 222 rocznie, co wskazuje na rosnące zainteresowanie literaturą oraz utrzymujące się znaczenie biblioteki jako lokalnego centrum kultury. Dane te świadczą o efektywnym zarządzaniu zasobami i potencjale dalszego rozwoju działalności czytelniczej w gminie.

Tabela 12. Biblioteki i filie w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
biblioteki i filie								
Gmina Kłodawa	2	2	2	2	2	2	2	-
księgozbiór								
Gmina Kłodawa	24 663	25 599	25 473	26 488	26 797	26 938	27 493	+2830
czytelnicy w ciągu roku								
Gmina Kłodawa	869	878	903	873	890	926	965	+96
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz								
Gmina Kłodawa	12 178	12 371	13 096	12 135	12 759	13 468	13 400	+1222

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 wskaźnik liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności w gminie Kłodawa utrzymywał się na stabilnym poziomie, z niewielkimi wahaniami. Wartość ta w 2017 i 2018 roku wynosiła 103, a w 2023 osiągnęła 104, co oznacza powrót do poziomu sprzed pandemii po nieznacznym spadku w latach 2020–2021. Na tle regionu gmina Kłodawa wypada korzystnie – w 2023 roku wskaźnik ten był wyższy niż średnia dla gmin wiejskich

w województwie lubuskim (89) oraz znacznie przewyższał wartość dla powiatu gorzowskiego (60). Wskazuje to na relatywnie wysoką na tle innych gmin aktywność czytelniczną mieszkańców gminy Kłodawa oraz może świadczyć o dobrej dostępności i atrakcyjnej ofercie lokalnych bibliotek.

Tabela 13. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA - gminy wiejskie	115	113	113	98	99	102	105
LUBUSKIE - gminy wiejskie	108	107	104	92	92	96	89
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	69	68	67	56	47	54	60
Gmina Kłodawa	103	103	105	99	99	101	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 średnia liczba wypożyczeń księgozbioru na jednego czytelnika w gminie Kłodawa utrzymywała się na dość stabilnym poziomie, oscylując między 13,9 a 14,5 woluminu rocznie. W 2023 roku wskaźnik wyniósł 13,9, co oznacza powrót do poziomu z roku 2020 i 2017. Choć wynik ten pozostaje poniżej średniej krajowej dla gmin wiejskich (18,0 w 2023 roku), to przewyższa lub jest porównywalny do wartości dla powiatu gorzowskiego (12,8) i województwa lubuskiego (14,1). Dane te wskazują na umiarkowaną, ale stabilną aktywność wypożyczeń wśród czytelników w Kłodawie, która pomimo niewielkich wahań nie odbiega istotnie od regionalnych i lokalnych trendów.

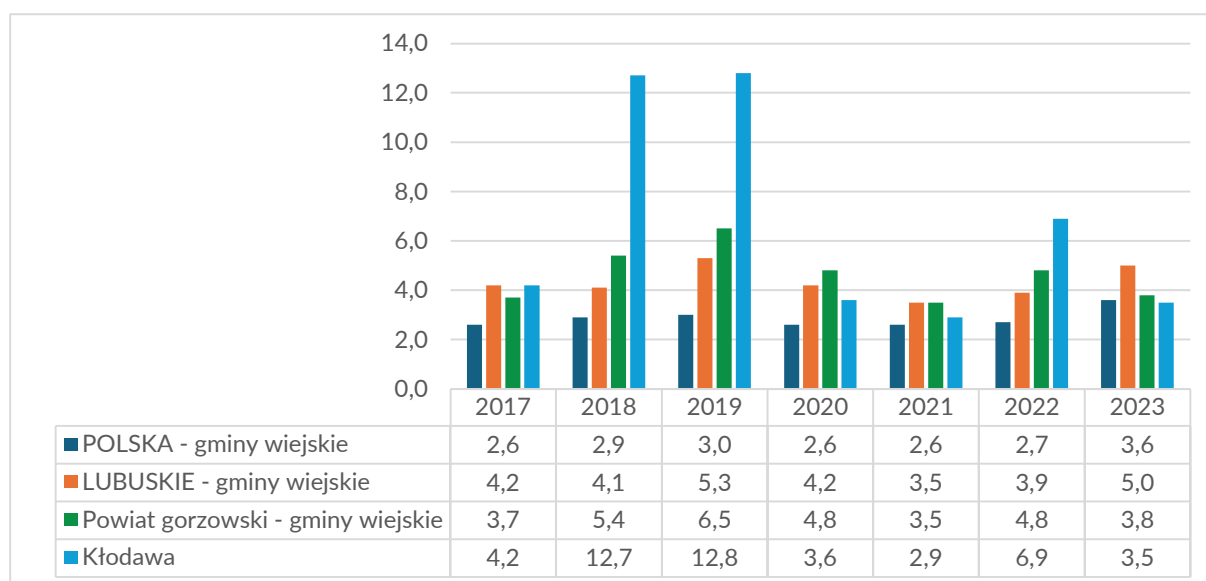
Tabela 14. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA - gminy wiejskie	17,5	17,2	17,2	15,8	17,5	17,7	18,0
LUBUSKIE - gminy wiejskie	15,3	14,7	14,5	12,7	12,8	12,8	14,1
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	14,3	13,7	13,9	12,8	13,5	12,6	12,8
Gmina Kłodawa	14,0	14,1	14,5	13,9	14,3	14,5	13,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w ogólnych wydatkach gminy Kłodawa był bardzo zróżnicowany, osiągając szczyt w latach 2018 i 2019, gdy wyniósł odpowiednio 12,7% i 12,8%. Po tym okresie nastąpił wyraźny spadek – w 2020 roku udział ten zmalał do 3,6%, a w 2021 roku do 2,9%. W kolejnych latach odnotowano ponowny wzrost (6,9% w 2022), by w 2023 roku ponownie obniżyć się do poziomu 3,5%. Mimo tych wahań, udział Kłodawy w ostatnich latach pozostaje zbliżony do średniej krajowej dla gmin wiejskich (3,6% w 2023) oraz do wartości z powiatu gorzowskiego (3,8%), lecz poniżej średniej województwa lubuskiego (5,0%). Dane te sugerują, że w Kłodawie inwestycje w kulturę miały charakter nieregularny i były uzależnione od dostępności środków zewnętrznych oraz realizacji konkretnych projektów.

Wykres 22. Udział wydatków w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.5. Dziedzictwo kulturowe⁶

Gmina Kłodawa z uwagi na całokształt warunków środowiska zalicza się do grupy najatrakcyjniejszych krajobrazowo i przyrodniczo obszarów województwa lubuskiego. Decydują o tym głównie takie elementy jak: wysoki udział obszarów chronionego krajobrazu i bardzo wysoka lesistość wynosząca 65% powierzchni gminy. Aż 65% powierzchni gminy porasta Puszcza Gorzowska wchodząca w skład Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Jest to chroniony obszar o niezwykłych walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych, który powstał 23 października 1991 roku. Walory przyrodnicze Puszczy Gorzowskiej są niezwykle wartościowe w skali europejskiej. Dlatego jej znaczny obszar został zaproponowany do włączenia w paneuropejski system ekologiczny – Sieć Natura 2000, zapewniający trwałą egzystencję ginącym ekosystemom oraz gatunkom roślin i zwierząt. Według definicji ustawowej „krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, która zawiera wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze”. Środowisko kulturowe to ważny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym świadectwem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy

⁶ Opracowano na podstawie „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kłodawa na lata 2025-2028”

jakości życia jej mieszkańców. Krajobraz kulturowy gminy stanowią obszary i obiekty o szczególnym znaczeniu.

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

W gminnej ewidencji zabytków ujęte są:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (*Utracił moc z dniem 18.05.2023 r. w zakresie, w jakim ogranicza prawo własności nieruchomości przez dopuszczenie ujęcia nieruchomości jako zabytku nieruchomego w gminnej ewidencji zabytków, bez zapewnienia właścicielowi gwarancji ochrony prawnej przez dokonaniem takiego ograniczenia, na podstawie wyroku TK z dnia 11 maja 2023 r. sygn. akt P 12/18 (Dz. U. poz. 951).

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania programów opieki jest gminna ewidencja zabytków.

Gmina Kłodawa opracowała gminną ewidencję zabytków w 2016 r. Ewidencję uzupełniono w 2020 r. Następnie w 2021 r. ewidencja została przyjęta Zarządzeniem Nr W/19/2021 Wójta Gminy Kłodawa z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia gminnej ewidencji zabytków. Obecnie w Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 116 obiektów.

Na terenie gminy Kłodawa znajduje się 10 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Są to⁷:

- huta, ob. om w Łośno,
- dwór w Mironice,

⁷ UCHWAŁA NR XII/119/2025 RADY GMINY KŁODAWA z dnia 26 marca 2025 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kłodawa na lata 2025-2028”, s. 27,28

- aleja lipowa wzdłuż drogi krajowej nr 22 od granic miasta Gorzowa Wlkp. Do miejscowości Różanki,
- kościół rzymskokatolicki pw. św. Stanisława Kostki – Różanki,
- cmentarz przykościelny – Różanki,
- budynek mieszkalny w zespole folwarcznym - budynek mieszkalny w zespole folwarcznym,
- kościół rzymskokatolicki filialny pw. Przemienienia Pańskiego – Santoczno,
- budynek dawnej szkoły – Santoczno,
- kościół rzymskokatolicki filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego – Wojcieszce.

Rodowód powstania Kłodawy sięga czasów, kiedy istniała jako pomorska osada umocniona kłodami, skąd wywodzi się jej nazwa. Warto jednak odnotować fakt znalezienia na polach wsi dużo starszego od niej samej znaleziska, jakim był brązowy sztylet z epoki kultury unietyckiej (lata 1800-1500 p.n.e.), czyli okresu równoległego czasowo państwu Minojskiemu na Krecie. Tereny Gminy Kłodawa do poł. XIII w. należały do Pomorzan i Polan. Miejscowości Kłodawa i Mironice należały do systemu obronnego linii Noteci i Warty, którego centrum stanowił Santok. W 2 poł. XIII w. ziemie zagarnięte zostały przez margrabiów brandenburskich i weszły w skład Nowej Marchii. Pierwszy dokument związany z Kłodawą dotyczy fundacji opactwa cysterskiego w Mironicach przez margrabiego Albrechta III w 1300 r. Historia regionu ściśle związana jest ze wspomnianym opactwem. Część miejscowości gminy wykształciła się w tym okresie, czego nieliczne ślady można jeszcze zaobserwować w układach przestrzennych oraz architekturze. Późniejsza historia Kłodawy zawsze uzależniona była od losów klasztoru Cystersów, a po kasacji klasztoru od domeny elektorskiej w Mironicach. Dopiero po 1945 r. zależność ta odwróciła się. W czasie II wojny światowej w Kłodawie mieścił się mały obóz jeniecki podległy Stalagowi III C w Drzewicach. Kłodawa została zajęta przez Rosjan dnia 31 stycznia 1945 r., a następnie przekazana polskiej administracji i repatriantom z kresów wschodnich. Już 24 czerwca 1945 r. wystąpił publicznie wójt gminy „Kładow”. W latach 1954-1972 znajdowała się tu Gromadzka Rada Narodowa, a do 1975 r. wieś znajdowała się w powiecie gorzowskim.

Historię regionu ilustrują liczne obiekty związane z istnieniem na tym terenie średniowiecznego opactwa cysterskiego w Mironicach oraz XVIII-wiecznego hutnictwa żelaza. Poniżej opisano historię poszczególnych miejscowości z terenu gminy wraz ze wskazaniem walorów turystycznych i przyrodniczych.

Chwałęcice (Heinersdorf) – w miejscowości tej warto zobaczyć neogotycki kościół z 1860 r., w którego wieży umieszczony jest dzwon z 1679 r., pochodzący z innej świątyni.

Kłodawa (Kladow) – wieś gminna nad rzeką Kłodawką i jeziorem Kłodawskim (24,35 ha) z zagospodarowanym kąpieliskiem. Rodowód Kłodawy sięga czasów piastowskich, kiedy to wspomagała strategicznie pobliski Santok, jako umocniona kłodami osada (skąd jej nazwa). W średniowieczu (1337) istniał tu dwór, młyn i papiernia. Na terenie wsi o zachowanym kształcie owalnicy znajduje się neogotycki kościół z czerwonej cegły o sklepieniu kolebkowym drewnianym wybudowany w latach 1858-1860, dworek o konstrukcji szachulcowej z około 1830 r., obecnie siedziba nadleśnictwa. W czasie II wojny światowej znajdował się tu niewielki obóz dla około 40 francuskich jeńców wojennych. Wieś położona jest na skraju Puszczy Gorzowskiej, zaledwie 6 km na północ od Gorzowa Wielkopolskiego co sprawia, że jest najbliższym miejscem wypoczynku dla gorzowian do którego dojechać można wygodną i bezpieczną ścieżką rowerową. Zagospodarowana plaża stanowi o walorach rekreacyjnych miejscowości.

Łośno (Lotzen) – nieduża miejscowość, sięgająca rodowodem 1300 r., od 1746 r. istniała huta szkła. Dziesięć lat później hutę spaliły wojska rosyjskie, ostatecznie zamknięto ją w 1788 r. i jedyną pamiątką po jej istnieniu był do końca lat 80-tych XX w. zabytkowy budynek biurowy. We wsi znajduje się neobarokowy kościół z 1913 r., obok którego podstawa dawnego pomnika poświęconego pamięci mieszkańcom wsi poległym na frontach II wojny światowej.

W oddalonych ok 2 km Lipach, nad jeziorem Lubie odwiedzić można Leśną Stację Dydaktyczną.

Mironice – we wczesnym średniowieczu (IX-XII w.) istniał tu gród. Po zajęciu w XIII w. tych ziem przez margrabiów brandenburskich Albrecht III funduje 22 maja 1300 r. opactwo cysterskie w istniejącym tu dworze „Creusdorf”. Pierwotna nazwa opactwa (Himmelstadt) oznaczała w płynnym tłumaczeniu (z Loco celi) „Niebiańskie miejsce”. W 1326 r. wieś spalona została przez wojska polsko-litewskie. Dwór cysterski odbudowano dopiero w 1368 r. To prawdopodobnie wówczas wprowadzono gospodarkę rybną, spiętrzając wody na Kłodawce i tworząc hodowlane stawy rybne. Ponownie opactwo spaliły w 1470 r. wojska książąt pomorskich. W 1539 r. margrabia Jan Kostrzyński dokonuje kasacji klasztoru ze względu na upadek obyczajów w samym opactwie i ducha reformacji, jaki zdominował życie ówczesnej Nowej Marchii. Kościół cysterski zaadaptowano na budynki gorzelni, a całość majątku stała się własnością państwa. Dwór z 1830 r. otoczony parkiem krajobrazowym i spichlerz z XIX w. wybudowała rodzina von Bayer. Badania archeologiczne potwierdziły istnienie wybudowanego w XIV w. kościoła cysterskiego, spalonego w 1872 r., którego cegły wykorzystano powtórnie do budowy stodoły, dziś także już nieistniejącej i studni z 2 poł. XIX w. We wsi zachowała się chałupa szachulcowa z XVII w. W lesie, w odległości ok 3 km od Mironic, warto zobaczyć miejsce, gdzie dawniej istniała wieś Marzęcin – spalona przez Rosjan w 1945 r.). Obecnie po tej wsi pozostało jedynie

lapidarium – pomnik stojący w dawnym centrum wsi, ruiny młyna wodnego oraz bijące ciągle źródło „Marii” i tablica pamiątkowa przypominająca historię wsi.

Różanki (Rosenthal) – wieś wzmiankowana w 1337 r. jako własność rodu Stolle. W latach 1492-1608 należała do rycerskiej rodziny von Strauss. Kolejnymi właścicielami i dzierżawcami byli: od 1646 r. Aleksander Gordon (z pochodzenia Szkot), od początku XVIII w. rodzina von Polentz, później w rękach Hohenzollernów. Ostatnim dzierżawcą był Alfred Balcke – hodowca i teoretyk uprawy ziemniaka. Przed II wojną światową wieś nosiła nazwę Stolzenberg. Wieś wielodrożnica położona na skraju Puszczy Gorzowskiej. W miejscowości zlokalizowany jest kościół z początków XVIII w. z barokowym ołtarzem, z 2 poł. XVIII w. i klasycystyczny zespół folwarczny z 1 poł. XIX w.

Rybakowo – historia wsi sięga XIX w. W 1829 r. we wsi istniało 6 domów zamieszkiwanych przez 35 mieszkańców. W 1861 r. Rybakowo miało 10 domów i 71 mieszkańców. W czasie II wojny światowej wieś ucierpiała w wyniku działań wojennych, a wiele budynków zostało zniszczonych. Po wojnie, w latach 60. XX w. w Rybakowie rozpoczęto hodowlę pstrągów w stawach rybnych. Wieś Rybakowo charakteryzuje się malowniczymi krajobrazami.

Santocko (Zanzin) – wsi zasiedlony był już około 800 r. p.n.e., co potwierdza odkryte przez Dietza von Beyera cmentarzysko kultury łużyckiej. W średniowieczu ta słowiańska wieś należała do kasztelanii santockiej, a potem w połowie XIII wieku stała się częścią Nowej Marchii. Pierwsze dokumenty potwierdzające istnienie wsi pochodzą jednak dopiero z XIII/XIV wieku. Już wtedy istniała tu karczma. Od XVI wieku zajmowano się hodowlą pszczoł, stąd na terenie wsi liczne pasieki. W XVII w. powstał folwark posiadający owczarnię z 450 owcami. W XVIII w. popularna była zanotowana przez Johana Chrystiana Beckmanna legenda, że pierwotna zabudowa wsi znajduje się pod powierzchnią Jeziora Santockiego jako kara za popełnione przez mieszkańców grzechy. Murowany z czerwonej cegły neogotycki kościół z 1909 r. Strzelistość świątyni stojącej na wzgórzu podkreśla wieża z zegarem. W okresie międzywojennym Santocko zamieszkiwali muzycalni chłopci, którzy stworzyli gminny chór. Po wojnie Santocko zasiedla ludność pochodząca z tej samej wsi na Polesiu. Na terenie wsi odnaleziono kamienne motyki z około 4000-3500 roku p.n.e.

Santoczno (Zanzhausen) – wieś położona nad rynną polodowcową jeziora Mrowinko (22,5 ha) i wypływającą z niego rzeką Santoczną. Pod koniec XVII wieku istniał tu młyn wodny (Zanzmühle). W latach 1765-1767 na polecenie króla Fryderyka II w miejscu młyna zbudowano zakład metalurgiczny (Eisenwerk). W 1767 r. lokowano wieś Zanzhausen, jako zaplecze dla rozwijającego się zakładu. Pierwotna zabudowa skupiona była wokół centralnego palcu. We wsi kościół szachulcowy, jednonawowy, wyposażony w empory powstały z przebudowy dawnej

huty w 1767 r. z dobudowaną w 1819 r. wieżą, w której znajdują się dwa dzwony z berlińskiej pracowni ludwisarskiej. Opodal budynek klasycystyczny (dawny dom pastora) z XIX w. rozbudowany o skrzydło w XX w. nakryty dachem naczółkowym. W okresie II Wojny Światowej wieś była rejonem koncentracji II Armii Wojska Polskiego. Odnaleźć tu można ruiny dawnego młyna wodnego i kuźnicy żelaza. Dla upamiętnienia istnienia huty na placu przed kościołem w 2005 r. ustawiono głaz z odlewem płyty wyobrażającej model pierwszej niemieckiej maszyny parowej. Opodal mostka i „wodospadu” na Santocznej niewielkie lapidarium stworzone z tablic nagrobnych dawnego cmentarza niemieckiego. Buk (pomnik przyrody) o obwodzie ponad 4 metrów i wieku około 200 lat.

Wojcieszyce (Wormsfelde) – pierwsze znane zapiski pochodzą z 1337 r. Odnaleźć możemy tu najstarszy na terenie gminy, późnoromański, jednonawowy kościół, zabudowany z granitowych ciosów na początku XIII w., z wieżą dobudowaną w 1705 r.

Zdroisko (Zanzthal) – wieś letniskowa położona nad Santoczną wśród lasów Puszczy Gorzowskiej. Pierwsze wzmianki o tym miejscu pojawiły się na początku XIV w. gdy powstał młyn Stollenmühle napędzany wodami Santocznej - (Zanze). Dawniej istniał tu młyn (pozostał staw młyński), potem huta żelaza powstała w 1770 r. i produkująca drut, gwoździe, igły, stal w sztabach i prętach, blachę. W 1782 r. założona z polecenia Fryderyka II druga huta o nazwie Zanzhammer-Sącznik Zdroisko. Produkowała amunicję artyleryjską do armat 3-6-12 funtowych. Szczególny rozkwit w okresie walk Prus z Napoleonem. W 1783 r. rozpoczęto produkcję kartaczy. W 1856 r. kuźnicę przekształcono w fabrykę narzędzi, a w 1870 r. na zbożowy młyn wodny i tartak. We wsi prowadzono w okresie międzywojennym plantacje borówki amerykańskiej. Działa tu Izba Pamięci, w której prezentowane są stare zdjęcia, monety, gazety, sprzęty domowe i rolnicze dawnego Zdroiska. W bezpośrednim sąsiedztwie wsi rezerwat przyrody „Zdroiskie Buki”.

Dziedzictwo materialne Gminy Kłodawa – zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Krajobraz kulturowy jest indywidualnym wizerunkiem miejsca, łączącym elementy przyrody, klimatu i ukształtowania terenu oraz zachodzących na tym terenie procesów politycznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, związanych z działalnością człowieka. Ujawnia się poprzez dziedzictwo materialne – kształtujące krajobraz przyrodniczy na przestrzeni dziejów oraz dziedzictwo niematerialne – zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności, także związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie i odtwarzane przez ludzi w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Krajobraz kulturowy jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Jego ochrona jest

najistotniejszym czynnikiem kształtowania tożsamości i osobowości mieszkańców, by mogli identyfikować się ze swoim miastem i siedliskiem oraz zrozumieć jego historię.

Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz z jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega ona na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości, unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką.

Poniżej przedstawiono najcenniejsze obiekty znajdujące się w gminie Kłodawa, czyli te, które wpisane są do rejestru zabytków.

Kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki parafialny pw. św. Stanisława Kostki w Różankach wzniesiony został na początku XVIII w. z fundacji Johanna Matth. von Polentz, ówczesnego właściciela miejscowości. Budowla założona jest na planie prostokątnym, z czworoboczną wieżą po stronie zachodniej, dostawioną w 1735 r. i zakrystią po południowej. Na wyposażeniu świątyni znajduje się późnobarokowy ołtarz. Do 1945 r. w świątyni znajdowały się dwa srebrne kielichy mszalne, w tym jeden z 1597 r.

Kościół orientowany, jednonawowy, z prosto zamkniętym, niewyodrębnionym prezbiterium, z wieżą w elewacji zach. i kruchtą – w półd. Wysoki korpus nakryty trójspadowym dachem krytym ceramiczną dachówką. Czterokondygnacyjna wieża, w trzech dolnych kondygnacjach wzniesiona na rzucie kwadratu, w wyższej – czwartej – na rzucie ośmioboku, nakryta stromym ostrosłupowym hełmem krytym blachą; kruchta na rzucie kwadratu, nakryta dwuspadowym dachem krytym ceramiczną dachówką. Ściany murowane, tynkowane, na tynkowanym cokole, zwieńczone profilowanym gzymsem, w narożach wieży i kruchty ujęte lizenami. Wokół otworów okien i drzwi – opaski. Detal wypracowany w tynku. Otwory okien nawy oraz nieco niższe okna we wsch. ścianie prezbiterium i dwóch górnych kondygnacjach wieży – zamknięte łukiem pełnym; pozostałe otwory okienne prostokątne; nad drzwiami koliste tondo. Otwory drzwi prostokątne. Stan zachowania – bardzo dobry.

Kościół rzymskokatolicki filialny pw. Przemienienia Pańskiego w Santocznie – powstał w 1767 r., kiedy zaadaptowano jeden z magazynów huty. Po 1945 r. kościół poświęcono dla potrzeb wyznania katolickiego. Prace prowadzone po wojnie przy obiekcie nie zatarty jego zasadniczego charakteru. Wnętrze przystosowano do potrzeb liturgii katolickiej wprowadzając nowy układ ławek i ołtarz zwrócony w stronę wiernych. W 1972 r. przeprowadzono remont kapitalny obiektu (wymiano części podwalin i ław fundamentowych, wprowadzono izolację poziomą,

wymiano części wypełnień konstrukcji na cegłę, pobielono strop oczyszczono do czystego drewna). W 1980 doprowadzono do świątyni instalację elektryczną. W 1990 r. naprawiono dach wieży i wprowadzono zadaszenie nad wejściem do niej i pomalowano wnętrze.

Budynek magazynowy przekształcony w kościół usytuowany był we wschodniej części rozległego placu stanowiącego dziedziniec huty. Początkowo posiadał plan prostokąta. Później od zachodu dobudowano czworoboczną wieżę oraz klatkę schodową przy elewacji północnej. Ściany zewnętrzne posadowione na kamiennym fundamencie i ceglanej podmurówce wzniesiono w konstrukcji szkieletowej. W podwalinie osadzono pionowe słupy spięte poziomymi ryglami i koronującym je oczepem. Konstrukcję wzmocniono ukośnymi zastrzałami w narożnikach. Duże prostokątne przestrzenie między belkowe wypełniono cegłą i otynkowano. W największych z nich osadzono czterodzielne okna, symetrycznie rozmieszczone w elewacjach ścian.

W fazie przebudowy adaptacyjnej na kościół, dodano wewnętrzne empory wsparte na słupach obiegające niemal wszystkie ściany. Całość zamknięto lustrzanym stropem drewnianym oraz dachem naczółkowym krytym dachówką ceramiczną.

Wieża zachodnia dobudowana została wtórnie do ściany zachodniej. Otrzymała plan kwadratu. Ściany wykonano w tej samej technice szkieletowej. Konstrukcję wzmocniono jednak dodatkowymi belkami, zastrzałami i mieczami, pełniącymi również funkcję dekoracyjną. Kondygnacje wydzielone płaskimi drewnianymi stropami, doświetlone zostały dwudzielnymi oknami z trójkątnym zamknięciem. W ścianach ostatniej kondygnacji otwory okienne, zamknięte pełnym łukiem, przesłonięto żaluzjami dla lepszego rozchodzenia się dźwięku dzwonów. Wnętrze zamknięte dachem namiotowym zwieńczonym kulą i krzyżem. W lukarnach połaci dachowych zamontowano tarcze mechanizmu zegarowego. Całość pokryto łupkiem skalnym. W przyziemiu ściany zachodniej usytuowano wejście do wnętrza kościoła o prostych dwuskrzydłowych drzwiach płycinowych z nadświetłem. Podczas remontu kościoła dodano stylowy okap.

Niedaleko od kościoła, na skraju byłego cmentarza ewangelickiego, znajduje się lapidarium utworzone w 2006 r. przez mieszkańców Santoczna. Mogą się tam znajdować płyty z drugiego cmentarza, usytuowanego naprzeciw kościoła, po drugiej stronie rzeki.

Wyposażenie:

- empory obiegające niemal całe wnętrze kościoła wsparte na profilowanych słupach,
- balustrada płycinowa rozczłonkowana bogato profilowanymi gzymsami;

- przy ścianie północno-zachodniej umieszczony był ołtarz ambonowy o prostej formie architektonicznej. Po roku 1945 został usunięty. Zastąpiony obecnie prostym stołem;
- organy o prostym trójdzielnym prospekcie,
- dzwony żelazne: mniejszy o średnicy 65 cm z napisem Berlin 1812 oraz większy o średnicy 80 cm z reliefem orła pruskiego odlany w Berlinie,
- do 1945 r. znajdował się żyrandol mosiężny o wysokości 80 cm, mający dwa rzędy po 8 ramion i zwieńczony dwugłowym orłem pruskim.

Stan zachowania – bardzo dobry.

Kościół rzymskokatolicki filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Wojcieszycach – został wzniesiony na przełomie XIII i XIV w. Usytuowany jest w centrum wsi, na prostokątnej działce ogrodzonej ceglanym murem. Jest najstarszą budowlą sakralną na terenie gminy Kłodawa a zarazem jedną z najstarszych w województwie lubuskim. Częściowo przebudowany na początku XVIII w. przetrwał do naszych czasów w formach romańsko-barokowych.

Budowla orientowana, założona jest na planie prostokątnym, pierwotnie bez wyodrębnionego prezbiterium. Zbudowany został z regularnie obrobionej kostki granitowej i z cegły ceramicznej, w formie prostokątnej, salowej budowli. W okresie średniowiecza był budowlą bezwieżową, przykrytą stromym, dwuspadowym dachem. Na powstanie kościoła na przełomie wieku XIII i XIV, wskazuje technika tworzenia kamiennych murów, ułożonych z regularnie obrabianych kostek granitowych oraz ślad po zamurowanym ostrołukowym portalu w elewacji północnej.

W okresie średniowiecza patronat nad kościołem sprawowała rodzina von Strauss, ówczesnych właścicieli Wojcieszyc. Około połowy XVI w. kościół został przekazany gminie ewangelickiej.

W 1705 r. po stronie zachodniej nadbudowano ryglową wieżę dzwonniczą, zwieńczoną ośmioboczną latarnią z wiatrowskazem z datą budowy. W tym samym czasie po stronie wschodniej dodano półkolistą apsydę. W kształcie nadanym na początku XVIII w. kościół przetrwał do lat 30. XX w. W tym czasie, być może z uwagi na częściowe zniszczenie świątyni w czasie pożaru wsi (1929 r.), przeprowadzono jej gruntowny remont. W 1931 r. ufundowano nowy dzwon do wnętrza wieży. W końcu XIX w. zlikwidowano przykościelny cmentarz, a działkę ogrodzono ceglanym murem z trzema ozdobnymi bramami, umieszczonymi po stronie zachodniej, południowej i północnej. Tuż za murem po wschodniej stronie kościoła stała plebania, zniszczona w czasie ostatniej wojny. W latach 70. przemurowano ogrodzenie działki kościelnej od strony wschodniej i częściowo od północy. W tych miejscach postawiono mur lity z cegły rozbiórkowej. Pod koniec lat 80. przełożono pokrycie dachu korpusu i wieży. Usunięto

także osiemnastowieczny ołtarz ambonowy. W 2001 r. wykonano remont wnętrza kościoła, odnowiono wieżę świątyni – została ona otynkowana między ryglami jak na dawnej fotografii.

Z dawnego wyposażenia wewnętrznego zachowały się: empora organowa (wsparta na ośmiu słupach z prostą, litą balustradą), neogotycka chrzcielnica (z drewna dębowego; składa się z profilowanej podstawy, ośmiobocznego trzonu i czaszy zakończonej kołnierzem ozdobiony reliefem z motywami liści dębu), żeliwny piec (bogato zdobiony stylizowanymi ornamentami roślinnymi) i dzwon w wieży. Stan zachowania – bardzo dobry.

Cmentarz przykościelny w Różankach – założony w 1 poł. XIV w. Cmentarz wraz z kościołem usytuowany w centralnej części pierwotnego nawsia (zmiana układu drożnego), na terenie czworobocznym, otoczonym kamiennym murem z bramkami od wsch. i zach. Cmentarz zlikwidowany, teren splantowany, porośnięty trawą, wokół kościoła – utwardzone obejście. Na terenie cmentarza – kamienny – pomnik z okresu I wojny światowej. Za pomnikiem kilka współczesnych nagrobków, obok – cyprys i świerk srebrny; wzdłuż muru wsch.: cis pospolity, świerk pospolity i cyprys. Stan zachowania – bardzo dobry.

Dwór w Mironicach⁸ – ok. 1830 r., zlokalizowany jest we wschodniej części miejscowości, na południe od drogi wiejskiej. Obiekt znajduje się w obrębie dawnego klasztoru cysterskiego, w ramach założenia folwarcznego domeny państwowej i następnie prywatnego folwarku stanowiącego ośrodek dóbr ziemskich. Budynek posadowiony jest po północnej stronie dziedzińca gospodarczego, po stronie północnej znajduje się niewielki park dworski. Zespół folwarczny zlokalizowany jest między dwoma ciekami wodnymi, w sąsiedztwie jeziora. Układ przestrzenny założenia uległ w okresie powojennym częściowemu zatarciu wskutek wyburzeń budynków gospodarczych, natomiast park dworski w wyniku zaniedbania oraz rabunkowej gospodarki jest niemal nieczytelny. Dostęp na teren dziedzińca znajduje się od strony północnej i północnowschodniej.

Pierwsza wzmianka o Mironicach pochodzi z 1300 r., kiedy to margrabia brandenburski Albrecht III nadał cystersom kołbackim dwór Crewsdorp. Klasztor został założony w połowie XIV w. i posiadał nazwę Locus coeli (Miejsce Nieba). Istniał do 1539 r., to jest do czasu sekularyzacji dóbr kościelnych przeprowadzonej przez Jana Kostrzyńskiego. W miejsce dawnych posiadłości cysterskich utworzono domenę państwową z siedzibą w zespole klasztornym. Zabudowania folwarku domeny znane są ze sztychu Mateusza Meriana St. z połowy XVII w. i rysunku Daniela Petzolda z lat 1710-1715, a także licznych przekazów kartograficznych.

⁸ <https://lwzkz.pl/monument/mironice-dwor/> (data dostępu 16.05.2025 r.)

W XIX w. dobra mironickie znalazły się w posiadaniu rodziny von Bayer, która wybudowała na terenie dawnego założenia zespół budynków gospodarczych i klasycystyczny dwór połączony w sensie kompozycyjnym z parkiem. Budynek wzniesiony został w 1830 r. według projektu nieznanego architekta i stanowi typowy przykład klasycystycznej rezydencji szlacheckiej w regionie. Podobną realizacją był dwór znajdujący się w pobliskim Janczewie wybudowany w 1830 r., niestety nie zachowany do dnia dzisiejszego. Dwór w Mironicach został poddany w końcu XIX w. szeroko zakrojonym pracom remontowym i modernizacyjnym oraz rozbudowie o skrzydło zachodnie. Ostatnim właścicielem majątku był pułkownik Erich Dietz von Bayer.

Po 1945 r. majątek został znacjonalizowany i podzielony na dwie części. Dwór znajdował się w posiadaniu SKR w Gorzowie Wlkp. i od 1979 r. stanowił własność Zakładu Doświadczalnego Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Małyszynie. Od lat 90. XX w. obiekt jest własnością osoby prywatnej, która prowadzi doraźne remonty i zarazem czyni starania o pozyskanie środków finansowych na kompleksową rewaloryzację dworu. Część zabudowań folwarcznych po stronie wschodniej stanowi odrębną własność.

Dwór został założony na planie wydłużonego prostokąta na osi wschód – zachód. Obiekt jest murowany z cegły ceramicznej i otynkowany. Budynek wzniesiony został jako budowla podpiwniczona, parterowa, nakryta wysokim dachem dwuspadowym z dwuosiową wystawką okienną umieszczoną po stronie północnej. Elewacja frontowa – północna i tylna – południowa ukształtowane zostały jako dziewięcioosiowe, symetryczne oraz rytmiczne z reprezentacyjnymi wejściami w osi centralnej. Elewacja boczna – wschodnia jest trzyosiowa z centralnie umieszczonym wejściem do pomieszczeń piwnicznych. Po stronie zachodniej znajduje się ceglana, złożona z kilku brył dobudówka, przestłaniająca elewację budynku. Do historycznego wystroju elewacji zaliczyć należy fragmenty boniowania, gzyms cokołowy, gzyms międzyokienny i koronujący oraz fragmenty opasek okiennych.

Pod koniec XIX w. wymieniono pokrycie dachowe na łupkę oraz rozbudowano dwór w kierunku zachodnim o dwukondygnacyjną przybudówkę nakrytą dachami pulpitowymi, mieszczącą klatkę schodową skomunikowaną z poddaszem. Zarazem wymieniono część stolarki okiennej i drzwiowej. W latach 80. XX w. przeprowadzono prace remontowe w zakresie przełożenia oraz uzupełnienia pokrycia dachowego, wzmocnienia podpiwniczenia oraz wymiany części stolarki okiennej. Ponadto rozbudowano przybudówkę zachodnią i wprowadzono wewnątrz nowe podziały wewnątrz w celu adaptacji budynku dworu do nowych funkcji. Stan zachowania – dostateczny.

Zespół folwarczny, ul. Gorzowska 5 w Różankach – zespół pochodzi z XIX w., jest usytuowany w zachodniej części wsi, po północnej stronie ul. Gorzowskiej (droga krajowa nr 22). Wydłużony

na osi pŁd.-zach. – pŁn.- wsch., założony wokół dwóch prostokątnych dziedzińców, rozdzielonych drogą wewnętrzną. Od pŁd.-zach. i pŁn.-zach. otoczony ul. Folwarczną, przecinającą po diagonali dziedziniec pŁn.-wsch. od pŁn.-wsch. – ul. NiepodlegŁoŃci – jej odnogą pŁd.-zach., od pŁd.- wsch. – ul. Gorzowską. WzdŁuŹ budynku mieszkalnego biegnie droga brukowa wiodąca od ul. Grunwaldzkiej, przechodząca przez bramę prostopadŁą do frontowej elewacji budynku, oddzielająca zabudową gospodarczą dziedzińca pŁn.-wsch. od jego zabudowy zlokalizowanej na pierzei pŁd.-wsch. (ul. Gorzowska nr 12 i 12 A).

Pierwotny zespół rozstaŁ rozparcelowany, dziedziniec pŁn.-wsch. – znacznie przeksztaŁcony; walory zabytkowe zachowuje dziedziniec pŁd.-zach.

Dziedziniec pŁd.-zach., zbliŹony do kwadratu, otoczony jest budynkami: dawnej owczarni (pŁd.- zach.), stodoły (pŁn.-zach.), obory (pŁn.-wsch.) i budynkiem mieszkalnym ul. Gorzowska nr 5 (pŁd.-wsch.); budynki dawnej owczarni i obory, w pŁd.-wsch. czŁŃci, posiadające prostopadŁe do korpusu aneksy flankujące budynek mieszkalny, poŁĄczone sĄ z nim odcinkami muru i bramą – w czŁŃci pŁd.

Budynki jednorodne stylowo, parterowe, murowane i tynkowane, nakryte sĄ wysokimi, naczółkowymi dachami krytymi ceramiczną dachówką i płytkami cementowymi w ukŁadzie karo i prostokątnym. Dziedziniec pŁn.-wsch. – na rzucie prostokąta, zostaŁ rozparcelowany i znacznie zmodyfikowany. Obecnie wydŁuŹony budynek obory (pŁd.-zach.) – zachowany jest w partii fundamentów; budynek dawnego magazynu pasz i stajni (pŁn.-zach.) to dziŹ warsztat samochodowy. Dawna wozownia i kuŹnia oraz spichlerz (pŁn.-wsch.) to magazyn z wiatą i budynek magazynowo-biurowy (NiepodlegŁoŃci 10); na pierzei pŁn.-wsch. – współczesna siedziba Krajowego OŃrodka Wsparcia Rolnictwa (12A). PŁn. granicę pierzei pŁn.-wsch. oraz granicę pŁn.-zach. wyznacza ceglany mur zachowany w formie szczątkowej.

Obiekty pierwotnego folwarku zlokalizowane w pŁn. czŁŃci, poza obrębem dziedzińca (gorzelnia i stodoła) nie istnieją.

Budynek mieszkalny w zespole folwarcznym, ul. Gorzowska 5 w Różankach – XIX w., parterowy budynek w ukŁadzie kalenicowym, wzniesiony na rzucie prostokąta, z prostokątnymi aneksami na przedŁuŹeniu tylnej elewacji, w pŁn.-zach. czŁŃciach elewacji bocznych. Parterowy, nakryty wysokim naczółkowym dachem, w poŁaci frontowej rozczŁonkowanym prostokątną facjatą pod daszkiem pulpitowym; aneksy nakryte trójspadowo; dachy kryte ceramiczną dachówką.

Ŗciany murowane, tynkowane, frontowa Ńciana facjaty licowana deskami. Otwory okien i drzwi prostokątne, stolarka współczesna. Stan zachowania – bardzo dobry.

Budynek dawnej szkoły, ob. mieszkalno-użytkowy, ul. Parkowa 1, 3 (Santoczno nr 2) w Santocznie – poł. XVIII w., pocz. XX w. Budynek na rzucie litery L, złożony z parterowego korpusu w układzie kalenicowym i węższego skrzydła podwyższonego o ścianką kolankową. W szerokości elewacji bocznej, płn.-zach. korpusu – prostokątny aneks zwieńczony trasem. Dach korpusu dwuspadowy z naczółkiem płn.-zach. z trzema facjatkami pod daszkami pulpitowymi – w połaci frontowej; dach skrzydła dwuspadowy; dachy kryte blachodachówką. Ściany murowane, tynkowane, ściana kolankowa skrzydła licowana deskami. Otwory okien i drzwi prostokątne, stolarka współczesna. Budynek znacznie przekształcony.

Aleja lipowa w Różankach – pochodzi z lat 1860-1880, aleja biegnąca po obu stronach drogi krajowej nr 22: od miasta Gorzowa (wysokość tablicy drogowej z nazwą miasta) do wsi Różanki (skrzyżowanie z ul. Kwiatową). Szpalery odsunięte od szosy na odległość ok. 2 m. Drzewa o zróżnicowanej średnicy pnia, od ok. 40 cm do ok. 1 m, uzupełnione o współczesne nasadzenia. Stare drzewa pielęgnowane. Dodatkowo w rejestr zabytków wpisany do rejestru zabytków jest obiekt – dawna huta, następnie dom w miejscowości Łośno z 1746 r., który nie istnieje.

Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne obejmuje: tradycje i przekazy ustne, w tym język, jako narzędzie przekazu, spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, także umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Obowiązkiem władz gminy jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności przez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.

W Gminie Kłodawa funkcjonują dwie jednostki wpisane do rejestru instytucji kultury – Gminny Ośrodek Kultury (GOK) oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Obie instytucje znalazły obecnie nową lokalizację w Kłodawie, gdzie zakończono inwestycję polegającą na rozbudowie świetlicy wiejskiej na cele rozwoju usług kulturalnych. GOK funkcjonuje od 1985 r. Jego celem jest rozpowszechnianie i organizowanie życia kulturalnego na terenie gminy Kłodawa. GOK obejmuje nadzorem merytorycznym świetlice środowiskowe, które działają w dziesięciu miejscowościach, organizując czas wolny dla mieszkańców poszczególnych wsi. GOK jest

organizatorem corocznych imprez masowych takich jak „Kłodawska Majówka” czy dożynki, współorganizatorem imprez sołectkich, zawodów strażackich, spotkań seniorów oraz inicjatorem wielu imprez związanych z bieżącą działalnością ośrodka: przeglądy wokalne, warsztaty artystyczne, pikniki rodzinne oraz imprezy sportowo-rekreacyjne. Funkcję kulturotwórczą w gminie pełni także Gminna Biblioteka Publiczna w Kłodawie, która powstała w 1948 r. Biblioteka stale współpracuje ze szkołami i przedszkolami z terenu gminy.

Pod skrzydłami GOK prężnie działa sześć zespołów wokalnno-muzycznych: Kłodawianki z Kłodawy, Brzezinki z Santocka, Róży Kwiat z Różanek, Czas z Łośna oraz zespoły Kosy i Bukowina – oba ze Zdroiska. Zespoły kultywują tradycje ludowe, chętnie biorąc udział w imprezach gminnych oraz organizując własne – związane ze specyficznym klimatem spotkania biesiadne na terenie swoich sołectw

W gminie aktywnie działa Izba Tradycji Kulturowych, która mieści się w budynku odrestaurowanej stodoły w Zdroisku. Spotykają się tu mieszkańcy, organizowane są różnorodne wydarzenia kulturalne i społeczne. Wnętrze świetlicy skrywa również interesujący zbiór pamiątek, które opowiadają historię tego miejsca i jego mieszkańców. W 2024 r. na budynku Izby Tradycji Kulturowych w Zdroisku odsłonięto wyjątkową tablicę. Upamiętnia ona Powstańca Wielkopolskiego i uczestnika wojny polsko-bolszewickiej Michała Sobczaka oraz jego małżonkę Agnieszkę Sobczak, więźniarkę nazistowskiego obozu Auschwitz Birkenau. To Pionierzy Lasów Państwowych w Gorzowie, ale też dawni mieszkańcy Zdroiska.

Na terenie gminy znajduje się także izba muzealna w Santocznej, która mieści się w pomieszczeniu użyczonym w kościele – dawnym magazynie huty, przez lokalną parafię.

Strefę turystyczno-wypoczynkową w gminie Kłodawa opiera się przede wszystkim na bogactwie przyrody, wysoki poziom zalesienia (ponad 65% powierzchni gminy stanowią lasy) oraz liczne jeziora. Na terenie gminy znajduje się fragment Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Zlokalizowane są tutaj szczególnie atrakcyjne rezerваты przyrody: „Wilanów”, „Dębina”, „Rzeka Przyłężek”, „Zdroiskie Buki”. Na turystów i wędkarzy czekają czyste rzeki i jeziora (ponad 20 z nich Polski Związek Wędkarski dopuścił do amatorskiego połowu ryb), z których część jest zagospodarowanych turystycznie. Do największych należą: jezioro Lubie z ośrodkiem wypoczynkowym w Lipach (położone 20 km od Gorzowa), jezioro Kłodawskie z kąpieliskiem w Kłodawie (5 km od Gorzowa), jezioro Nierzym z kąpieliskiem przy trasie Gorzów-Gdańsk. Przez najpiękniejsze zakątki gminy prowadzą liczne szlaki turystyczne. Na terenie gminy oznakowano szlaki rowerowe – ponad 120 km szlaków położonych w otoczeniu malowniczej przyrody.

Gminę Kłodawa cechuje bardzo duże bogactwo dziedzictwa archeologicznego. Na jej obszarze znajduje się 441 stanowisk archeologicznych, w tym 42 stanowiska wpisane do rejestru zabytków. Tutejszy obszar został przebadany powierzchniowo w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Wyniki badań są dostępne do wglądu w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim. Program Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) rozpoczęto realizować w latach siedemdziesiątych XX wieku. Archeolodzy prowadzili na wytyczonych obszarach terenowe badania powierzchniowe. Ich wyniki stanowią podstawową bazę informacji o zasobach archeologicznych gminy Kłodawa i są punktem wyjścia dla dalszych etapów badań, czyli prac wykopaliskowych⁹.

2.6. Sport i rekreacja

W gminie funkcjonują trzy ligowe piłkarskie kluby sportowe: w Różankach „Róża” (klasa okręgowa), w Wojcieszycach „KP Progres – SHR w Wojcieszycach” (klasa A), w Kłodawie „Gminny Klub Piłkarski Kłodawa” (klasa A). Ponadto w klasie B występuje drugi zespół Róży Różanki, w którym gra część piłkarzy, którzy do niedawna byli zawodnikami RKS-u Rybakowo. Działają też kluby szkolące dzieci i młodzież: „Junior” w Różankach, Uczniowski Klub Sportowy „Chemicz Gorzów” w Chwałęcicach, KP „Progres” w Wojcieszycach oraz GKS Kłodawa.

Na terenie gminy działa ośrodek jeździecki Stajnia „Robir” w Chwałęcicach, Stajnia Jeździecka Dakota w Łośnie, korty tenisowe w Kłodawie i Chwałęcicach. Stowarzyszenie „Cytryna” w Wojcieszycach oraz Klub „Kłodawka” zrzeszający miłośników tenisa stołowego. W gminie aktywnie funkcjonują koła wędkarskie (Koła: PZW w Kłodawie, Bizon w Wojcieszycach) i myśliwskie (Koła PZŁ: Leśnik, Orzeł, Knieja, Wilk), które aktywnie współpracują z Gminą, organizują zawody sportowe i współpracują z partnerami z Niemiec. Coraz bardziej popularne stają się rozgrywki w brydża sportowego oraz tysiąca. Potencjał Jeziora Kłodawskiego wykorzystywany jest przez liczne grupy sportowe np.: kajakarze AZS AWF Gorzów Wlkp., piłkarze wodni, amatorzy zimnych kąpiel. Nadmienić należy, iż gmina wspiera sport osób niepełnosprawnych.

W okresie wiosenno-letnim funkcjonują też wodne bazy rekreacyjne:

- Ośrodek Przywodny w Nierzymiu (baza OSiR z Gorzowa Wlkp.),
- kąpielisko, baza narciarstwa wodnego, wypożyczalnia sprzętu wodnego w Kłodawie,
- wypożyczalnia sprzętu wodnego w Lipach, Zdroisku, Santocznie.

⁹ Raport o stanie gminy Kłodawa 2023

We wrześniu 2023r. Ośrodka Wypoczynkowym w Lipach odbył się Greatman Triathlon. To pierwsza tego typu impreza w historii gminy, w której wzięło udział około 200 osób z całej Polski. Kłodawa Triathlon składał się z trzech etapów: pływania w jeziorze Lubie, jazdy na rowerze przez miejscowość Lipy oraz Łośno, a także biegu po terenach leśnych.

Gmina Kłodawa dba o rozwój bazy sportowej, boiska posiadają wszystkie sołectwa. Obecnie modernizowane jest boisko w Kłodawie. Przy szkołach w Kłodawie i Różankach zlokalizowane są hale sportowe, z których korzystają nie tylko uczniowie, ale także dorośli mieszkańcy. Praktycznie we wszystkich miejscowościach w gminie funkcjonują place zabaw i rekreacji oraz siłownie zewnętrzne, które są stale rozbudowywane.

Na terenie gminy funkcjonuje jedyny w powiecie gorzowskim Wakepark, w którym możemy pływać na wake'u¹⁰.

W latach 2018–2022 działalność sportowa w gminie Kłodawa utrzymywała się na względnie stałym poziomie pod względem liczby klubów i sekcji sportowych, które w 2018 i 2022 roku wynosiły po 5, z niewielkim spadkiem do 4 w 2020 roku. Jednocześnie obserwowano stopniowy spadek liczby członków klubów sportowych – z 182 osób w 2018 roku do 139 w 2022 roku. Liczba osób ćwiczących ogółem również malała – z 220 w 2018 do 175 w 2022 roku. Najbardziej zauważalny był jednak spadek wśród młodzieży – liczba ćwiczących do 18. roku życia zmniejszyła się z 126 do 77 osób, co może wskazywać na pogarszające się zainteresowanie aktywnością fizyczną wśród dzieci i młodzieży lub ograniczoną ofertę zajęć sportowych w tym przedziale wiekowym. Dane te mogą również odzwierciedlać wpływ pandemii COVID-19 na aktywność sportową oraz zmieniające się nawyki młodego pokolenia.

Tabela 15. Kluby i sekcje sportowe oraz liczba ćwiczących w gminie Kłodawa w roku 2018, 2020, 2022

jednostka terytorialna	ROK		
	2018	2020	2022
kluby			
Gmina Kłodawa	5	4	5
członkowie			
Gmina Kłodawa	182	174	139
ćwiczący ogółem			
Gmina Kłodawa	220	188	175
ćwiczący do lat 18 ogółem			
Gmina Kłodawa	126	90	77
sekcje sportowe			
Gmina Kłodawa	5	4	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

¹⁰ Raport o stanie gminy Kłodawa 2023, s. 57

W latach 2018–2022 wskaźnik liczby ćwiczących w klubach sportowych na 1000 mieszkańców w gminie Kłodawa wykazywał tendencję spadkową. W 2018 roku wynosił 25,6, co było zbliżone do średnich wartości dla Polski i województwa lubuskiego. W 2020 roku, prawdopodobnie na skutek pandemii COVID-19, nastąpił spadek do 21,2, a w 2022 roku wskaźnik obniżył się jeszcze bardziej – do 19,0. W przeciwieństwie do gmin wiejskich w powiecie gorzowskim, które w 2022 roku osiągnęły najwyższy poziom aktywności (26,0), gmina Kłodawa odnotowała spadek, wskazując na malejące zaangażowanie mieszkańców w zorganizowaną aktywność sportową. Może to sugerować potrzebę rewizji oferty sportowej w gminie oraz działań zwiększających dostępność i atrakcyjność zajęć sportowych.

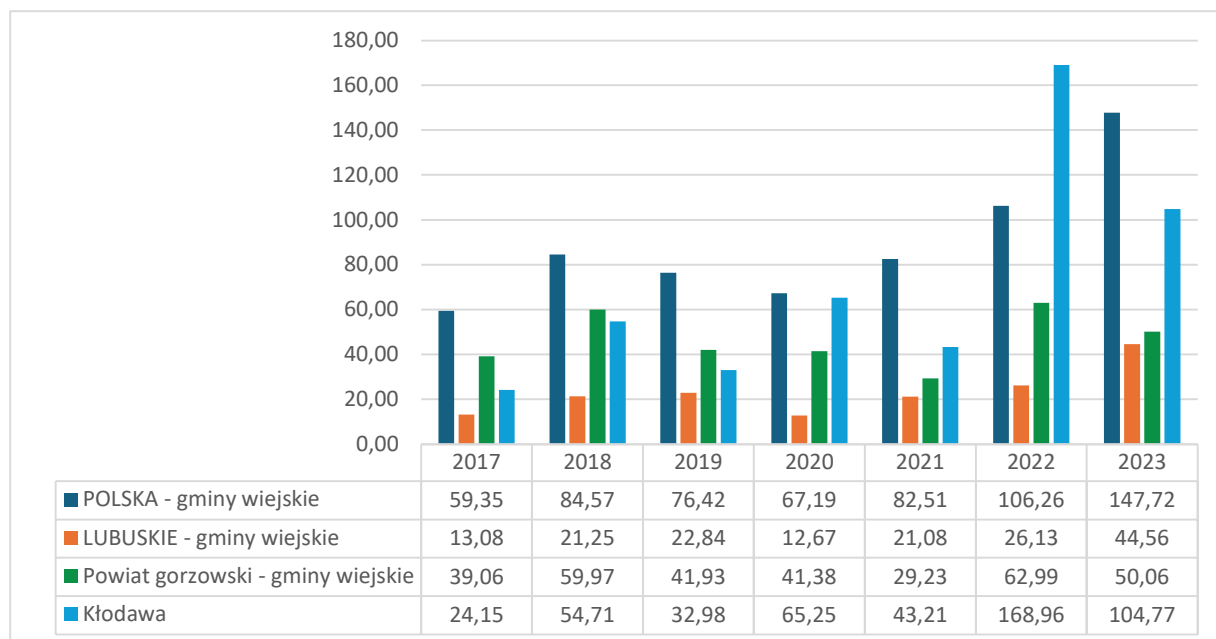
Wykres 23. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca rosły zarówno w skali kraju, jak i w większości analizowanych jednostek, choć z widocznymi wahaniami w niektórych okresach. W Polsce gminy wiejskie zwiększyły te wydatki z poziomu 59,35 zł w 2017 roku do 147,72 zł w 2023 roku, co oznacza ponad dwukrotny wzrost. W województwie lubuskim skala wzrostu była jeszcze większa – z 13,08 zł do 44,56 zł, mimo niskiego poziomu początkowego. W powiecie gorzowskim wydatki również uległy zmianom, osiągając w 2023 roku 50,06 zł – po okresie spadków w latach 2019–2021 i ponownym wzroście w 2022 roku. W gminie Kłodawa trend był bardziej nieregularny – po znaczącym wzroście w 2022 roku do 168,96 zł, wydatki spadły w 2023 roku do 104,77 zł, co jednak nadal stanowi znacznie wyższy poziom niż w poprzednich latach, wskazując na wzmożoną aktywność w inwestycje lub wsparcie sektora sportu i rekreacji w ostatnich latach.

Wykres 24. Wydatki JST na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.7. Opieka zdrowotna

Jednym z najistotniejszych zadań Gminy z zakresu ochrony zdrowia jest zapewnienie mieszkańcom dostępności do usług medycznych w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia. W 2023 r. podstawową opiekę zdrowotną w gminie Kłodawa zapewniają dwie przychodnie: Przychodnia Lekarza Rodzinnego Jadwiga Lebioda oraz Przychodnia Nikap. Gabinety POZ znajdują się w ośrodkach zdrowia w miejscowościach: Kłodawa, Różanki i Wojcieszce.

Zgodnie z wytycznymi Narodowego Funduszu Zdrowia świadczenia lekarza POZ obejmują:

- profilaktykę chorób, w tym badania i porady w ramach profilaktyki wieku rozwojowego oraz szczepienia ochronne,
- świadczenia profilaktyki chorób układu krążenia,
- udzielanie porad w leczeniu schorzeń, w tym zapewnienie diagnostyki laboratoryjnej,
- wykonywanie zabiegów w gabinecie zabiegowym i w domu pacjenta,
- orzekanie o stanie zdrowia,
- inne świadczenia wynikające z potrzeb populacji objętej opieką, w tym: kierowanie do poradni specjalistycznych i na leczenie szpitalne, kierowanie na rehabilitację i leczenie uzdrowiskowe, kwalifikowanie do transportu sanitarnego w POZ i wystawianie zleceń przewozów, wystawianie zleceń na realizację świadczeń pozostających w zakresie zadań pielęgniarstwa POZ, wystawianie zaświadczeń dotyczących stanu zdrowia pacjenta.

Ponadto w ośrodkach zdrowia prowadzone jest leczenie w zakresie stomatologii (NZOZ Poradnia stomatologiczna M-DENT Mateusz Kaja) oraz pediatrii (w ramach POZ). W gabinetach stomatologicznych w Kłodawie oraz w Różankach świadczone są usługi dla pacjentów w ramach kontraktu z NFZ.

Zgodnie z ustawą o opiece zdrowotnej wszystkie dzieci w wieku szkolnym muszą zostać objęte obowiązkową opieką stomatologiczną. Nie ma wymogu, aby gabinety stomatologiczne znajdowały się na terenie szkoły. Gmina posiada stosowne porozumienia z NZOZ Poradnia stomatologiczna M-DENT Mateusz Kaja na świadczenie usług stomatologicznych dla uczniów szkół podstawowych z Kłodawy i Różanek. W ośrodku zdrowia w Różankach funkcjonuje ponadto prywatny gabinet fizjoterapii i rehabilitacji TATAMI FIZJO-FIT Andrzej Werbski. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym gmina Kłodawa udostępniła lokal pod funkcjonowanie przychodni rehabilitacyjnej w miejscowości Kłodawa (Centrum Rehabilitacji CERTO Sp. z o.o.), w której oferowane usługi finansowane są w ramach kontraktu z NFZ.

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa liczba porad lekarskich udzielanych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej wykazywała wyraźny spadek w pierwszych latach analizowanego okresu, szczególnie w 2020 roku, co prawdopodobnie wiąże się z ograniczeniami w dostępie do usług medycznych podczas pandemii COVID-19. Od tego momentu zauważalny jest stopniowy wzrost liczby porad, jednak nadal nie osiągnięto poziomu z 2017 roku (20 293 porad). W 2023 roku udzielono 19 019 porad, co oznacza ogólny spadek o 6,3% w porównaniu do początku analizowanego okresu. Dane te mogą wskazywać na częściową odbudowę dostępności i popytu na usługi zdrowotne, ale również na możliwe zmiany w strukturze i potrzebach zdrowotnych mieszkańców.

Tabela 16. Liczba porad udzielonych w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie								
Gmina Kłodawa	20 293	19 677	19 641	17 359	17 794	18 307	19 019	-6,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 wskaźnik liczby przychodni na 10 tysięcy ludności w gminie Kłodawa utrzymywał się na poziomie wyższym niż średnia krajowa i wojewódzka dla gmin wiejskich. W latach 2017–2020 wynosił on 6, co wskazuje na relatywnie dobrą dostępność placówek medycznych. W 2021 roku nastąpił spadek do poziomu 4, co może być efektem reorganizacji lub zamknięcia niektórych placówek w wyniku pandemii. W kolejnych latach dostępność nieco się poprawiła – w 2022 i 2023 roku wskaźnik wynosił 5. Mimo tej poprawy, gmina Kłodawa nie powróciła do najwyższego poziomu z lat 2017–2020. W porównaniu z powiatem gorzowskim

i całą Polską, gmina nadal utrzymuje stosunkowo dobrą infrastrukturę medyczną, jednak widoczna jest pewna niestabilność w dostępności przychodni.

Tabela 17. Przychodnie na 10 tys. ludności w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA - gminy wiejskie	4	4	4	4	4	4	4
LUBUSKIE - gminy wiejskie	4	4	4	4	4	4	4
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	5	5	5	4	4	3	4
Gmina Kłodawa	6	6	6	6	4	5	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 wskaźnik liczby ludności przypadającej na jedną aptekę ogólnodostępną systematycznie wzrastał we wszystkich analizowanych jednostkach terytorialnych, co oznacza pogarszającą się dostępność do usług farmaceutycznych. W gminie Kłodawa liczba mieszkańców przypadająca na jedną aptekę wzrosła z 4 763 w 2017 roku do 5 684 w 2023 roku, co stanowi wzrost o około 19%. Choć dostępność aptek w Kłodawie pozostaje lepsza niż średnia krajowa (6 419 osób na aptekę w 2023 roku), to dystans do średniej województwa lubuskiego (3 507 osób) nadal jest wyraźny. Najgorsza sytuacja występuje w powiecie gorzowskim, gdzie już w 2019 roku wskaźnik przekroczył 15 tys. osób na jedną aptekę i do 2023 roku nie uległ poprawie. Dane te wskazują na rosnące obciążenie placówek farmaceutycznych, szczególnie na poziomie powiatowym, oraz potrzebę monitorowania lokalnej dostępności usług aptecznych, zwłaszcza w kontekście starzejącego się społeczeństwa.

Tabela 18. Ludność na aptekę ogólnodostępną w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA - gminy wiejskie	5 563	5 712	5 997	6 091	6 151	6 279	6 419
LUBUSKIE - gminy wiejskie	3 091	3 241	3 317	3 345	3 387	3 475	3 507
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	11 928	13 067	15 049	14 970	14 972	14 985	14 999
Gmina Kłodawa	4 763	5 111	5 526	5 575	5 608	5 652	5 684

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.8. Opieka żłobkowa

Żłobek Gminny w Kłodawie jest nową placówką opiekuńczą, powstałą na podstawie uchwały Rady Gminy Kłodawa nr XXVII/246/2021 w sprawie utworzenia żłobka w Kłodawie i uchwalenia Statutu żłobka. Dysponuje 50 miejscami, które po raz pierwszy zapełniły się podopiecznymi 1 września 2021 roku.

2.9. Opieka i edukacja przedszkolna

Zgodnie z danymi Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych prowadzonym przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, na terenie gminy Kłodawa funkcjonują 2 przedszkola (Przedszkole Publiczne Kłodawa, Publiczne Przedszkole w Wojcieszycach w oddziale zamiejscowym w Różankach). Łącznie placówki dysponują 300 miejscami przedszkolnymi¹¹.

Dostępność miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego na terenie gminy zaspokaja potrzeby mieszkańców.

W latach 2017–2023 liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3–5 lat w Polsce systematycznie rosła, osiągając szczyt w 2022 roku (283 tys.), po czym nieznacznie spadła do 273 tys. w 2023 roku. Wzrost o ponad 32 tysiące dzieci w tym okresie świadczy o rosnącym dostępie do edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich. W województwie lubuskim również odnotowano wzrost – o 324 dzieci, a w powiecie gorzowskim – o 223. W gminie Kłodawa liczba dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkola wzrosła z 150 w 2017 roku do 211 w 2023 roku, co oznacza wzrost o 40,7%.

Od 2020 roku odrębnie rejestrowane są również dane dla dzieci 6-letnich objętych wychowaniem przedszkolnym. W skali kraju ich liczba zwiększyła się o ponad 11 tysięcy w ciągu czterech lat. W Kłodawie liczba sześciolatków objętych wychowaniem przedszkolnym wzrosła

¹¹ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, rspo.gov.pl (dostęp 22.10.2024)

z 65 w 2020 roku do 85 w 2023 roku. Trend ten odzwierciedla stopniowe poszerzanie oferty edukacyjnej i przystosowywanie infrastruktury przedszkolnej do potrzeb demograficznych.

W analizowanym okresie wzrosła liczba dzieci w wieku 3-5 lat oraz 6-latków w przedszkolach na 1 tys. dzieci w tym wieku.

Tabela 19. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat								
POLSKA - gminy wiejskie	240 919	245 540	252 868	256 173	273 479	283 085	273 161	32 242
LUBUSKIE - gminy wiejskie	3 766	3 724	3 917	3 870	4 174	4 332	4 090	324
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	744	818	821	866	952	1 004	967	223
Gmina Kłodawa	150	176	178	187	197	212	211	61
dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w wieku 6 lat								
POLSKA - gminy wiejskie	-	-	-	102 485	102 610	107 506	113 507	11 022
LUBUSKIE - gminy wiejskie	-	-	-	1 655	1 604	1 830	1 868	213
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	-	-	-	369	382	432	446	77
Gmina Kłodawa	-	-	-	65	95	83	85	20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 20. Edukacja przedszkolna - dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022	zmiana
dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat								
POLSKA - gminy wiejskie	706	736	754	687	725	759	777	+71
LUBUSKIE - gminy wiejskie	821	851	874	836	871	929	940	+61
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	631	677	704	607	648	692	692	+26
Gmina Kłodawa	697	793	800	682	727	774	776	+115

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tabela 21. Edukacja przedszkolna - dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 6 lat w latach 2020-2023

jednostka terytorialna	ROK				
	2020	2021	2022	2023	zmiana
dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 6 lat					
POLSKA - gminy wiejskie	833,6	840,1	859,8	868,2	+34,6
LUBUSKIE - gminy wiejskie	956,1	977,0	1 036,1	1 026,7	+29,6
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	768,3	771,5	812,3	797,9	-18,1
Gmina Kłodawa	880,8	841,3	890,6	878,0	+95,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.10. Szkolnictwo podstawowe

W gminie Kłodawa funkcjonują 2 szkoły podstawowe, w tym:¹²

- Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Kłodawie,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Różankach.

Organem prowadzącym placówki jest Gmina Kłodawa.

W okresie od 2017 do 2023 roku odnotowano znaczący wzrost liczby uczniów nauczania podstawowego w gminie Kłodawa, co związane było zarówno z reformą edukacji (likwidacja gimnazjów), jak też napływem nowych mieszkańców.

Tabela 22. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych)								
Gmina Kłodawa	2	2	2	2	2	2	2	-
oddziały w szkołach								
Gmina Kłodawa	28	33	33	35	39	39	39	+11
uczniowie								
Gmina Kłodawa	550	648	663	732	785	795	741	+191

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2.11. Aktywność społeczna i obywatelska

W latach 2020–2024 w gminie Kłodawa odnotowano wyraźny wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych – ich liczba wzrosła z 34 w 2020 roku do 43 w 2024 roku, co stanowi przyrost o 9 podmiotów. Jest to sygnał rosnącej aktywności społecznej i obywatelskiej. W tym samym czasie liczba fundacji pozostała na stabilnym poziomie, z wyjątkiem niewielkiego wzrostu w 2024 roku – z 2 do 3 organizacji. Dane te wskazują na coraz większe zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne i rozwój inicjatyw oddolnych w gminie.

¹² Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, rspo.gov.pl (dostęp 22.10.2024)

Tabela 23. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Kłodawa w latach 2020-2024

jednostka terytorialna	ROK					
	2020	2021	2022	2023	2024	zmiana
fundacje						
Gmina Kłodawa	2	2	2	2	3	+1
stowarzyszenia i organizacje społeczne						
Gmina Kłodawa	34	35	36	40	43	+9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Program współpracy z organizacjami pozarządowymi jest corocznie uchwalany przez Radę Gminy Kłodawa. Celem głównym programu jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi. Program szczegółowo określa formy możliwej współpracy gminy Kłodawa z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Odbывается ona w dwóch równoważnych płaszczyznach: w formie finansowej i pozafinansowej. Współpraca gminy Kłodawa z podmiotami Programu dotyczy zadań określonych w art.4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, w szczególności ustawowych zadań gminy realizowanych odpowiednio do terytorialnego zakresu działania gminy Kłodawa, w następujących dziedzinach:

- a) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu,
- b) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami,
- c) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- d) turystyki i krajoznawstwa,
- e) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- f) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania,
- g) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- h) pomocy ofiarom katastrof lub klęsk żywiołowych,
- i) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- j) wypoczynku dzieci i młodzieży,
- k) działalności wspomagającej technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- l) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

W myśl obowiązujących przepisów prawa, gmina nie może finansować działalności poszczególnych organizacji pozarządowych. Powinna natomiast wyznaczać obszary życia

publicznego oraz określać zadania, których realizacja we współpracy z organizacjami pozarządowymi będzie bardziej skuteczna, efektywna i w większym stopniu odpowiadać będzie potrzebom społeczności lokalnej.

Zadania publiczne zlecane są podmiotom biorącym udział w otwartym konkursie ofert na podstawie umów określających szczegółowe zasady realizacji zadań oraz sposób wykorzystania i rozliczenia przyznanych dotacji.

W ramach finansowej współpracy samorządu z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, poza otwartym konkursem ofert, gmina angażuje środki budżetowe w organizację ważnych wydarzeń kulturalnych, społecznych i sportowych w ramach ich współorganizowania.

W 2024r. rozstrzygnięty został otwarty konkurs ofert na wsparcie realizacji zadań publicznych w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu oraz pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób.

Konkurs podzielono na dwa rodzaje zadań:

1. wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu – na realizację zadania przeznaczono 160 000 zł. Do zadania przystąpiło 9 organizacji. Wójt Gminy Kłodawa na wniosek Komisji Konkursowej przyznał dofinansowanie w łącznej wysokości 160 000 zł na realizację następujących zadań

Tabela 24. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu w ramach Programu współpracy Gminy Kłodawa z organizacjami pozarządowymi

L.P.	Nazwa oferenta	Kwota przyznana (PLN)	Tytuł
1	Wielosekcyjny Klub Sportowy „RÓŻA” Różanki	48 000	Zajęcia i przedsięwzięcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych organizowane przez WKS Róża Różanki
2	Gminny Klub Piłkarski Kłodawa	30 000	Popularyzacja kultury fizycznej w zakresie piłki nożnej wśród mieszkańców Gminy Kłodawa.
3	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Junior” Różanki	12 000	Zajęcia treningowe i turnieje dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Kłodawa
4	Klub Piłkarski Progres Gorzów Wlkp.	12 000	Szkolenie dzieci w piłce nożnej
5	Klub Piłkarski Progres SHR Wojcieszycze	20 000	Treningi i udział w rozgrywkach seniorów A klasy
6	Gminny Klub Sportowy Kłodawa	18 000	Grać w piłkę i tańczyć każdy mały w Kłodawie może!
7	Stowarzyszenie pn. Klub Cytryna	2 000	Klub Cytryna – zajęcia sportowe dla mieszkańców gminy Kłodawa jako upowszechnianie kultury fizycznej i integracja środowisk międzypokoleniowych
8	Koło Gospodyń Wiejskich z Różanek	1 000	W zdrowym ciele zdrowy duch

9	Uczniowski Klub Sportowy „Chemicz Sport Akademia” Gorzów Wlkp.	17 000	Zajęcia sportowe dla uczniów w ramach wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu: „Szkolenie sportowe dzieci i młodzieży w piłce nożnej kluczem do upowszechniania postaw sportowych, społecznych i zdrowotnych”
SUMA		160 000	

Źródło: opracowanie na podstawie Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2024 s. 38, 39

Ponadto w ramach wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu przyznano granty w łącznej wysokości 20 000,00 zł następującym organizacjom:

- Stowarzyszenie Klub Tenisa Ziemnego AS z Kłodawy (5 000 PLN) - Turniej Tenisa „Pride of Kłodawa 2023”,
- Gminny Klub Piłkarski Kłodawa (5 000 PLN) - Otwarcie sezonu piłkarskiego w Kłodawie,
- Gminny Klub Piłkarski Kłodawa (10 000 PLN) - „Zagraj w Kłodawie” – turniej piłkarski dla seniorów.

2. pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób – na realizację zadania w ramach otwartego konkursu ofert przeznaczono 11.500 zł. Wójt Gminy Kłodawa na wniosek Komisji Konkursowej przyznał dofinansowanie w wysokości 11.500 zł następującym organizacjom.

Tabela 25. Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób w ramach Programu współpracy gminy Kłodawa z organizacjami pozarządowymi

L.P.	Nazwa oferenta	Kwota przyznana (PLN)	Tytuł
1	Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp.	5 000	Zapewnienie miejsc noclegowych dla mieszkańców Gminy Kłodawa
2	Koło Gorzowskie Towarzystwa Pomocy im. Świętego Brata Alberta	6.500	Zapewnienie gotowości 1 miejsca noclegowego 1 osobie bezdomnej z Gminy Kłodawa

Źródło: opracowanie na podstawie Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2024, s. 39

W latach 2017–2023 wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Kłodawa utrzymywał się na relatywnie wysokim poziomie, choć z pewnymi wahaniami. W 2017 roku wynosił 4,59, następnie lekko spadł w latach 2018–2020, osiągając minimum 4,06. Od 2021 roku wskaźnik systematycznie wzrastał, osiągając 4,50 w roku 2023. Na tle kraju i regionu gmina Kłodawa prezentuje wyższy poziom aktywności społecznej niż średnia krajowa dla gmin wiejskich (3,69 w 2023) oraz nieco powyżej średniej dla powiatu gorzowskiego (4,19). Świadczy to o stosunkowo silnym zaangażowaniu obywatelskim i rozwoju sektora pozarządowego w tej gminie.

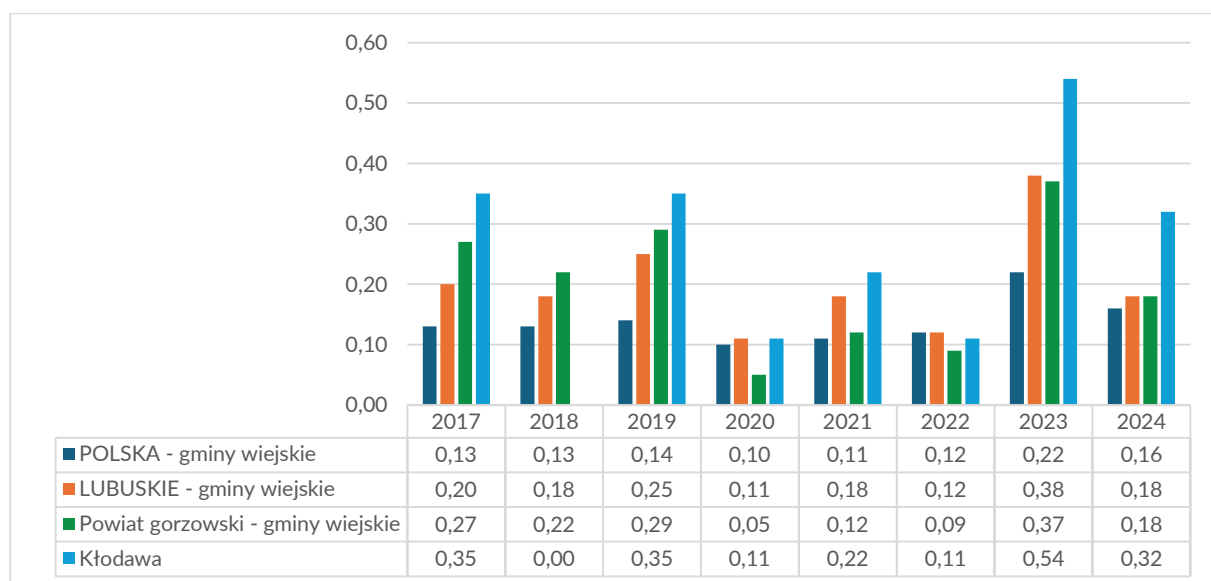
Tabela 26. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. ludności w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA - gminy wiejskie	3,18	3,15	3,26	3,33	3,41	3,50	3,69
LUBUSKIE - gminy wiejskie	4,04	3,99	4,18	4,24	4,40	4,49	4,82
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	3,92	3,84	4,07	3,91	3,92	3,90	4,19
Gmina Kłodawa	4,59	4,30	4,49	4,06	4,08	4,13	4,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2024 wskaźnik nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Kłodawa wykazywał pewną zmienność, jednak na ogół utrzymywał się powyżej średnich wartości krajowych i regionalnych. W 2017 i 2019 roku osiągnął poziom 0,35, a w 2023 roku nawet 0,54, co stanowiło najwyższy wynik w analizowanym okresie. W 2018 roku nie odnotowano żadnej rejestracji, co było wyjątkiem. Rok 2024 przyniósł nieco niższy, ale nadal wysoki wskaźnik 0,32. Dla porównania, w 2023 roku średnia krajowa wyniosła 0,22, a dla powiatu gorzowskiego 0,37. Dane te świadczą o relatywnie wysokiej dynamice rozwoju sektora pozarządowego w Kłodawie, wskazując na silne lokalne zaangażowanie społeczne oraz korzystne warunki dla rozwoju inicjatyw obywatelskich.

Wykres 25. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. ludności w latach 2017-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2019–2024 frekwencja wyborcza w gminie Kłodawa utrzymywała się konsekwentnie powyżej średnich krajowych i regionalnych, co wskazuje na wysoki poziom zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. W wyborach do Sejmu w 2019 roku w Kłodawie odnotowano frekwencję 65,74%, a już rok później, w wyborach prezydenckich, osiągnęła ona poziom 73,22%. W 2023 roku w kolejnych wyborach parlamentarnych frekwencja wzrosła do

rekordowych 79,08%, co znacząco przewyższało średnią krajową (74,38%) oraz regionalną (71,37%). Mimo niższej mobilizacji w wyborach samorządowych w 2024 roku, która była tendencją ogólnopolską, gmina Kłodawa ponownie wypadła lepiej niż średnia – frekwencja wyniosła 56,54% wobec 51,99% w kraju i 49,19% w województwie lubuskim. Dane te potwierdzają, że mieszkańcy gminy Kłodawa wykazują ponadprzeciętną aktywność obywatelską i zainteresowanie sprawami publicznymi.

Tabela 27. Frekwencja w wyborach do sejmiku, samorządu i w wyborach na Prezydenta od 2019 do 2024 roku

jednostka terytorialna	ROK			
	2019 (do Sejmu)	2020 (prezydenckie)	2023 (do Sejmu)	2024 (samorządowe)
POLSKA	61,74	68,18	74,38	51,99
LUBUSKIE	57,20	64,95	71,37	49,19
Powiat gorzowski	56,86	65,89	72,52	51,20
Gmina Kłodawa	65,74	73,22	79,08	56,54

Źródło: <https://wybory.gov.pl/>

2.12. Bezpieczeństwo publiczne

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym dbanie o porządek publiczny, bezpieczeństwo obywateli oraz prowadzenie działań z zakresu ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej należą do zadań własnych gminy. Wójt gminy w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia społeczności lokalnej może wydawać polecenia służbom i inspekcjom w zakresie bezpieczeństwa lokalnego. Uprawnienie wójta do wydawania tych poleceń odnosi się do sytuacji związanych z powstaniem bezpośrednich zagrożeń: środowiska sanitarnego, sanitarno-weterynaryjnego, pożarowego, bezpieczeństwa i porządku publicznego. Polecenia te mogą zobowiązywać do podjęcia działań zmierzających do usunięcia powstałego zagrożenia.

Wójt gminy odpowiada za prawidłowe i skuteczne wykonywanie funkcji państwa, przede wszystkim w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego, spokoju i porządku publicznego, przestrzegania prawa, a także w stanach nadzwyczajnych, takich jak klęska żywiołowa, zaburzenia społeczne, kryzys wewnętrzny.

Zarządzanie bezpieczeństwem odbywało się z poziomu Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (GZZK), który dysponuje telefonem w systemie całodobowym. Działania GZZK w 2024r. to:

- 12 treningów radiowych w systemie ostrzegania ludności cywilnej i wojsk o zagrożeniach uderzeniami z powietrza,

- szkolenie wewnętrzne pracowników UG z zakresu zarządzania kryzysowego i spraw obronnych,
- wykonywanie zadań z zakresu decyzji i wytycznych Wojewody Lubuskiego,
- aktualizacja i uzgodnienie Planu Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych.

Ponadto w ramach raportowania i monitorowania pracy podejmowano następujące działania:

- przygotowanie i przekazanie do mieszkańców komunikatów dotyczące ostrzeżeń meteorologicznych,
- koordynacja działań przeciwpożarowych na terenie gminy Kłodawa,
- koordynacja działań epidemicznych,
- koordynacja działań dot. stanu przygotowania gminy Kłodawa do ekstremalnych warunkach zimowych 2023/2024.

W ramach zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego Gmina Kłodawa współpracuje z Komendą Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp. oraz Ochotniczymi Strażami Pożarnymi. Na terenie gminy funkcjonuje 5 jednostek OSP, w tym 3 jednostki będące w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (OSP: Kłodawa, Różanki i Santocko). Gmina finansuje działalność jednostek OSP, zapewniając modernizację bazy oraz środków technicznych, wykorzystywanych przez strażę. Utrzymuje również gminny magazyn obrony cywilnej. Działania ratownicze w 2024 roku: OSP Kłodawa - 109 wyjazdów, OSP Santocko - 100 wyjazdów, OSP Różanki - 53 wyjazdy, OSP Rybakowo - 18 wyjazdów, OSP Łośno - 12 wyjazdów.

Obrona Cywilna opiera się na opracowanym Planie Obrony Cywilnej Gminy Kłodawa oraz na ciągłej weryfikacji bazy danych sił i środków OC w bazie „ARCUS”. Główne działania podejmowane w 2024r.:

- szkolenia dla aparatu wykonawczego Wójta Gminy w zakresie obrony cywilnej,
- szkolenia formacji ochrony przeciwpożarowej,
- przegląd awaryjnych źródeł zasilania środków łączności,
- utrzymanie stałej gotowości magazynu OC w zakresie przydatności, konserwacji sprzętu i środków ochrony ludności,
- opracowanie bilansu potrzeb i możliwości dostaw wody oraz zestawienia studni awaryjnych i zbiorników wody,
- systematyczne uzupełnianie sprzętu kwaterunkowego na potrzeby miejsc czasowego zakwaterowania oraz zastępczych miejsc szpitalnych,
- weryfikacja Gminnego Planu Ewakuacji Ludności na wypadek zagrożenia,

- aktualizacja Gminnego Planu Dystrybucji Preparatów Jodowych,
- utrzymanie w stałej gotowości do pracy agregatów prądotwórczych.

Realizacja zadań obronnych.

Wójt gminy Kłodawa w stanie stałej gotowości obronnej państwa, jak też w przypadku wprowadzenia wyższych stanów gotowości obronnej wykonuje swoje zadania poprzez :

- Główne Stanowisko Kierowania Wójta gminy Kłodawa GSK),
- Stały Dyżur,
- Plan Operacyjny Funkcjonowania Gminy Kłodawa,
- Plan Akcji Kurierskiej,
- Przygotowanie Publicznej Niepublicznej Służby Zdrowia,
- Plan Akcji Kurierskiej Gminy Kłodawa (AK),
- Realizacja na rzecz sojusznich zadań wynikających z obowiązków państwa – gospodarz- HNS,
- Planowanie i organizacja świadczeń na rzecz obrony,
- Podsystem pozamilitarny-ogniwa informacyjne, ochronne i gospodarcze.

Samorząd ściśle współpracuje z Policją podejmują wspólne działania, udzielają wsparcia, przekazują komunikaty. Na szczególną uwagę zasługuje codzienna współpraca z dzielnicowymi obsługującymi rejon gminy. Gmina Kłodawa ze swojego budżetu przekazała w 2024r. Policji dotację w wysokości 15 tys. zł. W ubiegłym roku przeprowadzono 6 wspólnych patroli Policji i Straży Gminnej. W ramach struktur Urzędu Gminy Kłodawa funkcjonuje Straż Gminna. W 2024 roku wykonując zadania ustawowe przeprowadzono łącznie 114 interwencji, z czego 42 interwencje dotyczyły zwierząt. W ramach swoich kompetencji Straż Gminna podejmowała także czynności prewencyjne, zapewniając ład i porządek w poszczególnych sołectwach, a także realizowała zadania mające służyć ujawnianiu oraz zapobieganiu wszelkim aktom wandalizmu i wybrykom chuligańskim)¹³.

¹³ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2024*, s. 58, 59

3. Sfera gospodarcza

3.1. Działalność gospodarcza

W latach 2017–2024 liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Kłodawa systematycznie rosła, co świadczy o dynamicznym rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. W 2017 roku zarejestrowanych było 1262 podmioty, natomiast w 2024 roku liczba ta wzrosła do 1701, co oznacza wzrost o 439 jednostek, czyli o ponad 34%. Największy udział w tym wzroście miał sektor prywatny – liczba podmiotów prywatnych zwiększyła się z 1243 w 2017 roku do 1673 w 2024 roku, co stanowi wzrost o 430 jednostek. Sektor publiczny pozostaje stabilny – liczba podmiotów wynosiła 11 w 2017 roku i wzrosła nieznacznie do 12 w 2024 roku. Dane wskazują na rosnącą aktywność gospodarczą i przedsiębiorczość mieszkańców gminy, przy czym rozwój ten niemal w całości generowany jest przez sektor prywatny.

Tabela 28. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i wg sektora własności w gminie Kłodawa w latach 2017-2024

jednostka terytorialna	ROK								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	zmiana
podmioty gospodarki narodowej ogółem									
Gmina Kłodawa	1 262	1 319	1 357	1 403	1 481	1 558	1 604	1 701	+439
sektor publiczny - ogółem									
Gmina Kłodawa	11	11	10	10	11	11	11	12	+1
sektor prywatny - ogółem									
Gmina Kłodawa	1 243	1 301	1 340	1 386	1 463	1 535	1 576	1 673	+430

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2024 w gminie Kłodawa odnotowano systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej, których liczba wzrosła z 1262 do 1701, co oznacza przyrost o 439 jednostek. Zdecydowaną większość tej grupy stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników – ich liczba zwiększyła się o 433, z 1235 w 2017 roku do 1668 w 2024 roku. Przedsiębiorstwa małe (10–49 pracowników) wzrosły nieznacznie – z 22 do 27, natomiast liczba firm średnich (50–249 pracowników) utrzymała się praktycznie bez zmian i wynosiła 6 w kolejnych latach. Nie zarejestrowano żadnych dużych podmiotów zatrudniających powyżej 250 osób – jedynie w 2020 i 2021 roku pojawił się incydentalnie jeden taki podmiot, który jednak w kolejnych latach nie występował. Struktura wielkości firm wskazuje, że lokalna gospodarka opiera się głównie na mikroprzedsiębiorczości, przy bardzo ograniczonej obecności

firm średnich i braku dużych zakładów pracy, które to zlokalizowane są w Gorzowie Wielkopolskim lub w gminie Strzelce Krajeńskie.

Tabela 29. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminie Kłodawa w latach 2017-2024

jednostka terytorialna	ROK								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	zmiana
ogółem	1 262	1 319	1 357	1 403	1 481	1 558	1 604	1 701	+439
0-9 pracowników	1 235	1 289	1 327	1 370	1 447	1 527	1 572	1 668	+433
10-49 pracowników	22	24	24	26	27	25	26	27	+5
50-249 pracowników	5	6	6	6	6	6	6	6	+1
250-999 pracowników	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1000 i więcej	0	0	0	1	1	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2024 w gminie Kłodawa nastąpił wyraźny wzrost liczby podmiotów gospodarczych, szczególnie w sektorze przemysłu i budownictwa oraz tzw. pozostałej działalności. Liczba firm działających w przemyśle i budownictwie zwiększyła się ze 287 do 404, co oznacza wzrost o 117 jednostek. Jeszcze większy wzrost, bo aż o 326 podmiotów, odnotowano w kategorii pozostałej działalności – z 919 w 2017 roku do 1 245 w 2024 roku. Natomiast sektor rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa odnotował lekki spadek – z 56 do 52 podmiotów, co może wskazywać na konsolidację tego sektora. Dane te potwierdzają ogólny trend rozwoju sektora usługowego i budowlanego.

Tabela 30. Podmioty gospodarcze według podstawowych profili działalności w gminie Kłodawa w latach 2017-2024

jednostka terytorialna	ROK								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	zmiana
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	56	55	55	54	56	55	53	52	-4
przemysł i budownictwo	287	292	304	317	333	361	373	404	117
pozostała działalność	919	972	998	1 032	1 092	1 142	1 178	1 245	326

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2024 struktura podmiotów gospodarki narodowej w gminie Kłodawa uległa istotnym zmianom, wskazując na dynamiczny rozwój działalności usługowej, technicznej i specjalistycznej. Największy względny przyrost odnotowano w sekcji J – Informacja i komunikacja, gdzie liczba podmiotów wzrosła aż o 108,3% (z 24 do 50), co może wskazywać na rozwój nowoczesnych usług cyfrowych. Znaczny wzrost zaobserwowano również w sektorze

L – Obsługa rynku nieruchomości (+100%) oraz F – Budownictwo (+63,8%), co potwierdza aktywizację lokalnego rynku mieszkaniowego i inwestycji infrastrukturalnych.

Sektor M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna zwiększył się o 51%, a Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna aż o 57,1%, co może być odpowiedzią na starzejące się społeczeństwo i rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. Stabilnie rozwijały się również branże takie jak transport i logistyka (H) (+37,5%) czy gastronomia i zakwaterowanie (I) (+42,3%).

Z kolei rolnictwo i leśnictwo (A) zanotowało spadek o 7,1%, co wpisuje się w trend konsolidacji sektora rolnego. Brak zmian odnotowano w sekcji O – Administracja publiczna, co jest zgodne z przewidywaną stabilnością tego segmentu.

Ogółem dane wskazują na stopniową modernizację struktury gospodarczej gminy Kłodawa, z silnym akcentem na rozwój usług rynkowych, budownictwa oraz nowoczesnych technologii, co odzwierciedla zmieniające się potrzeby lokalnej społeczności i tendencje ogólnokrajowe.

Tabela 31. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD 2007 w gminie Kłodawa w latach 2017-2024

sekcja PKD	ROK									sektor
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	zmiana	
A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	56	55	55	54	56	55	53	52	-7,1%	rolny
C - Przetwórstwo przemysłowe	110	110	113	116	118	114	118	121	+10,0%	przemysłowy
E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami ...	4	5	3	5	5	5	6	7	+75,0%	
F - Budownictwo	163	167	177	184	199	231	240	267	+63,8%	
G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych ...	297	303	296	293	295	297	296	305	+2,7%	usług
H - Transport i gospodarka magazynowa	80	88	92	95	99	104	104	110	+37,5%	
I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	26	26	29	29	31	32	35	37	+42,3%	
J - Informacja i komunikacja	24	26	28	28	39	44	49	50	+108,3%	
K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	40	42	41	43	46	46	52	56	+40,0%	
L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18	22	22	27	27	29	33	36	+100,0%	
M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	149	167	172	179	192	209	218	225	+51,0%	
N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	46	47	43	49	51	56	58	61	+32,6%	usługi nierynkowe
O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	7	7	7	7	7	7	7	7	0,0%	
P - Edukacja	31	29	35	38	44	41	42	42	+35,5%	
Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	105	107	116	121	134	146	153	165	+57,1%	
R - Działalność związana z kulturą, rozrywką	25	27	26	34	33	33	32	34	+36,0%	pozostałe
SiT - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	71	80	91	89	94	98	98	116	+63,4%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa nastąpił wyraźny wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik podmiotów zarejestrowanych w REGON wzrósł z 1484 do 1718, co stanowi wzrost o 234 jednostki, natomiast liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła z 1267 do 1483, czyli o 216 jednostek. Dane te wskazują na silny rozwój lokalnej przedsiębiorczości i bardzo wysoką aktywność gospodarczą w porównaniu zarówno do średniej krajowej, jak i regionalnej.

Dla porównania, średni wzrost w skali kraju dla gmin wiejskich w liczbie podmiotów REGON wyniósł +240, a w województwie lubuskim +242, co oznacza, że gmina Kłodawa utrzymuje zbliżone tempo wzrostu, ale z wyższą bazą wyjściową. W zakresie aktywności osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, gmina również utrzymuje przewagę, przewyższając średnią krajową (822) i regionalną (877) wskaźnikiem 1483.

Tendencja ta może wskazywać na dobre warunki dla rozwoju mikroprzedsiębiorczości, dostępność infrastruktury oraz korzystne nastawienie mieszkańców do samozatrudnienia i działalności gospodarczej, co jest charakterystyczne dla gmin podmiejskich, przyciągających mieszkańców wraz z ich działalnościami gospodarczymi. Jest to również potwierdzenie wzrostu gospodarczego i ożywienia lokalnego rynku pracy, który staje się coraz bardziej zróżnicowany i przedsiębiorczy.

Tabela 32. Podmioty wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności w latach 2017-2023

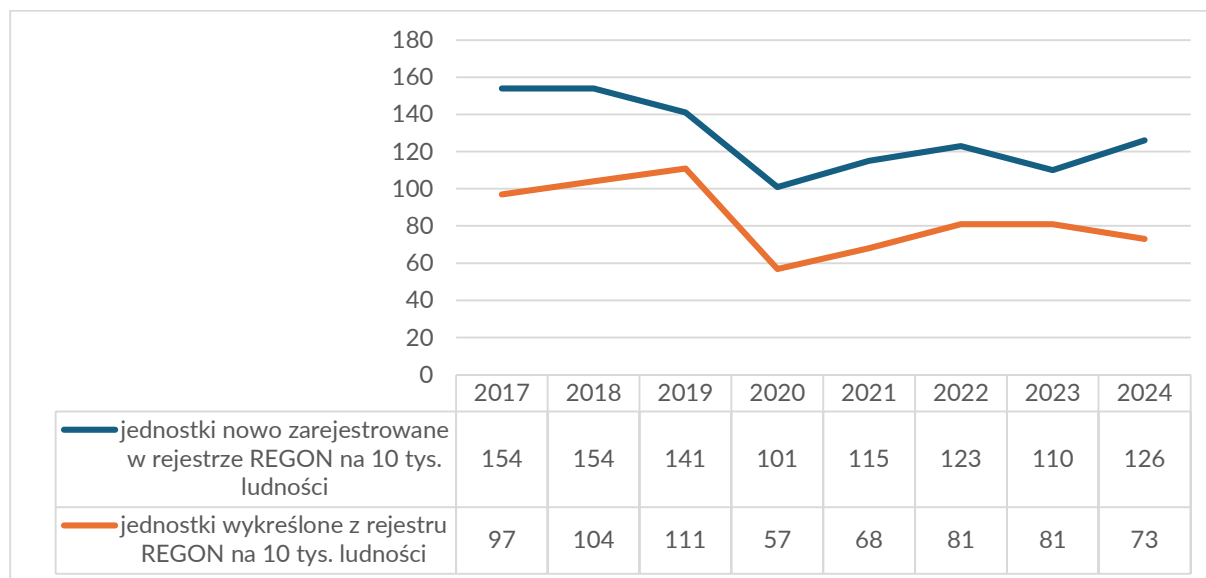
jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności								
POLSKA - gminy wiejskie	777	810	853	894	940	979	1 017	+240
LUBUSKIE - gminy wiejskie	845	867	914	966	1 015	1 051	1 087	+242
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	1 103	1 136	1 175	1 206	1 262	1 294	1 337	+234
Gmina Kłodawa	1 484	1 532	1 564	1 582	1 634	1 691	1 718	+234
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców								
POLSKA - gminy wiejskie	617	649	685	722	761	793	822	+205
LUBUSKIE - gminy wiejskie	660	690	732	777	819	849	877	+217
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	914	953	987	1 020	1 069	1 098	1 133	+219
Gmina Kłodawa	1 267	1 317	1 347	1 365	1 412	1 465	1 483	+216

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2024 w gminie Kłodawa liczba nowo zarejestrowanych jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców wykazywała tendencję spadkową do roku 2020, osiągając minimum na poziomie 101, po czym stopniowo rosła, by w 2024 roku wynieść 126. Równocześnie liczba jednostek wykreślonych z rejestru spadła z 97 w 2017 roku do 73 w 2024 roku, z najniższym poziomem 57 w 2020 roku. Dane te wskazują na przewagę rejestracji nad

likwidacjami przez cały analizowany okres, co wskazuje na umiarkowanie stabilny i rozwijający się lokalny rynek przedsiębiorstw, pomimo chwilowych spadków aktywności gospodarczej w czasie pandemii.

Wykres 26. Jednostki nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Kłodawa w latach 2017-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.2. Turystyka

W latach 2017–2023 liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności w powiatach województwa lubuskiego charakteryzowała się dużym zróżnicowaniem i znaczącymi wahaniami, często związanymi z pandemią COVID-19. Największy wzrost odnotowano w powiecie nowosolskim, gdzie liczba noclegów wzrosła aż o 129,4%, osiągając w 2023 roku poziom 769,45 na 1000 mieszkańców. Duży wzrost zauważalny był również w powiecie żarskim (+97,8%) oraz w miastach na prawach powiatu: Zielona Góra (+22,9%) i Gorzów Wielkopolski (+22,0%).

Z kolei najbardziej dotkliwy spadek wystąpił w powiecie żagańskim, gdzie liczba udzielonych noclegów zmniejszyła się o ponad połowę (-53,3%), a także w powiatach sulęcińskim (-24,7%) i krośnieńskim (-42,8%). Wysokie, choć nieco zmienne, wartości utrzymywały się w powiatach typowo turystycznych i tranzytowych, takich jak powiat słubicki, gdzie mimo niewielkiego spadku względem szczytowego poziomu w 2022 roku, w 2023 roku odnotowano aż 5 844,35 noclegów na 1000 mieszkańców – najwięcej w regionie.

Analiza danych wskazuje na rosnące znaczenie turystyki w niektórych powiatach, szczególnie tych, które rozwijały infrastrukturę noclegową lub korzystają z położenia przygranicznego

i tranzytowego. Jednocześnie niektóre regiony nadal nie powróciły do poziomów sprzed pandemii, co może świadczyć o lokalnych barierach w odbudowie sektora turystycznego.

Gmina Kłodawa nie może się poszczycić lokalizacją atrakcji turystycznych o znaczeniu regionalnym, niemniej posiada istotny potencjał do kreowania funkcji rekreacyjno-turystycznej, która wykorzystuje atuty przyrodnicze i krajobrazowe. Sprzyja temu bliskość Gorzowa Wielkopolskiego. Gmina Kłodawa w tym układzie pełni funkcje „zielonego zaplecza” dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Atutem gminy jest wysoka lesistość oraz występowanie około 20 jezior. Walory te predysponują do rozwoju turystyki aktywnej, w tym pieszej i rowerowej.

Tabela 33. Liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności w powiatach województwa lubuskiego w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
Powiat gorzowski	624,15	613,27	601,17	395,03	554,91	721,04	761,33	22,0%
Powiat krośnieński	1 076,31	1 236,11	1 114,85	772,65	659,35	883,73	615,52	-42,8%
Powiat międzyrzecki	1 741,51	1 795,90	2 253,93	1 396,25	1 832,21	1 963,23	1 846,03	6,0%
Powiat nowosolski	335,38	295,74	282,46	215,80	299,62	416,19	769,45	129,4%
Powiat słubicki	4 339,70	5 160,84	5 434,24	3 360,79	5 191,38	6 520,85	5 844,35	34,7%
Powiat strzelecko-drezdenecki	2 247,07	2 595,72	2 127,02	1 454,03	1 564,98	1 605,68	2 027,46	-9,8%
Powiat sulęciński	3 439,13	2 379,71	2 660,37	1 675,58	2 301,24	3 344,02	2 591,05	-24,7%
Powiat świebodziński	3 876,66	4 301,44	4 270,73	2 579,48	2 867,04	3 431,78	3 688,92	-4,8%
Powiat zielonogórski	736,61	750,36	709,02	484,03	747,51	829,38	668,19	-9,3%
Powiat żagański	537,47	505,81	495,19	275,12	367,84	406,83	250,86	-53,3%
Powiat żarski	299,86	464,03	541,46	316,33	281,85	418,74	593,24	97,8%
Powiat wschowski	2 494,61	2 471,64	2 662,99	2 243,28	2 529,89	2 709,17	2 317,22	-7,1%
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	1 082,11	945,31	985,37	664,24	801,30	976,90	990,46	-8,5%
Powiat m. Zielona Góra	792,73	963,36	1 122,38	624,27	718,58	981,24	974,65	22,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GU

3.3. Rynek pracy i bezrobocie

W latach 2017–2024 liczba bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Kłodawa ogółem zmniejszyła się o 8,9%, z poziomu 101 osób w 2017 roku do 92 w 2024 roku. W analizowanym okresie obserwowano jednak znaczące wahania, szczególnie w 2020 roku, kiedy liczba bezrobotnych gwałtownie wzrosła do 134, co można wiązać z kryzysem pandemicznym. W kolejnych latach odnotowano spadki, osiągając minimum w 2022 roku (66 osób), po czym liczba bezrobotnych ponownie wzrosła.

W podziale na płeć, liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła nieznacznie – o 4,8% (z 42 do 44), podczas gdy liczba bezrobotnych kobiet znacząco spadła – o 18,6% (z 59 do 48). Oznacza to, że kobiety częściej opuszczały rejestry bezrobocia niż mężczyźni, co może świadczyć o lepszym

dostosowaniu się tej grupy do lokalnego rynku pracy lub większej aktywności w poszukiwaniu zatrudnienia w ostatnich latach.

Tabela 34. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Kłodawa w latach 2017-2024

jednostka terytorialna	ROK								zmiana
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
ogółem	101	85	73	134	102	66	84	92	-8,9%
mężczyźni	42	40	37	64	46	24	37	44	+4,8%
kobiety	59	45	36	70	56	42	47	48	-18,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Kłodawa utrzymywał się na niskim poziomie, spadając z 1,8% w 2017 roku do 1,5% w 2023 roku (spadek o 0,3 punktu procentowego). Najwyższy poziom – 2,5% – odnotowano w 2020 roku, co wpisuje się w ogólnopolski wzrost bezrobocia w okresie pandemii.

Analizując dane według płci, widać, że wśród kobiet w Kłodawie był wyższy poziom bezrobocia niż mężczyzn w całym analizowanym okresie. Wśród kobiet wskaźnik spadł z 2,3% w 2017 roku do 1,8% w 2023 roku (spadek o 0,5 pp), natomiast wśród mężczyzn – z 1,4% do 1,2% (spadek o 0,2 pp).

Na tle szerszych jednostek terytorialnych (Polska, Lubuskie, powiat gorzowski), gmina Kłodawa wypada korzystnie – wskaźniki bezrobocia są tu wyraźnie niższe, co może świadczyć o relatywnie dobrej kondycji lokalnego rynku pracy oraz większej aktywności zawodowej mieszkańców. Szczególnie korzystnie prezentuje się sytuacja mężczyzn w wieku produkcyjnym, gdzie wskaźnik przez większość lat pozostaje poniżej 1,5%.

Tabela 35. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2017-2023

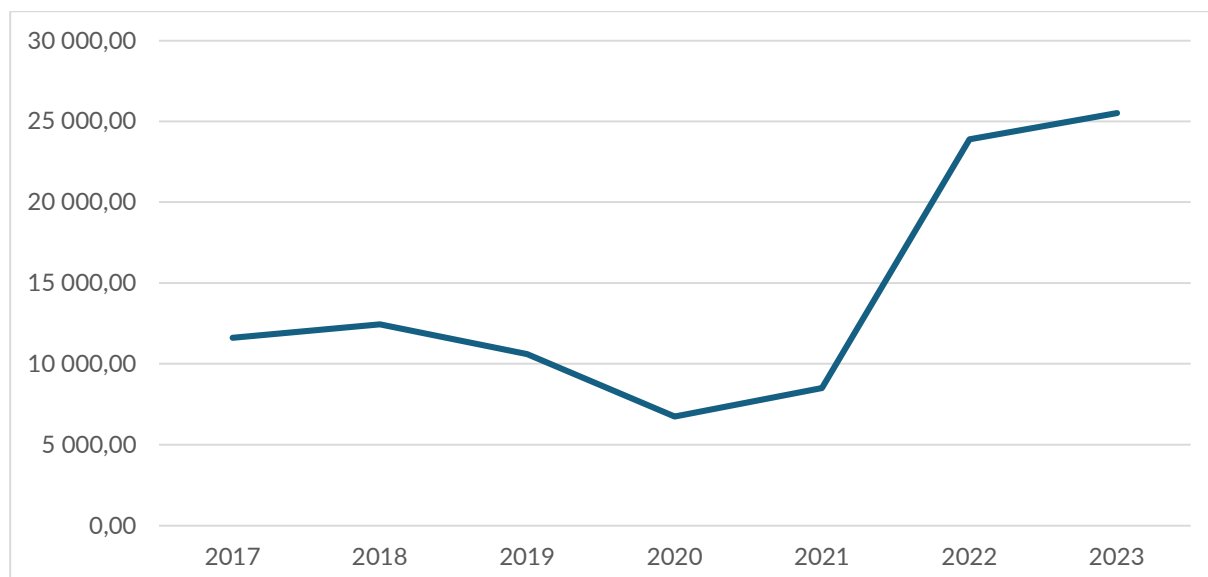
jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym								
POLSKA - gminy wiejskie	5,1	4,7	4,3	5,0	4,4	4,0	4,0	-1,1
LUBUSKIE - gminy wiejskie	4,4	4,0	3,4	4,2	3,3	2,8	2,7	-1,7
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	2,4	2,4	2,1	3,1	2,2	1,6	1,8	-0,6
Gmina Kłodawa	1,8	1,5	1,3	2,5	1,9	1,2	1,5	-0,3
udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - kobiety								
POLSKA - gminy wiejskie	6,2	5,8	5,2	6,0	5,3	4,8	4,6	-1,6
LUBUSKIE - gminy wiejskie	5,8	5,3	4,5	5,5	4,2	3,5	3,2	-2,6
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	3,3	3,1	2,8	4,0	2,9	2,1	2,2	-1,1
Gmina Kłodawa	2,3	1,7	1,4	2,8	2,2	1,6	1,8	-0,5
udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – mężczyźni								
POLSKA - gminy wiejskie	4,2	3,8	3,5	4,2	3,6	3,4	3,4	-0,8
LUBUSKIE - gminy wiejskie	3,2	2,9	2,5	3,2	2,5	2,2	2,3	-0,9
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	1,7	1,8	1,5	2,3	1,6	1,2	1,4	-0,3
Gmina Kłodawa	1,4	1,4	1,3	2,2	1,6	0,8	1,2	-0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 dochody podatkowe gminy Kłodawa z tytułu podatku od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wykazywały zmienność, z wyraźnym trendem wzrostowym w ostatnich latach. W okresie 2017–2019 wpływy utrzymywały się na umiarkowanym poziomie, osiągając w 2019 roku 10,6 tys. zł. Rok 2020 przyniósł znaczący spadek dochodów do 6,7 tys. zł, co można wiązać z pandemią COVID-19 i jej wpływem na sektor małych działalności gospodarczych.

Od 2021 roku obserwowany jest dynamiczny wzrost wpływów – z 8,5 tys. zł w 2021 roku do 23,9 tys. zł w 2022 i 25,5 tys. zł w 2023 roku. Wzrost ten może świadczyć o ponownym rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, zwiększonej liczbie podmiotów korzystających z uproszczonej formy opodatkowania lub zmianach w polityce fiskalnej, które zwiększyły efektywność ściągalności podatku.

Wykres 27. Dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej w latach 2017-2023 w gminie Kłodawa

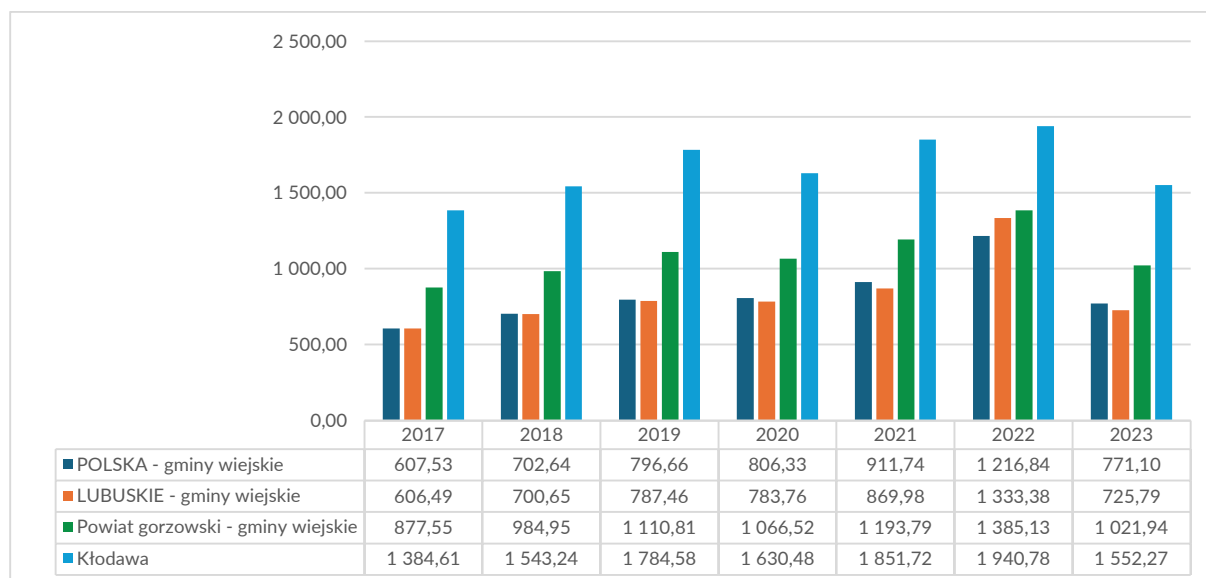
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 dochody własne jednostek samorządu terytorialnego z tytułu udziałów w podatku dochodowym od osób fizycznych, przeliczone na jednego mieszkańca, wykazywały w gminie Kłodawa wartości znacznie wyższe niż średnie krajowe i regionalne dla gmin wiejskich. Począwszy od 1384,61 zł w 2017 roku, wskaźnik ten rósł niemal nieprzerwanie do 2022 roku, osiągając maksimum na poziomie 1940,78 zł.

Rok 2023 przyniósł jednak wyraźny spadek do 1552,27 zł, co może być wynikiem zmian w systemie podatkowym (np. obniżki stawek PIT) lub mniejszego wpływu zaliczek od podatników. Dla porównania, średnia dla Polski (gmin wiejskich) w tym samym roku wyniosła 771,10 zł, a dla lubuskiego – 725,79 zł, co potwierdza wyjątkowo korzystną pozycję gminy Kłodawa w zakresie wpływów z PIT na mieszkańca. Gmina utrzymuje zatem silną pozycję

fiskalną, świadczącą o relatywnie dobrej kondycji lokalnego rynku pracy i wysokim poziomie dochodów mieszkańców.

Wykres 28. Dochody własne JST – udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.4. Gospodarka wodna i ściekowa

Gmina Kłodawa jest jedną z lepiej wyposażonych w infrastrukturę wodno-sanitarną gmin powiatu gorzowskiego. Sieć wodociągowa, która sukcesywnie się rozwija, obsługiwana jest przez dwóch operatorów i prawie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców Gminy. Północną część Gminy, tj. miejscowości Łosno Rybakowo, Santoczno, Zdroisko, obsługiwał do 31.12.2019r. Zakład Komunalny Gminy Kłodawa w Różankach. Od 1.01.2020 r. został on włączony w struktury Urzędu Gminy Kłodawa (jako Referat Gospodarczy). Woda dostarczana jest z dwóch stacji uzdatniania w miejscowościach Łosno i Zdroisko. W Zdroisku stacja dostarcza wodę do trzech miejscowości (Zdroisko, Santoczno i Rybakowo). W 2024 roku zakończy się modernizacja drugiej stacji uzdatniania wody w Łosnie. Koszt inwestycji to ponad 2,7 mln złotych. W 2024r. wody sprzedano łącznie 58.259 m³, czyli o 16,5 tys.m³ więcej niż w 2023r. Łączna długość sieci wodociągowej obsługiwanej bezpośrednio przez Urząd Gminy Kłodawa wynosi ok. 37 km).

Południową część gminy obsługuje Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp. Spółka z o.o., udziałowcem, której od 2001 r. jest gmina Kłodawa. Woda dla tej części gminy dostarczana jest z ujęcia znajdującego się w Kłodawie. Przedsiębiorstwo obsługuje położone najbliżej Gorzowa Wlkp. sołectwa: Kłodawa, Chwałęcice, Mironice, Santocko, Różanki, Różanki Szklarnia i Wojcieszyce. Większość sieci wodociągowych

budowanych od lat 80-tych XX w., jest wykonana z nowoczesnych materiałów typu PCV i PE. Natomiast sieci wybudowane w latach 70-tych XX w. (głównie w Kłodawie i Chwałęcicach) wykonane są z azbestocementu i wymagają wymiany, co w miarę posiadanych środków realizuje operator. Łącznie z sieci wodociągowej na terenie gminy korzysta ok 99 % mieszkańców¹⁴.

W latach 2017–2023 sieć wodociągowa w gminie Kłodawa rozwijała się stopniowo, co potwierdzają wzrosty w kluczowych wskaźnikach. Długość czynnej sieci rozdzielczej zwiększyła się o 4,9%, osiągając 127,5 km w 2021 roku (brak danych dla dwóch ostatnich lat). Znacznie większy wzrost odnotowano w liczbie przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – aż o 29,3%, co wskazuje na intensyfikację inwestycji infrastrukturalnych i rozbudowę zabudowy mieszkaniowej. Ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym wzrosła o 25,9%, z 278,0 do 349,9 dm³, co może być efektem zarówno rosnącego zapotrzebowania, jak i poprawy dostępu do usług komunalnych. Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej zwiększyła się o 10,1%, co świadczy o niemal powszechnym dostępie do wodociągów w gminie i wzroście liczby ludności objętej infrastrukturą wodną. Wzrosty te wskazują na stabilny rozwój sieci wodociągowej i poprawę jakości życia mieszkańców.

Tabela 36. Charakterystyka sieci wodociągowej w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
długość czynnej sieci rozdzielczej w km								
Gmina Kłodawa	121,5	137,4	124,4	124,9	127,5	Bd.	Bd.	4,9%
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania								
Gmina Kłodawa	2 450	2 530	2 586	2 744	2 826	2 923	3 167	29,3%
woda dostarczona gospodarstwom domowym w dm ³								
Gmina Kłodawa	278,0	328,5	313,3	341,6	328,6	358,8	349,9	25,9%
ludność korzystająca z sieci wodociągowej								
Gmina Kłodawa	8 409	8 514	8 583	8 781	8 974	9 124	9 255	10,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Kanalizacja wybudowana na terenie Gminy w dużej części została zintegrowana z miejską oczyszczalnią i siecią kanalizacji sanitarnej obsługiwaną przez PWiK w Gorzowie Wlkp. W latach 90. XX w. Gmina wybudowała rurociąg kanalizacji tłocznej (Ø200) łączący przepompownię główną wraz z punktem zlewnym w Kłodawie z miejską siecią kanalizacyjną oraz łączący miejscowość Chwałęcice z pompownią główną w Kłodawie rurociągiem tłocznym (Ø160). Z uwagi na ukształtowanie terenu kanalizacja sanitarna oparta jest w większości na małych, lokalnych przepompowniach tłoczących ścieki do sieci grawitacyjnych. Zakres działania PWiK

¹⁴ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2023*, s. 10,11

dotyczący kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy pokrywa się w większości z zakresem dostawy wody, a więc jeden operator kompleksowo świadczy usługi odbiorcom. Systematycznie wzrasta długość czynnej sieci kanalizacyjnej, wzrasta także objętość ścieków poddawanych oczyszczeniu. Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy, administrowanej przez PWiK Gorzów wynosi ponad 96,02 km. Część gminy (miejscowości Santoczno, Zdroisko, Rybakowo, Łośno oraz Mironice) nie posiada zbiorczej sieci kanalizacyjnej. Na koniec 2023r. ścieki z ponad 235 gospodarstw odprowadzane były do przydomowych oczyszczalni ścieków, a na ponad 507 nieruchomościach, ścieki gromadzone były w zbiornikach bezodpływowych¹⁵.

W latach 2017–2023 sieć kanalizacyjna w gminie Kłodawa uległa zauważalnej rozbudowie. Długość czynnej sieci wzrosła z 86,8 km w 2017 roku do 96,9 km w 2023 roku, co oznacza przyrost o 11,6%. Jeszcze wyraźniejszy wzrost odnotowano w liczbie przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – z 1 785 do 2 245, co daje wzrost o 25,8%. W tym samym okresie liczba mieszkańców korzystających z kanalizacji zwiększyła się o 18,7%, z poziomu 5690 osób do 6752.

Tabela 37. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna		ROK						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022		zmiana
długość czynnej sieci kanalizacyjnej w km								
Gmina Kłodawa	86,8	92,0	89,2	99,8	101,5	93,6	96,9	11,6%
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]								
Gmina Kłodawa	1 785	1 852	1 853	1 986	2 094	2 187	2 245	25,8%
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]								
Gmina Kłodawa	5 690	5 838	5 885	6 166	6 412	6 609	6 752	18,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 dostępność podstawowej infrastruktury technicznej w gminie Kłodawa była wysoka i systematycznie rosła, choć dynamika wzrostu była umiarkowana. Odsetek mieszkańców korzystających z wodociągów wzrósł minimalnie – z 98,9% do 99,1%, co potwierdza bardzo wysoki poziom nasycenia tą usługą. Z kolei znacznie większy wzrost zanotowano w dostępie do kanalizacji – z 66,9% do 72,3%, co oznacza przyrost o 5,4 punktu procentowego. Wskaźniki te lokują Kłodawę powyżej średnich zarówno dla województwa lubuskiego, jak i kraju, szczególnie w zakresie korzystania z kanalizacji, co wskazuje na systematyczne inwestycje w infrastrukturę sanitarną i dobre warunki bytowe mieszkańców.

¹⁵ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2023*, s. 11

Tabela 38. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
wodociągi								
POLSKA - gminy wiejskie	84,8	85,0	85,2	85,5	85,8	86,1	86,3	1,5
LUBUSKIE - gminy wiejskie	92,3	92,0	92,1	92,3	92,4	92,5	92,6	0,3
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	91,9	91,8	91,7	92,3	92,7	92,9	93,1	1,2
Gmina Kłodawa	98,9	98,9	98,9	99,0	99,0	99,1	99,1	0,2
kanalizacja								
POLSKA - gminy wiejskie	42,2	42,8	43,8	45,0	45,9	46,8	47,8	5,6
LUBUSKIE - gminy wiejskie	44,1	43,9	44,7	45,9	46,4	47,0	47,5	3,4
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	62,3	62,7	63,3	65,3	66,4	67,1	67,7	5,4
Gmina Kłodawa	66,9	67,8	67,8	69,5	70,7	71,8	72,3	5,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.5. Gospodarka odpadami

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa odnotowano systematyczny wzrost ilości odbieranych odpadów komunalnych. Łączna masa odpadów wzrosła z 3 104,88 ton w 2017 roku do 4 347,04 ton w 2023 roku, co oznacza wzrost o 40%. Zdecydowaną większość stanowiły odpady pochodzące z gospodarstw domowych – ich ilość zwiększyła się o 33,3%, osiągając w 2023 roku wartość 3 881,12 ton. Najbardziej dynamiczny wzrost dotyczył jednak odpadów z innych źródeł, takich jak usługi komunalne, handel, biura i instytucje – tutaj ilość odpadów wzrosła aż o 140,7%, z 193,55 ton do 465,92 ton. Wzrost ten może świadczyć o intensyfikacji działalności usługowej i biurowej w gminie, a także o lepszej ewidencji i segregacji odpadów.

Tabela 39. Odpady komunalne odbierane z terenu gminy Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							zmiana
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
komunalne odpady zebrane w ciągu roku (w tonach)								
Gmina Kłodawa	3 104,88	3 346,43	3 519,69	3 762,76	4 069,15	4 316,15	4 347,04	40,0%
z gospodarstw domowych								
Gmina Kłodawa	2 911,33	3 134,63	3 297,59	3 629,67	3 793,06	3 910,03	3 881,12	33,3%
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)							
Gmina Kłodawa	193,55	211,80	222,10	133,09	276,09	406,12	465,92	140,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa ogólna ilość zmieszanych odpadów komunalnych nie uległa istotnym zmianom, zmniejszając się nieznacznie o 1,9% – z 2 050,12 ton w 2017 roku do 2 010,88 ton w 2023 roku. W tym okresie jednak wyraźnie spadła ilość zmieszanych odpadów pochodzących z gospodarstw domowych – aż o 10,3%, co może świadczyć o coraz lepszej segregacji odpadów wśród mieszkańców. Z drugiej strony, znaczny wzrost – aż o 83,2% – dotyczył zmieszanych odpadów pochodzących z innych źródeł, takich jak usługi komunalne, handel, mały biznes czy instytucje. Wzrost ten może sugerować intensyfikację działalności gospodarczej w gminie oraz większe zaangażowanie podmiotów instytucjonalnych w proces odbioru odpadów.

Tabela 40. Odpady zmieszane odbierane z terenu gminy Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
	zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (w tonach)							
Gmina Kłodawa	2050,12	2336,52	2411,63	2066,44	2046,33	2213,38	2010,88	-1,9%
	z gospodarstw domowych							
Gmina Kłodawa	1865,61	126,23	2194,58	1935,11	1843,48	1909,09	1672,84	-10,3%
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)							
Gmina Kłodawa	184,51	210,29	217,05	131,33	202,85	304,29	338,04	83,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 ilość zmieszanych odpadów komunalnych odbieranych na jednego mieszkańca w gminie Kłodawa zmniejszyła się o 10,6%, z 242,4 kg do 216,7 kg. To wyraźniejszy spadek niż średnia w powiecie gorzowskim (-9,1%) oraz znacznie większy niż w całym województwie lubuskim (-0,4%). W skali kraju natomiast zanotowano niewielki wzrost tego wskaźnika o 2,6%. Tendencja spadkowa w Kłodawie może świadczyć o skuteczniejszych działaniach w zakresie segregacji odpadów lub większej świadomości ekologicznej mieszkańców, a także o ewentualnych zmianach w systemie gospodarowania odpadami w gminie.

Tabela 41. Odpady zmieszane odbierane w latach 2017-2023 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
ogółem na 1 mieszkańca								
POLSKA - gminy wiejskie	151,2	155,0	157,8	156,5	160,2	156,2	155,2	2,6%
LUBUSKIE - gminy wiejskie	214,2	216,0	225,9	210,1	209,1	210,1	213,3	-0,4%
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	267,8	270,0	273,2	237,9	227,4	240,3	243,4	-9,1%
Gmina Kłodawa	242,4	273,2	279,3	234,2	228,3	241,7	216,7	-10,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 gmina Kłodawa zanotowała bardzo wyraźny wzrost ilości odpadów zbieranych selektywnie – łączna masa zwiększyła się o 121,5%, z poziomu 1 054,76 ton do 2 336,16 ton rocznie. Największy udział w tym wzroście miały odpady pochodzące z gospodarstw domowych, których ilość wzrosła o 111,2%, co potwierdza rosnącą skuteczność systemów segregacji wśród mieszkańców. Szczególnie dynamiczny wzrost – aż o 1314,6% – odnotowano w przypadku selektywnie zebranych odpadów z innych źródeł, takich jak usługi komunalne, handel, biura czy instytucje. Może to świadczyć o skuteczniejszym objęciu tych podmiotów systemem selektywnej zbiórki oraz lepszym egzekwowaniu obowiązujących przepisów w tym zakresie. Dane wskazują na istotną poprawę efektywności gospodarki odpadami w gminie, zarówno w sektorze prywatnym, jak i instytucjonalnym.

Tabela 42. Odpady zbierane selektywnie odbierane z terenu gminy Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (w tonach)								
Gmina Kłodawa	1 054,76	1 009,91	1 108,06	1 696,32	2 022,82	2 102,77	2 336,16	121,5%
z gospodarstw domowych								
Gmina Kłodawa	1 045,72	1 008,40	1 103,01	1 694,56	1 949,58	2 000,94	2 208,28	111,2%
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)								
Gmina Kłodawa	9,04	1,51	5,05	1,76	73,24	101,83	127,88	1314,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.6. Infrastruktura gazowa

Przez teren Gminy Kłodawa przebiega 5 rurociągów gazowych wysokiego ciśnienia:

- Recz – Gorzów Wlkp., którego operatorem jest Gaz-System,
- Skwierzyna – Barlinek Ø 500, którego operatorem jest Gaz-System,
- Gorzów Wlkp. – Kostrzyn nad Odrą Ø 150, którego operatorem jest Polska Spółka Gazownictwa,
- Gorzów Wlkp. – Baranówko Ø 250, którego operatorem jest Polska Spółka Gazownictwa,
- Lubiatów – mieszalnia gazu Kłodawa Ø300, którego operatorem jest Polska Spółka Gazownictwa.

W granicach gminy znajduje się mieszalnia gazu w miejscowości Kłodawa, gdzie gaz wydobywany w kopalni Barnówko (gmina Dębno) jest wzbogacany gazem Gz-50. Na terenie gminy dostawą gazu dla odbiorców indywidualnych zajmują się dwa podmioty: EWE Energia spółka z o.o. w Międzyrzeczu, która dostarcza gaz średniego ciśnienia do miejscowości Santocko, Kłodawa, Chwałęcice, Wojcieszyce i Różanki oraz PGNiG dostarczający gaz dla sołectwa Różanki Szklarnia. Wg stanu na IV.202r. na terenie gminy istnieje 1279 przyłączy gazowych eksploatowanych przez EWE Energia.

W latach 2017–2023 odsetek mieszkańców korzystających z instalacji gazowej systematycznie wzrastał we wszystkich analizowanych jednostkach terytorialnych, przy czym Kłodawa od początku wyróżniała się znacząco wyższym poziomem dostępu do sieci gazowej. W 2017 roku 40,9% mieszkańców gminy korzystało z gazu, a do 2023 roku wartość ta wzrosła do 49,6%, co oznacza wzrost o 21,3%. Choć jest to wzrost mniejszy procentowo niż w innych jednostkach (np. 56,3% w powiecie gorzowskim czy 54,0% w woj. lubuskim), wynika on z faktu, że poziom bazowy był już relatywnie wysoki.

Dla porównania, średnia dla gmin wiejskich w Polsce wzrosła z 23,2% do 33,3%, a w lubuskim zaledwie z 13,7% do 21,1%. Gmina Kłodawa już wcześniej miała dobrze rozwiniętą infrastrukturę gazową, a dalszy wzrost dostępności był bardziej równomierny i stabilny. Gmina zachowuje przewagę nad regionem i krajem pod względem dostępu mieszkańców do instalacji gazowej, co może sprzyjać poprawie jakości życia i efektywności energetycznej¹⁶.

¹⁶ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2023*, s. 12

Tabela 43. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
Gaz								
POLSKA - gminy wiejskie	23,2	23,9	25,1	29,5	31,3	32,2	33,3	43,5%
LUBUSKIE - gminy wiejskie	13,7	13,4	14,1	18,6	20,0	20,6	21,1	54,0%
Powiat gorzowski - gminy wiejskie	26,3	27,5	29,6	37,2	40,1	40,9	41,1	56,3%
Gmina Kłodawa	40,9	42,0	43,6	47,5	50,2	50,1	49,6	21,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W latach 2017–2023 długość czynnej sieci gazowej w gminie Kłodawa początkowo wzrastała, osiągając najwyższą wartość w 2020 roku (130 162 metrów), po czym nastąpił zauważalny spadek w 2021 roku do poziomu 112 007 metrów, który utrzymał się także w 2022 roku. W 2023 roku odnotowano niewielki wzrost do 122 255 metrów, jednak wartość ta nadal była niższa niż w latach 2017–2020. W całym analizowanym okresie długość sieci zmniejszyła się o 5,2%. Może to wskazywać na przebudowę, optymalizację lub formalne zmiany w ewidencji sieci, a niekoniecznie na realny spadek dostępności infrastruktury dla mieszkańców.

Tabela 44. Charakterystyka sieci gazowej w gminie Kłodawa w latach 2017-2023

jednostka terytorialna	ROK							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana
długość czynnej sieci ogółem w m								
Gmina Kłodawa	128 991	129 234	129 965	130 162	112 007	112 007	122 255	-5,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wszystkie miejscowości położone w gminie Kłodawa zaopatrywane są w energię elektryczną pochodzącą ze stacji elektroenergetycznych 110/15 kV, zlokalizowanych w Gorzowie Wlkp.: „Jedwabie”, „Słowiańska”, „Górczyn” oraz w Łupowie i Strzelcach Kraj. Poważnym problemem jest brak dwustronnego zasilania niektórych miejscowości, co w przypadku awarii skutkuje czasowym brakiem energii. Na terenie gminy zlokalizowane są następujące linie i stacje elektroenergetyczne:

- linia przesyłowa o napięciu 400 kV relacji Krajnik – Plewiska,
- linia przesyłowa o napięciu 220 kV relacji Krajnik – Gorzów Wlkp.,
- sieci przesyłowe – napowietrzne 110 kV i kablowe 15 kV, sieci 0,4 kV z przyłączami i stacje 15 kV/0,4 kV, w tym: sieć rozdzielcza 110kV relacji stacja 110/15 kV Gorzów Wlkp. „Jedwabie” – Barlinek, sieć rozdzielcza 110kV relacji stacja 220/110 kV Gorzów Wlkp. „Baczyna” – Sulęcín (dwutorowa) oraz stacja 220/110 kV Gorzów Wlkp. „Baczyna” – Strzelce Krajeńskie¹⁷.

¹⁷ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2023*, s. 12

3.7. Telekomunikacja i teleinformatyka

W gminie Kłodawa znajduje się 3583 punktów adresowych. Na koniec czerwca 2024 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 1585 punktów adresowych, a 1998 pozostało bez zasięgu. Na wskazanym obszarze były 2692 białe plamy NGA. Od 1 stycznia 2023 do 30 czerwca 2024 roku obywatele zgłosili 96 zapotrzebowań na internet i 1 weryfikację danych w systemie internet.gov.pl.

W gminie zgłoszone zostały plany inwestycyjne obejmujące 2986 punktów adresowych. Zgłoszone plany inwestycyjne przewidują objęcie w kolejnych 3 latach zasięgiem stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych:

- 453 punkty adresowe znajdujące się już w zasięgu rzeczywistym,
- 259 punktów adresowych znajdujących się już w zasięgu wyłącznie hurtowym,
- 4 punkty adresowe znajdujące się już w zasięgu teoretycznym,
- 0 punktów adresowych znajdujących się w planie inwestycyjnym ze środków publicznych,
- 384 punkty adresowe znajdujące się w innym planie inwestycyjnym ze środków prywatnych,
- 1 886 punktów adresowych będących białymi plamami (bez zasięgu)¹⁸.

Na terenie gminy Kłodawa znajduje się 8 wież telefonii komórkowej, które zlokalizowane są w miejscowościach Kłodawa (3), Łośno (2), Różanki (Nierzym) (1), Różanki (1) oraz Chwałęcice (1). Część gminy obsługiwana jest przez sieć telefoniczną naziemną z dwoma nowoczesnymi centralami telefonicznymi, zlokalizowanymi w miejscowościach Różanki i Kłodawa, połączonymi systemem światłowodowym.

Kilka lat temu część północną gminy wyposażono w szkieletową szerokopasmową sieć internetową. W ostatnich latach w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa w miejscowościach Santocko, Mironice, Kłodawa, Chwałęcice, Różanki, Wojcieszyce i Zdroisko został ułożony światłowód, który umożliwia mieszkańcom korzystanie z szybkiego Internetu. W 2023 roku rozpoczęła się budowa światłowodów w miejscowości Rybakowo, Santoczno i Łośno. Część mieszkańców może już cieszyć się z nowoczesnego internetu. W ramach kolejnych dofinansowań na podłączenie mogą liczyć mieszkańcy, którzy w obecnych naborach nie zostali podłączeni do sieci światłowodowej. Tempo, a także wybiórczy charakter rozbudowy tej sieci budzi uzasadnioną krytykę wśród mieszkańców. Sieć obsługują operatorzy Orange

¹⁸ Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, II kwartał 2024. Województwo lubuskie, s. 25

i NetLine 11 (w zależności od miejscowości). Niestety gmina Kłodawa nie ma wpływu na wybór kolejnych punktów adresowych, które będą podłączane do internetu¹⁹.

3.8. Transport i komunikacja

Układ transportowy w gminie Kłodawa tworzą:

- sieć drogowo-uliczna o strukturze mieszanej (drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne), po której odbywa się indywidualny transport osób, zbiorowy transport osób (autobusowy) oraz transport towarów (ciężarowy),
- ciągi i strefy ruchu pieszego oraz trasy ruchu rowerowego.

Drogi przebiegające przez teren gminy Kłodawa:

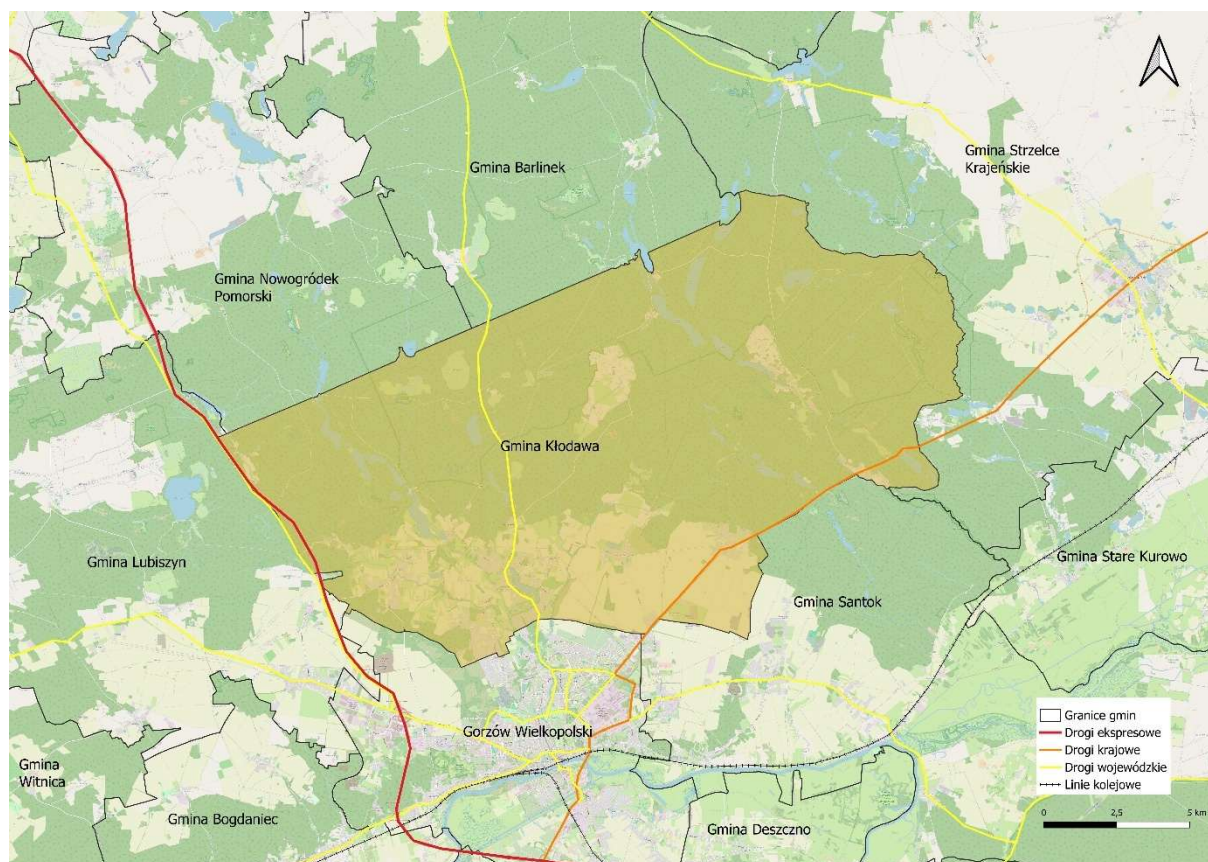
- droga krajowa S3 – zarządca Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad - długość na terenie gminy 6 km,
- droga krajowa nr 22 (DK22) – droga krajowa o długości około 460 km prowadząca od przejścia granicznego do Rosji w Grzechotkach do przejścia granicznego do Niemiec w Kostrzynie (długość na terenie gminy 11,68 km). Zarządca: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- droga wojewódzka nr 151 (DW151) o długości 136 km łącząca Świdwin z Gorzowem Wielkopolskim (długość na terenie gminy 11,06 km). Zarządca: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze,
- drogi powiatowe o łącznej długości na terenie gminy - 65,47 km, ze względu na swój stan techniczny w dużej części wymagają pilnych remontów. Starosta Gorzowski zarządza następującymi drogami powiatowymi:
 - 1404F Wojcieszycy - Różanki - Janczewo,
 - 1405F od DW 151 - Łośno - Zdroisko - Czechów,
 - 1406F Kłodawa - Wojcieszycy - Wawrów,
 - 1407F Santoczno - Wielisławice - Bronowice,
 - 1408F droga przez miejscowość Rybakowo (ul. Lipowa),
 - 1409F Gorzów Wlkp. - Chwałęcice - Kłodawa,
 - 1410F Witnica - Lubno - Marwice - Kłodawa,
 - 1411F Łośno - Różanki,
 - 1417F Santocko (od skrzyżowania z ul. Parkową) - Gorzów Wlkp. (do granicy z miastem).

¹⁹ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2023*, s. 11,12

- drogi nieskategoryzowane, którymi zarządza Starosta Gorzowski,
- drogi gminne (publiczne oraz wewnętrzne) stanowiące głównie uzupełnienie sieci drogowej o funkcji lokalnej lub dojazdowej. Drogi gminne w większości posiadają nawierzchnię bitumiczną. Drogi wewnętrzne posiadają nawierzchnie asfaltowe, brukowe, tłuczniowe lub żwirowe. Zarządza nimi Wójt Gminy Kłodawa.

W gminie Kłodawa funkcjonuje sieć szlaków turystycznych, w tym: rowerowych, pieszych, kajakowych, konnych. Przebiegają one przez najpiękniejsze obszary gminy.

Rysunek 2. Sieć powiązań transportowych gminy Kłodawa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Oświetlenie ulic, skwerów i ciągów pieszo-rowerowych zwiększa poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy, równocześnie poprawiając atrakcyjność komunikacji pieszej, rowerowej i miejskiej. Na terenie gminy Kłodawa zlokalizowanych jest ok 1040 punktów świetlnych, z czego ponad 500 należy do samorządu i jest utrzymywanych przez gminę Kłodawa, a pozostała część jest własnością firmy Enea.

W ramach porozumienia komunalnego funkcjonuje komunikacja z Gorzowa Wlkp. do Chwałęcic, obsługiwana przez MZK w Gorzowie Wlkp. Sp. z o.o. w ramach linii nr 111.

Pozostała część gminy obsługiwana jest przez PKS Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp. w ramach umowy zawartej z gminą. Kursy odbywają się na następujących liniach:

- nr 241 A Gorzów – Wojcieszycy – Różanki – Różanki Szklarnia,
- nr 241 B Gorzów – Różanki Szklarnia – Różanki – Wojcieszycy,
- nr 242 Gorzów – Kłodawa – Mironice – Santocko 13,
- nr 243 A Gorzów – Kłodawa – Łośno – Lipy – Rybakowo – Santoczno – Zdroisko – Różanki – Różanki Szklarnia – Gorzów,
- nr 243 B Gorzów – Różanki Szklarnia – Różanki – Zdroisko – Santoczno – Rybakowo – Lipy – Łośno – Kłodawa – Gorzów,
- nr 243 C Gorzów – Kłodawa – Łośno – Lipy – Rybakowo – Santoczno – Zdroisko – Różanki – Wojcieszycy – Kłodawa – Gorzów,
- nr 243 D Gorzów – Kłodawa – Wojcieszycy – Różanki – Zdroisko – Santoczno – Rybakowo – Lipy – Łośno – Kłodawa – Gorzów,
- nr 245 Różanki – Wojcieszycy – Różanki Szklarnia – Zdroisko – Santoczno – Rybakowo,
- nr 246 Kłodawa – Łośno, Kłodawa – Chwałęcice,
- nr 247 Kłodawa – Mironice – Santocko.

W 2024 r. z budżetu gminy Kłodawa na funkcjonowanie transportu publicznego wydano ponad 2 mln zł. Nadal obowiązuje tzw. bilet uczniowski, którego cena wynosi obecnie 16 zł za miesiąc. Średnio ok 227 uczniów miesięcznie korzystało z takiego biletu. Gmina Kłodawa w 2024 roku uzyskała dofinansowanie w kwocie ponad 600 tys. zł do funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego z Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych o charakterze użyteczności publicznej²⁰.

²⁰ Opracowano na podstawie *Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2024*, s. 13.

4. Sfera przestrzenna

4.1. Charakterystyka gminy Kłodawa

Gmina Kłodawa jest zlokalizowana w północnozachodniej części województwa lubuskiego, na terenie powiatu gorzowskiego. Graniczy bezpośrednio z miastem Gorzowem Wielkopolskim oraz gminami: Lubiszyn, Santok, Strzelce Kraj., Barlinek i Nowogródek Pomorski. W latach 1975–1998 wchodziła w skład województwa gorzowskiego. Powierzchnia gminy wynosi ok 23.472 ha (234,72 km²). Do najważniejszych zasobów przyrodniczych należy duża powierzchnia terenów zielonych, głównie lasów porastających blisko 65% obszaru gminy. Część gminy znajduje się na obszarze Gorzowskiego Parku Krajobrazowego (powstałego w 2021 roku z przekształcenia części Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego położonego w województwie lubuskim). Obszary leśne nie tylko mają znaczenie środowiskowe, lecz także są cennym walorem podnoszącym jakość życia mieszkańców gminy. Północna część terenu gminy zdominowana jest przez krajobraz leśny, a w jej południowej części dominuje krajobraz rolniczy z gruntami ornymi, łąkami i pastwiskami. Jest on urozmaicony zadrzewieniami i zakrzewieniami występującymi przy drogach i rowach. Gleby na terenie gminy w większości należą do niskich klas bonitacyjnych. Przeważają klasy V i VI, (79,6%). W południowej części gminy miejscami występują wyższe klasy (III i IV). Występują tu liczne jeziora (21) o dużych walorach krajobrazowych i znaczącej wartości przyrodniczej. Gmina położona jest na terenie o dużym zróżnicowaniu przestrzennym i urozmaiconym środowisku przyrodniczym, co stwarza dobre warunki do turystyki i rekreacji. Z roku na rok nasila się zjawisko suburbanizacji, w związku z którym w niektórych wsiach, zwłaszcza w Kłodawie, Chwałęcicach, Różankach oraz Santocku i Wojcieszycach dominuje funkcja mieszkaniowa. Tereny dla inwestycji gospodarczych znajdują się przede wszystkim w Różankach oraz Wojcieszycach. Na obszarze gminy występuje stosunkowo duża powierzchnia terenów rolniczych (4477,73 ha), głównie w Wojcieszycach, Różankach, Santocku oraz Łośnie. Dzięki utrzymaniu tej funkcji chronione są gleby oraz krajobraz.

Sołectwa

Gmina Kłodawa podzielona jest na 11 sołectw: Kłodawa, Różanki, Wojcieszycy, Chwałęcice, Łośno, Santocko, Rybakowo, Santoczno, Zdroisko, Mironice oraz Różanki Szklarnia. Stanowią one jednostki pomocnicze gminy. Rolę organu uchwałodawczego sołectwa pełni Zebranie

Wiejskie. Organem wykonawczym jest Sołtys, a jego działania wspomagane są przez Radę Sołecką²¹.

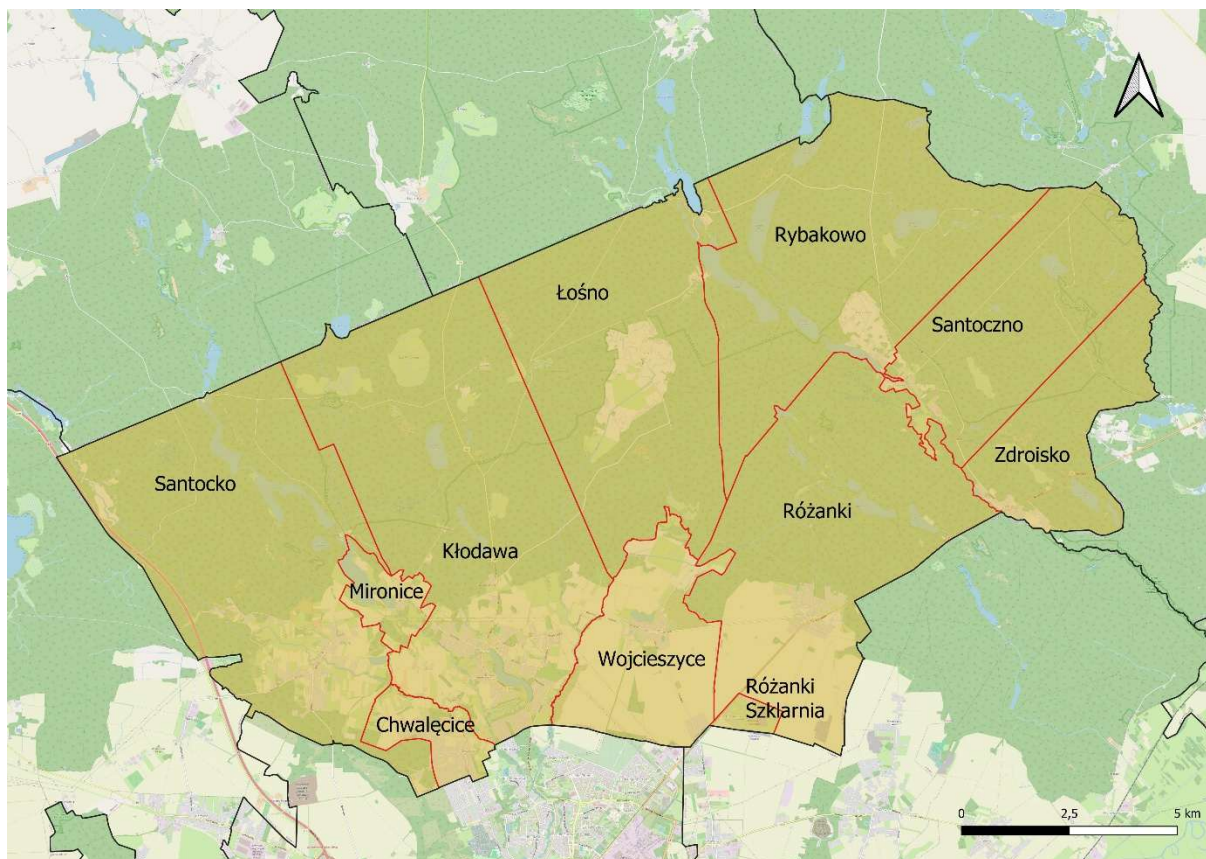
Tabela 45. Struktura osadnicza gminy Kłodawa w podziale na sołectwa

Miejscowość	Liczba mieszkańców stałych	Liczba mieszkańców czasowych	Liczba mieszkańców razem
Chwałęcice	1219	22	1241
Kłodawa	3335	51	3386
Łośno (oraz osada leśna Lipy)	457	7	464
Mironice (oraz osada leśna Zamoksze)	113	-	113
Santocko (oraz osada leśna Rębowo)	943	11	954
Różanki	1168	22	1190
Różanki Szklarnia	176	2	178
Rybakowo	302	16	318
Santoczno	200	3	203
Wojcieszyce	894	15	909
Zdroisko	172	9	181

Źródło: Gmina Kłodawa

²¹ Raport o stanie gminy Kłodawa za rok 2023, s. 6

Rysunek 3. Podział gminy Kłodawa na sołectwa

Źródło: opracowanie własne

Dzięki utworzeniu Funduszu Sołecznego w 2020 roku wzmocnione zostało finansowanie sołectw z budżetu gminy. W 2023 roku miały one do dyspozycji łącznie ponad 482 tys. zł, z czego pokrywały wydatki dotyczące działań inwestycyjnych, jak również promocji, kultury i sportu.

4.2. Ochrona przyrody

Na obszarze gminy Kłodawa znajdują się cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym obszary, które zostały objęte ochroną przyrody:

- 3 rezerwaty,
- 1 obszar chronionego krajobrazu,
- 2 obszary Natura 2000,
- 1 park krajobrazowy,
- 5 użytków ekologicznych.

Znajduje się tu również 10 pomników przyrody.

Tabela 46. Obszary chronione w gminie Kłodawa

Nazwa	Forma ochrony	Opis
Wilanów	Rezerwat	Rezerwat o powierzchni 66 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z udziałem buka na krańcowym stanowisku gromadnego zasięgu z charakterystycznym bogatym runem.
Dębina	Rezerwat	Rezerwat o powierzchni 12,2 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe kompleksu ekosystemów leśnych o cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Rzeka Przyłęczek	Rezerwat	Rezerwat o powierzchni 35 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu rzeki Przyłęczek, nadbrzeżnych skarp i otaczających rzekę drzewostanów, będący siedliskiem dla występujących w rzece ryb łososiowatych.
Puszcza Barłinea	Obszar chronionego krajobrazu	Obszar o powierzchni 25 779 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn.
Gorzowski Park Krajobrazowy	Park krajobrazowy	Obszar o powierzchni 12 261,8 ha. Celem ochrony Parku jest zachowanie i popularyzacja jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach zrównoważonego rozwoju.
Puszcza Barłinea	Obszar Natura 2000	Obszar o powierzchni 26 505 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pełczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment Puszczy Gorzowskiej na rozległej, sandrowej Równinie Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci: Polka i Santoczna oraz dopływ Warty - Kłodawka. Znajduje się tu również kilkadziesiąt różnych typów jezior, w większości położonych wśród lasów. Występuje tu co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Ostoja Barłinea	Obszar Natura 2000	Obszar o powierzchni 25 596 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pełczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment rozległej sandrowej Równiny Gorzowskiej, porośniętej lasami Puszczy Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci Polka i Santoczna oraz dopływ Warty Kłodawka. Na terenie obszaru znajduje się kilkadziesiąt jezior różnych typów, w większości położonych wśród lasów.

Nazwa	Forma ochrony	Opis
Bagna	Użytek ekologiczny	Obszar o pow. 6,3 ha, położony pomiędzy jeziorami Jezierzycie i Mrowinko. Celem jest ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.
Różanki	Użytek ekologiczny	Obszar o pow. 2,91 ha, położony w leśnictwie Wilanów. Celem jest ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.
Wilanów	Użytek ekologiczny	Obszar o pow. 0,6 ha obejmujący fragment lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z udziałem buku, będący siedliskiem przyrodniczym i stanowiskiem rzadkich lub chronionych gatunków, położony w leśnictwie Wilanów.
Torfowisko Górne	Użytek ekologiczny	Obszar o pow. 3,37 ha obejmujący teren roślinności torfowiskowej, roślin naczyniowych, mszaków i porostów, położony ok. 300-400 m na zachód od zachodniego brzegu jeziora Sulemińskiego w nadleśnictwie Kłodawa.
Torfowisko Dolne	Użytek ekologiczny	Obszar o pow. 3,62 ha obejmujący teren roślinności torfowiskowej (żurawina błotna, rosiczka okrągłolistna, bobrek trójlistkowy, siedmiopalecznik błotny, sit skupiony, modrzewnica zwyczajna, turzyca), szuwarowej (trzcina pospolita, turzyca brzegowa, narecznica błotna), położony 200-250 m na południe od południowej strony brzegu jeziora Sulemińskiego w nadleśnictwie Kłodawa.

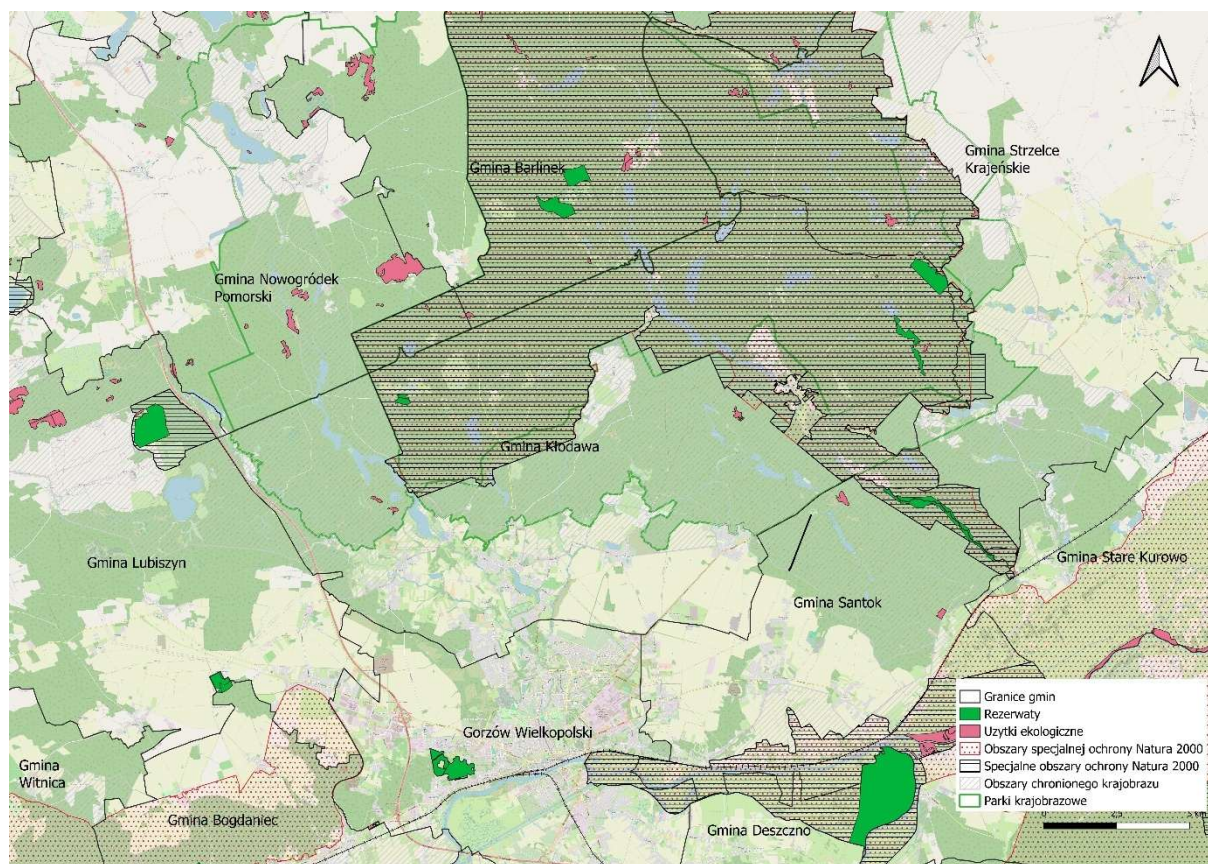
Źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/>

Przez teren gminy Kłodawa przebiegają trzy ważne lokalne korytarze ekologiczne, stanowiące fragment obszaru ECONET o randze krajowej, spełniające rolę łączników pomiędzy dużymi jednostkami przyrodniczymi. Są to:

- wewnętrzny korytarz ekologiczny „Dolina Kłodawki”, prowadzony doliną Kłodawki, łączący wielki kompleks leśny Puszczy Gorzowsko – Barlineckiej z doliną Warty. Rzeźba obszaru, przez który przepływa ta rzeka, ukształtowana została pod wpływem zlodowacenia bałtyckiego, stadium pomorskiego. Korytarz charakteryzuje się występowaniem dolin, wzgórz morenowych i sandrowych oraz jezior wytopiskowych,
- wewnętrzny korytarz ekologiczny „Dolina Santocznej”, który jest jednym z najważniejszych korytarzy ekologicznych łączących Pradolinę Toruńsko – Eberswaldzką poprzez Puszcę Barlinecką z północnym korytarzem zewnętrznym Dolina Płoni,
- wewnętrzny korytarz ekologiczny „Dolina Pełczy”, który pełni ważną rolę łącznikową między głównym korytarzem ekologicznym Pradoliny Toruńsko – Eberswaldzkiej,

a terenami położonymi na północ od niej. Jest to trakt migracji zwierząt oraz łącznik między wschodnią częścią Puszczy Barlineckiej, a doliną Noteci.²²

Rysunek 4. Sieć powiązań przyrodniczych gminy Kłodawa

Źródło: opracowanie własne

4.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Gmina Kłodawa leży w dorzeczu dolnej Warty i dolnej Noteci. Zasoby wodne są w gminie dość bogate. Występuje tu rozbudowana sieć rzeczna, duża liczba jezior oraz spora retencja wód w bagnach i poziomach wodonośnych. Zgodnie z danymi ewidencyjnymi, grunty pod wodami zajmują ok. 870 ha, co stanowi ponad 3% powierzchni gminy i jest odsetkiem dość znacznym jak na warunki wojewódzkie.

Do rzek szczególnie wpływających na atrakcyjność terenu należy rzeka Santoczna wraz z licznymi jeziorami, przez które przepływa oraz wieloma dopływami, których wody przyjmuje. Równie wiele uroku i wartości przyrodniczych mają rzeki Pęcz, Przyłęg, Kłodawka.

²² Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłodawa

W gminie Kłodawa znajduje się znaczna liczba jezior, stanowiących o dużej wartości przyrodniczej, wpływających jednocześnie na atrakcyjności regionu pod względem rekreacji. W większości są to jeziora rynnowe, genetycznie związane z wodami roztopowymi lodowca. Charakteryzują się podłużnym i wąskim kształtem, przypominającym doliny rzeczne. Brzegi z reguły są wysokie i strome. Dna jezior są silnie zróżnicowane, występują w nich przegłębienia i płycizny. Często układają się w ciągi tworzące charakterystyczne łańcuchy, przez które czasem przepływa rzeka. Przykładem są tutaj jeziora leżące wzdłuż rzeki Santocznej – Sitno Moczydelskie, Lubieszewko, Lubie, Chłop, Chłopek, Mrowino i Mrowinko.

Ważnym elementem przyrodniczym stanowiącym istotne ogniwo małej retencji są liczne na terenie gminy bagna i mokradła. Wśród tych ekosystemów dominują kompleksy torfowisk niskich (turzycowych). W wielu przypadkach są one znacznie przesuszone i postępuje na nich gwałtowna sukcesja naturalna. Na powierzchniach, gdzie warunki wodne są jeszcze stosunkowo dobre, wkracza olsza czarna, tam gdzie jest sucho – licznie pojawia się brzoza, gdzieś indziej sosna. W okolicach jezior oraz w głębszych zagłębieniach bezodpływowych wytworzyły się torfowiska przejściowe i wysokie. Występują na nich liczne stanowiska cennych roślin, m.in. wełnianka, rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, modrzewnica zwyczajna.

Gmina Kłodawa położona jest w zasięgu następujący jednolitych części wód powierzchniowych:

- Kłodawka RW60001018929, charakteryzująca się złym stanem wód, brakiem postępu w osiągnięciu celów środowiskowych względem stanu/ potencjału ekologicznego oraz pogorszeniem się stanu chemicznego wód,
- Warta od Noteci do ujścia RW6000121899, charakteryzująca się złym stanem wód, brakiem postępu w osiągnięciu celów środowiskowych względem stanu/ potencjału ekologicznego oraz pogorszeniem się stanu chemicznego wód,
- Pełcz RW6000091889849, charakteryzująca się złym stanem wód, brakiem postępu w osiągnięciu celów środowiskowych względem stanu/ potencjału ekologicznego oraz brakiem postępu w poprawie stanu chemicznego wód,
- Santoczna RW6000091889869, charakteryzująca się złym stanem wód, brakiem postępu w osiągnięciu celów środowiskowych względem stanu/ potencjału ekologicznego oraz brakiem postępu w poprawie stanu chemicznego wód,
- Otok RW600015188989, charakteryzująca się złym stanem wód, pogorszenie się osiągnięciu stanu/ potencjału ekologicznego oraz pogorszeniem się stanu chemicznego wód,

- Chłop LW10896 (jeziorna), charakteryzująca się złym stanem wód, brakiem postępu w osiąganiu celów środowiskowych względem stanu/ potencjału ekologicznego oraz brakiem możliwości oceny stanu chemicznego,
- Lubie LW10892 (jeziorna), charakteryzująca się złym stanem wód, brakiem postępu w osiąganiu celów środowiskowych względem stanu/ potencjału ekologicznego oraz brakiem możliwości oceny stanu chemicznego.²³

Najbardziej korzystnie wykształcone warstwy wodonośne występują w obrębie doliny Kłodawki, gdzie eksploatowane są na potrzeby wodociągu dla Gorzowa Wielkopolskiego.

Na obszarze gminy głównym użytkowym piętrzem wodonośnym jest piętro czwartorzędowe. Piętro trzeciorzędowe odgrywa podrzędną rolę. Występuje ono tylko w dwóch niedużych jednostkach w zachodniej i wschodniej części gminy. W obrębie piętra trzeciorzędowego ograniczone znaczenie posiada poziom wodonośny rozwinięty w obrębie drobnoziarnistych piasków miocenu. Jest to poziom występujący na głębokościach poniżej 50 m.p.p.t. Zwierciadło wód podziemnych tego poziomu ma charakter napięty.

Obszar gminy Kłodawa, zgodnie z nowym podziałem Polski na jednolite części wód podziemnych (JCWPd), znajduje się w zasięgu:

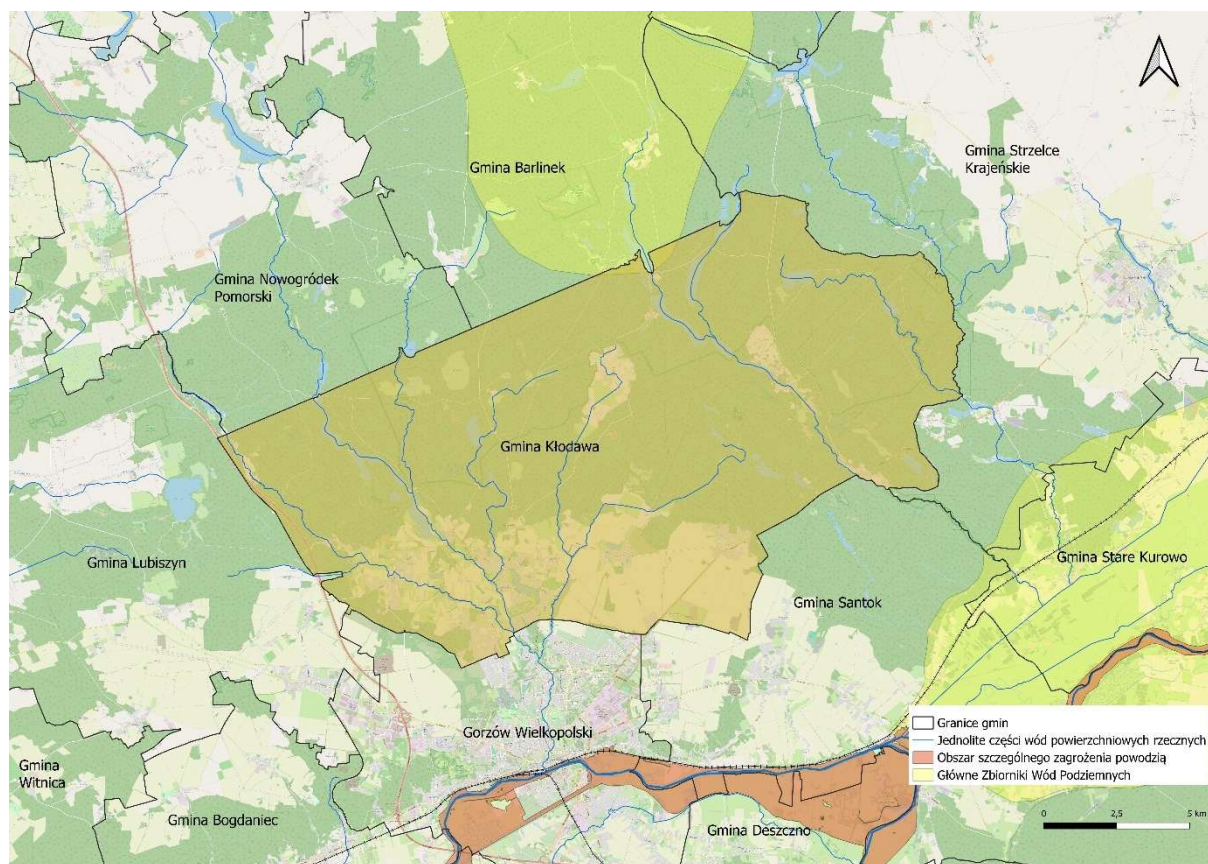
- JCWPd Nr GW600033 - obejmującej tereny zlokalizowane w zachodniej części gminy Kłodawa. Stanowi wielopoziomowy złożony system wodonośny, w obrębie którego wyróżniono 4 poziomy wodonośne: 3 czwartorzędowe i 1 neogeński,
- JCWPd Nr GW600034 – obejmującej tereny zlokalizowane we wschodniej części gminy Kłodawa. Stanowi ona wielopoziomowy system wodonośny. Jest to złożony system wodonośny, w obrębie którego wyróżniono dwa piętra wodonośne: czwartorzędowe i neogeńskie, lokalnie neogeńsko - jurajskie.

Północna część gminy Kłodawa znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 135 – Zbiornik Barlinek. Jest to zbiornik o charakterze porowym, zajmujący powierzchnię około 135 km², cechujący się dobrą jakością wód podziemnych oraz korzystnymi warunkami hydrogeologicznymi. Tworzą go czwartorzędowe utwory piaszczyste i żwirowe pochodzenia rzeczno i wodnolodowcowego. Poziom wodonośny zbiornika jest ujmowany w celu zaopatrzenia w wodę – ma szczególne znaczenie regionalne do obecnego i perspektywicznego zaopatrzenia ludności w wodę. W niedalekiej odległości od granic gminy znajduje się związany z utworami Pradoliny Toruńsko Eberswaldzkiej Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 539 (Gorzów).

²³ Źródło: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>

Na terenie gminy Kłodawa, zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego oraz mapami ryzyka powodziowego, nie występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią.

Rysunek 5. Sieć powiązań hydrologicznych gminy Kłodawa

Źródło: opracowanie własne

4.4. Polityka przestrzenna

Obecnie na terenie gminy Kłodawa obowiązują 53 plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące swoją powierzchnią ok. 8844,72 ha, tj. 37,7% powierzchni gminy. Obowiązujące 33 plany dotyczą niżej wymienionych lokalizacji:

- 4 – w obrębie Chwałęcice,
- 21 – w obrębie Kłodawa,
- 3 – w obrębie Łośno,
- 1 – w obrębie Mironice,
- 4 – w obrębie Różanki,
- 2 – w obrębie Rybakowo,
- 6 – w obrębie Santocko,
- 8 – w obrębie Wojcieszycy,

- 2 – w obrębie Zdroisko,
- 1 – w zakresie przebiegu gazociągu w/c na terenie obrębów Kłodawa i Wojcieszycze,
- 1 – w zakresie przebiegu gazociągu w/c na terenie obrębów Santocko, Mironice i Kłodawa.

W trakcie opracowania znajduje się 5 planów (łączna powierzchnia ok. 3350 ha):

- dwa dla obrębu Kłodawa,
- dla obrębu Łośno,
- dla obrębu Różanki,
- dla obrębu Wojcieszycze.

W przypadku, gdy dla określonego terenu nie uchwalono miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, inwestycje mogą być realizowane w drodze decyzji o ustaleniu warunków zabudowy bądź też decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. O zainteresowaniu przyszłych inwestorów obszarem gminy Kłodawa może świadczyć liczba wydanych decyzji o ustaleniu warunków zabudowy, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz wypisów, wyrysów i zaświadczeń o przeznaczeniu terenu w planie miejscowym, przy czym zauważyć należy, iż ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy stanowi bezpośrednią implikację reformy planistycznej. W roku 2024 zostało wydanych 87 decyzji o warunkach zabudowy oraz 18 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W większości decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły budowy budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

Należy przypomnieć, iż po 1945r. z gminy Kłodawa zabrano na powiększenie miasta Gorzowa Wlkp. następujący obszar:

- (w latach 1961-1977r.) z gromady Kłodawa obszar wsi Chwałęcice, stanowiący przysiółek Chwałęcice Dolne;
- (w 1977-2001r.) część obszaru sołectwa Chwałęcice o powierzchni 155,82 ha, część obszaru sołectwa Kłodawa o powierzchni 170,76 ha, część obszaru sołectwa Małyszyn o powierzchni 373,78 ha oraz część obszaru sołectwa Santocko o powierzchni 136,58 ha;
- (po 2002r.) części obszaru wsi Santocko o powierzchni 887,21 ha.

4.5. Obszary funkcjonalne

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym organy samorządu województwa sporządzają plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym, zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 4, określa się granice i zasady zagospodarowania obszarów

funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym.

Granice obszarów funkcjonalnych w województwie lubuskim wyznaczono za pomocą wskaźników i kryteriów o charakterze statystycznym, przestrzennym i geograficznym. Metodę doboru kryteriów delimitujących obszary funkcjonalne województwa lubuskiego przedstawiono w odrębnym dokumencie pt. „Raport metodyczny określający metodykę badania i dobór kryteriów delimitujących obszary funkcjonalne województwa lubuskiego” a wyznaczone na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji obszary przedstawiono w dokumencie pt. „Obszary funkcjonalne województwa lubuskiego wraz z obszarami strategicznej interwencji”.

Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym stanowią obszary o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju, a obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym stanowią obszary o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej województwa. Na podstawie art. 49b. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, do typów obszarów o znaczeniu ponadregionalnym zalicza się: miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego, wiejski obszar funkcjonalny, obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej, przygraniczny obszar funkcjonalny.

Zgodnie z ww. ustawą, samorząd województwa wyznacza więc obowiązkowo obszary funkcjonalne o znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju, czyli obszary o znaczeniu ponadregionalnym, a obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym określa z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub samorządu powiatowego. Z inicjatywy samorządu województwa oraz na wniosek samorządów lokalnych wyznaczono dodatkowe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym tj. obszary współpracy – obszar funkcjonalny SUBREGION G8 i Nowosolski obszar funkcjonalny oraz obszar funkcjonalny krainy Warty i Noteci (KOTURED) stanowiący kompleks gospodarki turystycznej i edukacyjnej. Za podstawową jednostkę wszystkich obszarów funkcjonalnych przyjęto gminę w jej granicach administracyjnych, ze względu na użyteczność w procesach decyzyjnych²⁴.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego określono 7 obszarów funkcjonalnych o znaczeniu lokalnym, do 4 zakwalifikowano gminę Kłodawa:

- **Miejskie obszary funkcjonalne** wg KPZK 2030 to układy osadnicze ciągłe przestrzennie, złożone z odrębnych administracyjnie jednostek. Obejmują one zwarte obszary miast oraz powiązane z nimi funkcjonalnie strefy zurbanizowane. Miejskie obszary funkcjonalne można podzielić na cztery kategorie: ośrodki wojewódzkie, w tym metropolitalne,

²⁴ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego

regionalne, subregionalne i lokalne. Typologia ta odnosi się do funkcji ośrodków miejskich w systemie osadniczym kraju i powstała głównie w oparciu o ich wielkość i funkcje administracyjne.

- **Wiejskie obszary funkcjonalne** dzieli się na dwa typy obszarów ze względu na różnice w uwarunkowaniach rozwoju: wiejskie obszary uczestniczące w procesach rozwojowych oraz te, które wymagają wsparcia procesów rozwojowych różni stopień powiązań funkcjonalnych i przestrzennych z ośrodkami wzrostu, które wpływają na ich kierunek i tempo rozwoju.
- **Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych** – wyznacza się w celu podtrzymania ich rozwoju przy wykorzystaniu potencjałów tych terenów tj. zasoby kulturowe czy naturalne. Wyróżnia się obszary cenne przyrodniczo, obszary ochrony krajobrazów kulturowych, obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych oraz obszary strategicznych złóż kopalin. Wartość strategiczna wyznaczonych zasobów wymaga zastosowania wobec nich działań ochronnych poprzez ograniczenia i wykluczenia funkcji oraz użytkowanie podporządkowane ochronie cennych zasobów.
- **Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym przyjęte z inicjatywy samorządów lokalnych i samorządu województwa** – Zgodnie z art. 39 ust. 3, pkt 4, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym²⁶², samorząd województwa wyznacza obowiązkowo obszary funkcjonalne o znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju, czyli obszary o znaczeniu ponadregionalnym, natomiast obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym samorząd województwa określa z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub samorządu powiatowego. W związku z wnioskami samorządów lokalnych i samorządu województwa, określono trzy dodatkowe obszary funkcjonalne. Dwa z nich odnoszą się do szeroko ujętej współpracy pomiędzy gminami. Trzeci powołany obszar funkcjonalny odnosi się do walorów turystycznych²⁵.

Gmina Kłodawa wchodzi w skład obszaru MOF OW Gorzów Wlkp. W skład MOF wchodzi 10 samorządów: miasto Gorzów Wielkopolski, gmina miejska Kostrzyn nad Odrą, trzy gminy miejsko- wiejskie: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Skwierzyna, pięć gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok.

²⁵ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego

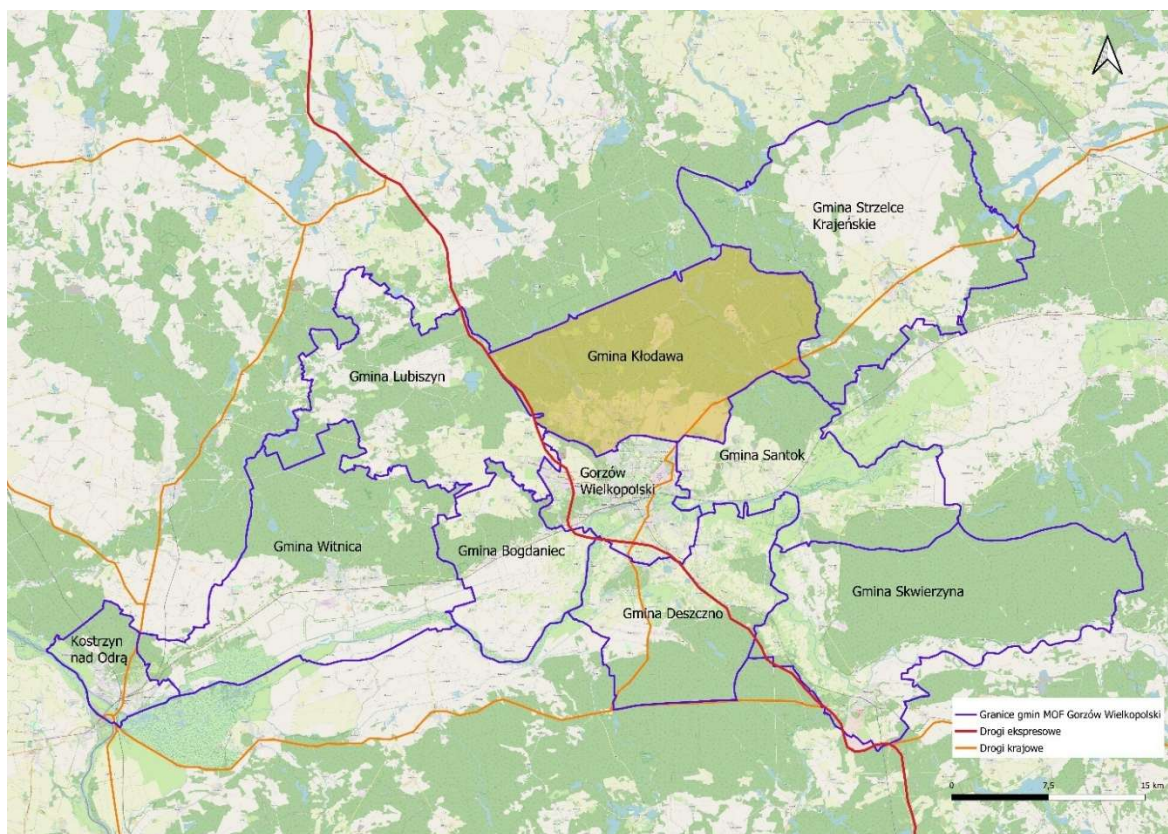
4.6. Obszary strategicznej interwencji

W Strategii rozwoju województwa lubuskiego do 2030 roku wyznaczono dwa rodzaje obszarów strategicznej interwencji:

- Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich – Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry,
- Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych i lokalnych.

O pozycji konkurencyjnej regionu lubuskiego w dużej mierze decydują oba lubuskie miasta wojewódzkie – Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra, będące regionalnymi biegunami rozwoju. W miastach tych koncentrują się funkcje gospodarcze, naukowe, kulturalne i społeczne. Wykazują one jednak deficyty w innowacyjności, sferze B+R, szkolnictwie wyższym i innych funkcjach metropolitalnych w stosunku do innych większych polskich miast wojewódzkich. Analizy wykazują ponadto negatywne zjawiska demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa. Kierunki rozwoju i powiązania funkcjonalne MOF Gorzowa Wielkopolskiego kształtują się jednak szerzej, w szczególności wzdłuż najważniejszych dróg: S3, DK 22 i drogi wojewódzkiej nr 132.

Rysunek 6. Gmina Kłodawa na tle obszaru funkcjonalnego MOF OW Gorzów Wielkopolski

Źródło: opracowanie własne

4.7. Gospodarka przestrzenna

Zasady polityki przestrzennej i rozwoju gminy Kłodawa oraz występujące uwarunkowania ich realizacji określa *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłodawa*. Ostatnia jego aktualizacja miała miejsce we wrześniu 2023 roku. W *Studium* określono następujące główne kierunki zagospodarowania wynikające ze szczegółowego rozpoznania dotychczasowego sposobu użytkowania gruntów, stanowiące uaktualnienie wytycznych zawartych we wcześniejszej edycji studium i zostały one dostosowane do obecnych uwarunkowań przestrzennych. W *Studium* zakłada się maksymalne wykorzystanie istniejących walorów gospodarczych z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-kulturowych przyjmując, za główny kierunek dalszą stymulację i podniesienie atrakcyjności gminy. Gmina Kłodawa przystąpiła do opracowania Planu ogólnego, który formalnie zastąpi Studium. Można przypuszczać, że część uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego zawartych w Planie ogólnym będzie zbieżna z zapisami aktualnego Studium, przy czym szczegółowy zakres tych zgodności zostanie określony na etapie prac planistycznych

Mając na uwadze powyższe należy przyjąć, iż rozwój przestrzenny gminy Kłodawa będzie kształtowany w oparciu o następujące zasady:

- racjonalne zagospodarowanie terenów polegające na maksymalnym wykorzystaniu terenów już zabudowanych oraz ograniczeniu rozpraszania zabudowy,
- wytworzenie miejsc o charakterze przestrzeni publicznych pozwalających na integrację mieszkańców,
- poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- zwiększenie poziomu bezpieczeństwa poprzez modernizację systemu komunikacji drogowej,
- wykorzystanie dogodnego położenia gminy i ściągnięcie na teren gminy inwestorów, którzy poprawią sytuację finansową oraz utworzą nowe miejsca pracy,
- wykorzystanie dogodnego położenia gminy i jej walorów przyrodniczych w celu aktywizacji funkcji turystycznej, zwłaszcza z zakresu turystyki aktywnej,
- ochronę potencjału przyrodniczego, w tym zwartych kompleksów leśnych, walorów krajobrazowych oraz kulturowych poprzez wprowadzenie odpowiednich ograniczeń w zagospodarowaniu i wykorzystaniu terenów.

Charakter gminy oraz zakładane zamierzenia inwestycyjne wiążą się z koniecznością waloryzacji oraz weryfikacji terenów przeznaczonych pod zabudowę lub elementy infrastrukturalne. Nieodwracalne przekształcenie krajobrazu i zaburzenia równowagi funkcjonujących na terenie

gminy i w jej sąsiedztwie ekosystemów, wymusza równoległe z postępem urbanizacji, działania mające na celu zniwelowanie oddziaływania na środowisko oraz poprawę stanu środowiska przyrodniczego. Jako główne działania w tym kierunku zakłada się redukcję emisji zanieczyszczeń oraz stosowanie nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych, w szczególności w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepło oraz gospodarki ściekowej²⁶.

²⁶ UCHWAŁA NR LIV/474/2023 RADY GMINY KŁODAWA z dnia 27 września 2023 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłodawa, s.82

5. Podsumowanie diagnozy

5.1. Analiza SWOT

Syntezę powyżej zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów, barier, potencjałów gminy oraz szans rozwojowych ujęto w postaci analizy SWOT.

Analiza SWOT obejmuje analizę:

- Mocnych stron, tj. uwarunkowań wewnętrznych (endogenicznych), czyli elementów rzeczywistości mających pozytywny charakter z punktu widzenia jego przyszłego rozwoju,
- Słabych stron, tj. uwarunkowań wewnętrznych o negatywnym charakterze,
- Szans, tj. uwarunkowań zewnętrznych (egzogenicznych) o charakterze pozytywnym. Jako szanse uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem gminy lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jej obszarze,
- Zagrożeń, tj. uwarunkowań zewnętrznych mających negatywny wpływ na rozwój gminy, których źródła leżą poza jej obszarem lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jej obszarze.

Tabela 47. Mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia – analiza SWOT

Mocne strony
Sfera społeczna: 1. Stabilny i umiarkowany wzrost demograficzny (wzrost liczby mieszkańców o 9,75% w latach 2017–2023). 2. Dodatnie saldo migracji, szczególnie napływ mieszkańców z miast. 3. Relatywnie młoda struktura wiekowa w porównaniu do województwa i kraju. 4. Wysoka dostępność mieszkań (349,3 mieszkań na 1000 mieszkańców w 2023 r.). 5. Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej (o 56% w latach 2017–2023). 6. Wysoka aktywność społeczna i obywatelska (43 stowarzyszenia w 2024 r.). 7. Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna (2 szkoły podstawowe, 2 przedszkola). 8. Wysoka frekwencja wyborcza (79,08% w wyborach do Sejmu w 2023 r.). Sfera gospodarcza: 9. Rozwój budownictwa mieszkaniowego (wzrost liczby budynków o 19,07% w latach 2017–2023). 10. Wysoki standard warunków mieszkaniowych (przeciętna powierzchnia mieszkania na osobę: 40,0 m² w 2023 r.). 11. Dynamiczny rozwój przedsiębiorczości (wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 34% w latach 2017–2024).

12. Wysoki poziom aktywności gospodarczej (1 483 osoby fizyczne prowadzące działalność na 10 tys. mieszkańców w 2023 r.).
13. Dobrze rozwinięta infrastruktura wodociągowa (99% mieszkańców z dostępem do wody).
14. Rozwój sektora usług (wzrost liczby firm w branży IT o 108,3%, w budownictwie o 63,8%).

Sfera środowiskowa i przestrzenna:

15. Atrakcyjne położenie przy Puszczy Gorzowskiej (65% powierzchni gminy to tereny leśne).
16. Bogactwo dziedzictwa kulturowego i archeologicznego (10 zabytków, 441 stanowisk archeologicznych). Gmina Kłodawa opracowała Gminną Ewidencję Zabytków, która zawiera 116 obiektów.
17. Bogactwo przyrodnicze, w tym duża powierzchnia obszarów prawnie chronionych,
18. Rozwinięta infrastruktura rekreacyjna (wodne bazy rekreacyjne, Wakepark, ośrodki jeździeckie).
19. Dostęp do sieci gazowej (49,6% mieszkańców w 2023 r.).
20. Systematyczna rozbudowa kanalizacji (wzrost długości sieci o 11,6% w latach 2017–2023).

Słabe strony

Sfera społeczna:

1. Ujemny przyrost naturalny (spadek liczby urodzeń, wzrost liczby zgonów).
2. Proces starzenia się społeczeństwa (wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym o 36% w latach 2017–2023).
3. Spadek liczby dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach sportowych (o 39% w latach 2018–2022).

Sfera gospodarcza:

4. Ograniczona dostępność usług medycznych (spadek liczby przychodni na 10 tys. mieszkańców z 6 do 5 w latach 2017–2023).
5. Niska dostępność aptek (5 684 mieszkańców na aptekę w 2023 r.).
6. Brak dużych przedsiębiorstw (dominacja mikroprzedsiębiorstw, brak firm zatrudniających powyżej 250 osób).
7. Spadek liczby podmiotów w rolnictwie (-7,1%), co osłabia lokalną gospodarkę.

Sfera środowiskowa i przestrzenna:

8. Niski poziom skanalizowania gminy (72,3% mieszkańców w 2023 r.).
9. Brak wystarczającej infrastruktury rowerowej.
10. Ograniczona dostępność internetu (1 998 punktów adresowych bez dostępu do sieci szerokopasmowej w 2024 r.).
11. Nieuporządkowana do końca kwestia rozwoju funkcji mieszkaniowej, skutkująca rozproszaniem zabudowy.

Szanse

1. Rozwój turystyki przyrodniczej i agroturystyki (korzystne położenie przy Puszczy Gorzowskiej).
2. Wzrost zainteresowania terenami podmiejskimi (migracje z miast).
3. Dostępność środków unijnych na rozwój infrastruktury społecznej i gospodarczej.
4. Rozwój pracy zdalnej, umożliwiający przyciąganie nowych mieszkańców.

5. Rozwój współpracy transgranicznej z województwem zachodniopomorskim.
6. Rozwój sektora technologicznego i usługowego (wzrost liczby firm IT, budowlanych i nieruchomościowych).
7. Inwestycje w infrastrukturę światłowodową (planowane podłączenie 2 986 punktów adresowych).
8. Współpraca z Gorzowem Wielkopolskim w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF).
9. Wykorzystanie funduszy unijnych na projekty z nowej Strategii Rozwoju Gminy.
10. Zmiana trendów spędzania wolnego czasu preferujących aktywność.
11. Zwiększenie świadomości społecznej odnośnie ochrony środowiska, ochrony klimatu, zachowania bioróżnorodności.
12. Dostępność środków na rozwój w perspektywie finansowej z budżetu UE, w tym z Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia odporności.
13. Zwiększenie priorytetów ochrony środowiska.

Zagrożenia

1. Starzenie się społeczeństwa i związane z tym obciążenie systemu opieki zdrowotnej i społecznej.
2. Spadek liczby urodzeń i ujemny przyrost naturalny.
3. Konkurencja o mieszkańców z sąsiednimi gminami i miastami (np. Gorzów Wielkopolski).
4. Presja na środowisko naturalne związana z rozwojem infrastruktury mieszkaniowej.
5. Zagrożenia związane z sytuacją geopolityczną (np. migracje z Ukrainy).
6. Zmiany klimatyczne i ich wpływ na ekosystem Puszczy Gorzowskiej.
7. Spowolnienie gospodarcze i wrażliwość lokalnego rynku pracy (wzrost bezrobocia w czasie pandemii).
8. Niska jakość gleb (dominacja klas V i VI), ograniczająca rozwój rolnictwa.
9. Presja urbanizacyjna i konflikty przestrzenne związane z suburbanizacją.
10. Ograniczona konkurencja w dostawie gazu (dominacja jednego operatora).
11. Niedostateczna dostępność transportu publicznego (ograniczona liczba połączeń).

Gmina Kłodawa ma silne podstawy do rozwoju dzięki rosnącej przedsiębiorczości, dobrej infrastrukturze technicznej i atrakcyjnemu położeniu. Jednak wyzwania, takie jak starzejące się społeczeństwo, ograniczona dostępność usług i presja urbanizacyjna, wymagają strategicznego zarządzania. Kluczowe będą inwestycje w nowoczesną infrastrukturę, rozwój turystyki i współpraca regionalna, aby wykorzystać szanse i zminimalizować zagrożenia.

5.2. Wnioski z diagnozy

SFERA SPOŁECZNA

Sytuacja demograficzna

Gmina Kłodawa w latach 2017–2023 charakteryzowała się wyraźnym i stabilnym wzrostem liczby ludności – z 8 506 osób w 2017 roku do 9 335 osób w 2023 roku (+9,75%). Wzrost ten nie był efektem przyrostu naturalnego, który pozostawał ujemny, lecz silnego dodatniego salda migracji. Najwyższe wartości migracyjne odnotowano w latach 2021–2022. Kłodawa jest gminą podmiejską o wysokiej atrakcyjności osiedleńczej, szczególnie dla mieszkańców pobliskich miast, co znajduje potwierdzenie w przewadze migracji z miast nad migracjami ze wsi.

Mimo dodatniego salda migracji, gmina Kłodawa doświadcza widocznego procesu starzenia się ludności. Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrosła w analizowanym okresie o 36%, a wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł z 22,7 do 30,3. Udział osób w wieku 65+ wzrósł z 11% do 14,8%. Wskaźniki te, choć niższe niż średnie dla kraju i województwa, wskazują na konieczność planowania usług społecznych z uwzględnieniem rosnących potrzeb osób starszych.

Na tle województwa i kraju gmina Kłodawa wyróżnia się relatywnie wysokim udziałem dzieci i młodzieży, co jest efektem napływu rodzin z dziećmi oraz dodatniego bilansu migracyjnego. W szczególności grupy wiekowe 0–19 lat są liczniejsze niż w poprzednich dekadach, co znajduje potwierdzenie w danych porównawczych z lat 2003, 2013 i 2023. Świadczy to o potrzebie inwestycji w edukację, infrastrukturę opiekuńczą i ofertę dla młodych mieszkańców.

Spadek liczby osób młodych w wieku 25–34 lat to istotne wyzwanie rozwojowe. Mimo wzrostu liczby dzieci i seniorów, zauważalny jest spadek liczby osób w wieku 25–34 lata, kluczowych z punktu widzenia rynku pracy, zakładania rodzin i wzrostu dzietności. W 2023 roku wskaźnik ten wyniósł 111,79 na 1000 mieszkańców (spadek z poziomu 166,38 w 2017 roku). Zjawisko to może mieć wpływ na przyszły potencjał demograficzny i gospodarczy gminy, szczególnie jeśli nie zostanie zahamowane.

Od 2018 roku w gminie notowany jest ujemny przyrost naturalny, co wynika z malejącej liczby urodzeń (najniżej – 40 w 2022 roku) oraz relatywnie wysokiej liczby zgonów. W 2023 roku przyrost naturalny wyniósł -23 osoby. Pomimo niewielkiej poprawy w stosunku do lat pandemii, zjawisko to utrzymuje się, a bez wsparcia migracyjnego prowadziłoby do spadku liczby ludności.

Wskaźnik salda migracji na 1000 mieszkańców w Kłodawie należy do najwyższych w regionie i kraju (15,19 w 2023 roku, podczas gdy średnia krajowa to 3,21). Taka tendencja świadczy o

wyjątkowej atrakcyjności gminy jako miejsca do życia. Zjawisko suburbanizacji, rozwój infrastruktury, bliskość Gorzowa Wielkopolskiego i poprawiające się warunki życia stanowią główne czynniki migracyjne.

Z jednej strony gmina rozwija się demograficznie dzięki migracjom, z drugiej – doświadcza starzenia się społeczeństwa i malejącej liczby osób w wieku rozrodczym. Te rozbieżne tendencje wymagają równoczesnego inwestowania w infrastrukturę społeczną dla dzieci i młodzieży oraz w usługi opiekuńcze i zdrowotne dla osób starszych. Równowaga pomiędzy tymi potrzebami będzie kluczowa w planowaniu dalszego rozwoju.

Mieszkalnictwo

W gminie Kłodawa dominuje mieszkalnictwo jednorodzinne, co jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich i znacząco wpływa na kształt lokalnej polityki mieszkaniowej. W latach 2017–2023 odnotowano dynamiczny rozwój zasobów mieszkaniowych – liczba budynków wzrosła o 19,07%, osiągając 2 822 obiekty, a liczba mieszkań zwiększyła się o 18,19%, do 3 261 lokali. Powierzchnia użytkowa mieszkań wzrosła o 23,28%, co wskazuje na trend budowy mieszkań o większym metrażu i wyższym standardzie. Wskaźnik liczby mieszkań na 1000 ludności wyniósł w 2023 roku 349,3, co jest wartością wyższą od średniej krajowej (332,4) i wojewódzkiej (337,1), potwierdzając dobrą dostępność mieszkań w przeliczeniu na mieszkańca. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę sięgnęła 40,0 m², co plasuje gminę w czołówce regionu pod względem komfortu zamieszkania.

Mimo tych pozytywnych zmian, istotnym wyzwaniem pozostaje stan techniczny budynków oraz rosnące koszty utrzymania mieszkań. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego wzrosła o 37%, do 390 zł w 2023 roku, co odzwierciedla presję inflacyjną i konieczność wsparcia gospodarstw domowych w zakresie opłat związanych z mieszkaniem. Polityka mieszkaniowa gminy powinna koncentrować się nie tylko na dalszym rozwoju zasobów, ale także na poprawie jakości istniejących budynków, ich efektywności energetycznej oraz dostępności dla grup wrażliwych, takich jak seniorzy czy osoby z niepełnosprawnościami. Atutem gminy jest jej dynamiczny rozwój i dobra lokalizacja, co sprzyja dalszym inwestycjom w infrastrukturę mieszkaniową.

Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna

W latach 2017–2023 w gminie Kłodawa zaobserwowano znaczący spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej – z 767 w 2017 roku do 336 w 2023 roku, co oznacza redukcję o 56%. Zasięg pomocy społecznej zmniejszył się z 9,1% do 3,6% populacji, co świadczy o poprawie sytuacji materialnej mieszkańców i skuteczności działań aktywizacyjnych. W 2023

roku wszyscy beneficjenci spełniali kryteria dochodowe, co potwierdza uszczelnienie systemu pomocy.

W 2024 roku głównymi przyczynami przyznania pomocy społecznej w gminie Kłodawa były niepełnosprawność, ubóstwo oraz długotrwała lub ciężka choroba. Najwięcej wsparcia udzielono rodzinom dotkniętym niepełnosprawnością – 109 rodzin, obejmujących 159 osób. Kolejnym istotnym powodem było ubóstwo, które dotyczyło 48 rodzin i 74 osób, oraz długotrwała choroba – 53 rodziny i 72 osoby. Stosunkowo często pomoc była udzielana także z powodu bezrobocia (25 rodzin, 47 osób) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych (łącznie 32 rodziny, 142 osoby). W mniejszym zakresie występowały takie problemy jak alkoholizm (14 rodzin), bezdomność (12 rodzin), przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe czy trudności po opuszczeniu zakładu karnego. Sporadycznie rejestrowano pomoc z powodu narkomanii czy sytuacji kryzysowych. Dane te wskazują, że najczęściej występujące przyczyny korzystania z pomocy społecznej mają charakter przewlekły i strukturalny, związany ze stanem zdrowia, sytuacją materialną i opiekuńczą rodzin..

Gmina Kłodawa zmagą się również z wyzwaniami związanymi ze starzejącym się społeczeństwem i potrzebami osób z niepełnosprawnościami, które stanowią 12,4% populacji (1 384 osoby). W 2023 roku 23 uczniów z niepełnosprawnościami uczęszczało do szkół ogólnodostępnych, co wskazuje na postęp w zakresie edukacji włączającej, ale jednocześnie wymaga dalszych inwestycji w dostosowanie infrastruktury i usług. Wzrost kosztów życia, szczególnie w zakresie energii, skłania do kontynuacji programów osłonowych, takich jak dodatek węglowy czy elektryczny.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie odgrywa kluczową rolę w realizacji polityki społecznej, dysponując doświadczeniem i szerokimi kompetencjami. W obliczu zmian demograficznych i społecznych niezbędne jest rozwijanie oferty wsparcia dla seniorów (np. usługi opiekuńcze, mieszkania chronione) oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu deinstytucjonalizacji pomocy. Zapewnienie standardów dostępności dla osób z niepełnosprawnościami pozostaje istotnym wyzwaniem, wymagającym kompleksowych rozwiązań zarówno w infrastrukturze, jak i edukacji.

Kultura

Działalność kulturalna w gminie Kłodawa koncentruje się wokół Gminnego Ośrodka Kultury (GOK) oraz Gminnej Biblioteki Publicznej, które pełnią rolę kluczowych instytucji animujących życie kulturalno-społeczne. W 2023 roku odnotowano odbudowę aktywności kulturalnej po

pandemicznym załamaniu – liczba imprez wzrosła do 38 (poziom sprzed 2017 roku), choć liczba uczestników (5 345 osób) nie osiągnęła rekordowego wyniku z 2022 roku (10 200 osób). Wzrosło znaczenie oddolnych inicjatyw – liczba kół, klubów i sekcji zwiększyła się z 7 w 2017 roku do 25 w 2023 roku, a ich członkowie stanowią już 398 osób (wzrost o 292 osoby). Mimo to, wskaźnik członków grup artystycznych na 1000 ludności (1,94 w 2023 r.) pozostaje poniżej średniej krajowej (5,45), co wskazuje na potrzebę większego zaangażowania dzieci i młodzieży.

Biblioteka gminna, wraz z filią w Różankach, odnotowała stabilny wzrost księgozbioru (o 2 830 woluminów od 2017 roku) i liczby czytelników (965 w 2023 r.). Wskaźnik czytelników na 1000 mieszkańców (104) przewyższa średnią dla województwa lubuskiego (89) i powiatu gorzowskiego (60), potwierdzając relatywnie wysoką aktywność czytelniczą. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe charakteryzowały się nieregularnością – od 12,8% w 2019 roku do 3,5% w 2023 roku, co sugeruje uzależnienie od zewnętrznych projektów.

Dziedzictwo kulturowe

Gmina Kłodawa wyróżnia się bogactwem dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, z 65% powierzchni zajętej przez Puszcę Gorzowską (Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy). Na jej terenie znajduje się 10 zabytków wpisanych do rejestru (m.in. kościoły, dwór w Mironicach) oraz 441 stanowisk archeologicznych (42 wpisane do rejestru). Dziedzictwo to stanowi potencjał dla rozwoju turystyki kulturowej i edukacyjnej, choć wymaga systematycznej ochrony i promocji.

Gmina Kłodawa posiada również Gminną Ewidencję Zabytków w 2016 r. Ewidencję uzupełniono w 2020 r. Następnie w 2021 r. ewidencja została przyjęta Zarządzeniem Nr W/19/2021 Wójta Gminy Kłodawa z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia gminnej ewidencji zabytków. Obecnie w Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 116 obiektów.

Sport i rekreacja

Infrastruktura sportowa w gminie jest rozbudowana – funkcjonują trzy ligowe kluby piłkarskie, ośrodki jeździeckie, korty tenisowe, Wakepark (jedyne w powiecie), a także liczne boiska i siłownie zewnętrzne. Mimo to, w latach 2018–2022 odnotowano spadek liczby ćwiczących w klubach sportowych (z 220 do 175 osób), szczególnie wśród młodzieży (z 126 do 77 osób). Wskaźnik ćwiczących na 1000 mieszkańców spadł z 25,6 do 19,0, co kontrastuje z trendami w innych gminach powiatu gorzowskiego (26,0). Wydatki na sport i rekreację były niestabilne – po wzroście do 168,96 zł na mieszkańca w 2022 roku, spadły do 104,77 zł w 2023 roku, choć nadal przewyższają średnie wojewódzkie (44,56 zł).

Opieka zdrowotna

W gminie Kłodawa podstawową opiekę zdrowotną zapewniają dwie przychodnie: Przychodnia Lekarza Rodzinnego Jadwiga Lebioda oraz Przychodnia Nikap, zlokalizowane w Kłodawie, Różankach i Wojcieszycach. Świadczenia obejmują profilaktykę, diagnostykę, szczepienia ochronne oraz rehabilitację. Mimo to, w latach 2017–2023 odnotowano spadek liczby porad lekarskich o 6,3% (z 20 293 do 19 019), co może wynikać z ograniczeń pandemicznych oraz zmian w potrzebach zdrowotnych mieszkańców.

Dostępność przychodni na 10 tys. mieszkańców utrzymywała się na poziomie wyższym niż średnia krajowa (5 w 2023 r. wobec 4 w Polsce), jednak po spadku z 6 w latach 2017–2020. Pogarsza się także dostępność aptek – liczba mieszkańców na jedną aptekę wzrosła o 19% (do 5 684 osób), choć wciąż jest lepsza niż średnia krajowa (6 419). Wyzwaniem pozostaje zapewnienie równowagi między dostępnością usług medycznych a starzejącą się populacją.

Opieka żłobkowa i przedszkolna

Żłobek Gminny w Kłodawie, otwarty w 2021 roku, dysponuje 50 miejscami, w pełni wykorzystanymi. W obszarze edukacji przedszkolnej odnotowano wzrost liczby dzieci objętych opieką o 40,7% (z 150 w 2017 r. do 211 w 2023 r.), przy czym liczba 6-latków w przedszkolach wzrosła z 65 do 85. Gmina zapewnia wystarczającą liczbę miejsc, ale konieczne jest monitorowanie trendów demograficznych.

Szkolnictwo podstawowe

Dwie szkoły podstawowe w gminie Kłodawie (im. Adama Mickiewicza i Jana Pawła II) odnotowały wzrost liczby oddziałów (z 28 do 39) i uczniów (z 550 do 741) w latach 2017–2023. Kluczowym wyzwaniem jest utrzymanie kadry nauczycielskiej oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb edukacji włączającej, zwłaszcza dla 23 uczniów z niepełnosprawnościami.

Aktywność społeczna i obywatelska

Liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych wzrosła z 34 w 2020 r. do 43 w 2024 r., co świadczy o rosnącym zaangażowaniu mieszkańców. W 2023 r. gmina przeznaczyła 150 tys. zł na wsparcie inicjatyw sportowych (m.in. klubów piłkarskich) oraz 5 tys. zł na pomoc społeczną. Frekwencja wyborcza w Kłodawie przewyższa średnie krajowe – w wyborach parlamentarnych 2023 r. wyniosła 79,08% (wobec 74,38% w Polsce).

Bezpieczeństwo publiczne

Gmina współpracuje z 5 jednostkami Ochotniczej Straży Pożarnej (w tym 3 w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym), które w 2023 r. zrealizowały łącznie 422 interwencje.

Działania Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego obejmowały m.in. ćwiczenia ostrzegawcze i dystrybucję preparatów jodowych. Straż Gminna przeprowadziła 48 czynności kontrolnych, skupiając się na prewencji wandalizmu

SFERA GOSPODARCZA

Działalność gospodarcza

W latach 2017–2024 gmina Kłodawa odnotowała dynamiczny rozwój działalności gospodarczej. Liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 34%, z 1 262 do 1 701, z czego zdecydowaną większość – aż 98% – stanowił sektor prywatny. Strukturę lokalnej przedsiębiorczości zdominowały mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, których liczba wzrosła aż o 433. W tym samym czasie liczba firm średnich (50–249 pracowników) pozostała stabilna (6 podmiotów), a brak dużych przedsiębiorstw potwierdza lokalny, rozproszony charakter gospodarki opartej na małej przedsiębiorczości.

W strukturze sektorowej największy przyrost odnotowano w sektorze przemysłu i budownictwa, który zwiększył się o 117 podmiotów, osiągając liczbę 404 w 2024 roku. Obrazuje to intensywny rozwój inwestycji infrastrukturalnych na terenie gminy. Jednocześnie obserwowano dynamiczny wzrost liczby firm w sektorach usług, zwłaszcza nowoczesnych – liczba podmiotów działających w obszarze IT wzrosła o 108%, w obsłudze rynku nieruchomości o 100%, a w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej o 51%, co potwierdza proces modernizacji struktury gospodarczej. W przeciwieństwie do tego, sektor rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zanotował spadek liczby podmiotów o 4, co świadczy o konsolidacji w sektorze rolnym.

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców wzrósł z 1484 do 1718, przekraczając zarówno średnie krajowe, jak i regionalne, co potwierdza wysoką aktywność przedsiębiorczą mieszkańców gminy. Znaczący wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 216 osób – do poziomu 1 483) stanowi kolejny dowód na dynamiczny rozwój samozatrudnienia i lokalnego biznesu.

Turystyka

W obszarze turystyki, mimo że Kłodawa nie jest klasyfikowana jako typowo turystyczna gmina, zauważalny jest wzrost liczby udzielonych noclegów w powiecie gorzowskim o 22%, do poziomu 761,33 na 1 000 mieszkańców w 2023 roku. Głównym atutem gminy są walory przyrodnicze – ponad 65% powierzchni stanowią lasy Puszczy Gorzowskiej, co sprzyja rozwojowi turystyki aktywnej, w tym rowerowej, pieszej i wodnej. Infrastruktura turystyczna, obejmująca m.in.

Ośrodek Wypoczynkowy w Lipach i Wakepark, wymaga jednak dalszego rozwoju i promocji, gdyż obecnie jej rozwój jest nierównomierny i rozproszony.

Rynek pracy i bezrobocie

Rynek pracy w Kłodawie pozostaje w dobrej kondycji. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła z 101 do 92 osób (o 8,9%), przy czym większy spadek dotyczył kobiet (o 18,6%), podczas gdy wśród mężczyzn odnotowano wzrost o 4,8%. Wskaźnik bezrobocia w 2023 roku wyniósł zaledwie 1,5%, co oznacza poziom znacznie niższy od średniej krajowej (4,0%). Dochody z podatku PIT w przeliczeniu na mieszkańca pozostają wysokie – w 2023 roku wyniosły 1 552 zł, choć były niższe niż w rekordowym roku 2022 (1 941 zł), co może być efektem zmian w systemie podatkowym.

Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna w gminie rozwija się, choć z pewnymi barierami. Odsetek mieszkańców korzystających z gazu sieciowego wzrósł do 49,6% (wzrost o 21,3%), ale długość czynnej sieci spadła o 5,2%, co może wskazywać na niewystarczającą rozbudowę nowych odcinków. Dostępność wody jest niemal powszechna – 99% mieszkańców ma dostęp do sieci wodociągowej, jednak istnieje potrzeba modernizacji rur wykonanych z azbestocementu.

Sieć kanalizacyjna obejmuje 96 km, jednak nadal ponad 500 gospodarstw korzysta z szamb, co stanowi istotne wyzwanie środowiskowe i infrastrukturalne.

W zakresie energii i telekomunikacji zauważalne są ograniczenia. Tylko 44% punktów adresowych posiada dostęp do szerokopasmowego internetu – 1585 z 3583 – co pokazuje pilną potrzebę rozbudowy infrastruktury cyfrowej. Mimo prowadzonych inwestycji w światłowody, ich tempo jest oceniane jako niezadowalające. Braki w zakresie dwustronnego zasilania energią elektryczną w niektórych miejscowościach zwiększają ryzyko występowania awarii.

Transport i komunikacja

Transport i komunikacja to obszary o relatywnie dobrym stanie infrastruktury, choć z istotnymi potrzebami modernizacyjnymi. Gmina dysponuje dostępem do ważnych szlaków komunikacyjnych – drogi krajowej S3 i DK22 – jednak drogi powiatowe o długości 65,47 km wymagają pilnych remontów. Transport publiczny obsługiwany jest przez 7 linii autobusowych (PKS i MZK), których działalność jest wspierana przez gminę (dotacja w wysokości 1 mln zł w 2023 r.). Bilet miesięczny dla uczniów w wysokości 16 zł cieszy się popularnością – korzysta z niego około 270 uczniów miesięcznie. Na terenie gminy funkcjonuje 1 040 punktów oświetlenia ulicznego, z czego 500 zarządzanych jest bezpośrednio przez gminę.

SFERA PRZESTRZENNA

Stan i ochrona środowiska

Gmina Kłodawa położona jest w północno-zachodniej części województwa lubuskiego, granicząc bezpośrednio z Gorzowem Wielkopolskim oraz gminami Lubiszyn, Santok, Strzelce Kraj., Barlinek i Nowogródek Pomorski. Jej powierzchnia wynosi 234,72 km², z czego aż 65% pokrywają lasy, co podkreśla znaczenie terenów zielonych dla lokalnego ekosystemu. Część gminy leży na obszarze Gorzowskiego Parku Krajobrazowego, utworzonego w 2021 roku, co dodatkowo wzmacnia jej walory przyrodnicze. Północna część gminy zdominowana jest przez krajobraz leśny, podczas gdy południowa ma charakter rolniczy, z przewagą gruntów ornych, łąk i pastwisk. Gleby są tu głównie niskiej jakości (klasy V i VI stanowią 79,6% powierzchni), choć w południowych rejonach występują obszary o wyższej bonitacji (klasy III i IV). W gminie znajduje się 21 jezior, które wraz z urozmaiconym krajobrazem stwarzają doskonałe warunki do turystyki i rekreacji.

W ostatnich latach obserwuje się nasilenie zjawiska suburbanizacji, zwłaszcza w miejscowościach takich jak Kłodawa, Chwałęcice, Różanki, Santocko i Wojcieszyce, gdzie dominuje funkcja mieszkaniowa. Tereny inwestycyjne koncentrują się głównie w Różankach i Wojcieszycach, podczas gdy obszary rolnicze (ok. 4477,73 ha) występują przede wszystkim w Wojcieszycach, Różankach, Santocku i Łośnie. Gmina podzielona jest na 11 sołectw, które pełnią funkcję jednostek pomocniczych, wspieranych finansowo przez Fundusz Sołecki – w 2023 roku dysponowały one budżetem przekraczającym 482 tys. zł.

W 2016 roku Rada Gminy przyjęła Strategię zrównoważonego rozwoju na lata 2016–2025, która stanowi kluczowy dokument planistyczny. Jej głównym celem jest poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zintegrowany rozwój wszystkich sołectw. W ramach strategii zrealizowano trzy główne cele: budowę konkurencyjnej gospodarki, wzmocnienie potencjału społeczności lokalnej oraz kształtowanie ładu przestrzennego przy jednoczesnej ochronie środowiska.

W 2022 roku rozpoczęto prace nad nową strategią na lata 2023–2033, która ma umożliwić pozyskiwanie funduszy unijnych na projekty infrastrukturalne i społeczne. Dokument ten ma przyczynić się do kreowania wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca do życia, charakteryzującego się zrównoważonym rozwojem ekonomicznym i społecznym.

Podstawowymi dokumentami kształtującymi politykę przestrzenną gminy są Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz wspomniana Strategia zrównoważonego rozwoju. Obecnie na terenie gminy Kłodawa obowiązują 53 plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące swoją powierzchnią ok. 8844,72 ha, tj. 37,7% powierzchni gminy. W trakcie opracowania znajduje się 5 planów (łącznie powierzchnia ok. 3350 ha).

Gospodarka wodna i ściekowa

W latach 2017–2023 odnotowano znaczący rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Długość sieci wodociągowej wzrosła o 4,9%, osiągając 127,5 km, a liczba przyłączy zwiększyła się o 29,3%. Ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym wzrosła o 25,9%, a liczba mieszkańców korzystających z wodociągów – o 10,1%. Sieć kanalizacyjna wydłużyła się o 11,6%, a liczba przyłączy wzrosła o 25,8%. Dostęp do wodociągów jest niemal powszechny (99,1% mieszkańców), a do kanalizacji – 72,3%, co stawia gminę powyżej średniej wojewódzkiej i krajowej.

Gospodarka odpadami

W latach 2017–2023 ilość odbieranych odpadów komunalnych wzrosła o 40%, przy czym odpady z gospodarstw domowych zwiększyły się o 33,3%, a z innych źródeł (usługi, handel) – aż o 140,7%. Mimo wzrostu ogólnej masy odpadów, ilość odpadów zmieszanych na jednego mieszkańca spadła o 10,6%, co sugeruje poprawę segregacji. Jednocześnie ilość odpadów zbieranych selektywnie wzrosła o 121,5%, co świadczy o skuteczności działań promujących recykling.

Obszary funkcjonalne

Gmina Kłodawa wchodzi w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Gorzowa Wielkopolskiego (MOF OW Gorzów Wlkp.). Oprócz MOF OW Gorzów Wlkp., gmina Kłodawa została zakwalifikowana do trzech innych obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym:

- Wiejskie obszary funkcjonalne – ze względu na częściowo rolniczy charakter gminy i jej powiązania z obszarami wiejskimi.
- Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych – ze względu na obecność cennych zasobów przyrodniczych, takich jak lasy

(65% powierzchni gminy) i jeziora (21 zbiorników), a także fragment Gorzowskiego Parku Krajobrazowego.

- Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym przyjęte z inicjatywy samorządów lokalnych – w tym obszar współpracy SUBREGION G8 oraz obszar funkcjonalny krainy Warty i Noteci (KOTURED), który ma charakter turystyczno-edukacyjny.

Obszary strategicznej interwencji

Gmina Kłodawa stanowi część obszaru strategicznej interwencji, jakim jest MOF OW Gorzów Wielkopolski. Obszar ten ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu, choć boryka się z wyzwaniami, takimi jak niski poziom innowacyjności, deficyty w sektorze B+R oraz negatywne trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa). W ramach działań strategicznych priorytetem jest wzmocnienie powiązań infrastrukturalnych, zwłaszcza wzdłuż kluczowych szlaków komunikacyjnych (droga S3, DK 22, DW nr 132), oraz rozwój współpracy międzygminnej.

Gospodarka przestrzenna

Podstawowym dokumentem kształtującym politykę przestrzenną gminy jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kłodawa, zaktualizowane we wrześniu 2023 roku. W 2026 r. zostanie ono zastąpione przez Plan ogólny. Należy założyć, iż główne kierunki rozwoju przestrzennego przyjęte w Studium są aktualne obejmują:

- racjonalne zagospodarowanie terenów – ograniczenie rozpraszania zabudowy i wykorzystanie już zurbanizowanych obszarów,
- rozwój infrastruktury technicznej – poprawa jakości życia mieszkańców poprzez modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej, dróg i systemu energetycznego,
- ochrona środowiska – zachowanie cennych zasobów przyrodniczych, w tym lasów i jezior, oraz wprowadzanie rozwiązań redukujących negatywny wpływ urbanizacji,
- aktywizacja turystyki – wykorzystanie walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki aktywnej i rekreacji.

Spis rysunków, tabel i wykresów

Rysunek 1. Położenie gminy Kłodawa.....	4
Rysunek 2. Sieć powiązań transportowych gminy Kłodawa.....	85
Rysunek 3. Podział gminy Kłodawa na sołectwa	89
Rysunek 4. Sieć powiązań przyrodniczych gminy Kłodawa	92
Rysunek 5. Sieć powiązań hydrologicznych gminy Kłodawa	95
Rysunek 6. Gmina Kłodawa na tle obszaru funkcjonalnego MOF OW Gorzów Wielkopolski ..	99
Tabela 1. Liczba mieszkańców województwa lubuskiego oraz powiatu gorzowskiego w latach 2017-2023.....	6
Tabela 2. Budynki mieszkalne i zasoby mieszkaniowe w gminie Kłodawa w latach 2017-2023	20
Tabela 3. Mieszkania na 1000 ludności w latach 2017-2023.....	21
Tabela 4. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w latach 2017-2023 (m ²)	22
Tabela 5. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w latach 2017-2023 (m ²)	23
Tabela 6. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2023 (%) ..	26
Tabela 7. Przyczyny przyznania pomocy społecznej w gminie Kłodawa w 2024 r.....	27
Tabela 8. Liczba osób pobierających świadczenia w roku 2017 i 2024.....	28
Tabela 9. Liczba osób z niepełnosprawnościami (prawną i biologiczną łącznie), rok 2021.....	30
Tabela 10. Szkolnictwo podstawowe dla dzieci z niepełnosprawnościami w gminie Kłodawa w latach 2017-2022.....	30
Tabela 11. Działalność klubów, domów i centrów kultury w Kłodawie w latach 2017-2023...	33
Tabela 12. Biblioteki i filie w gminie Kłodawa w latach 2017-2023.....	34
Tabela 13. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2017-2023	35
Tabela 14. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2017-2023 ..	35
Tabela 15. Kluby i sekcje sportowe oraz liczba ćwiczących w gminie Kłodawa w roku 2018, 2020, 2022	51
Tabela 16. Liczba porad udzielonych w gminie Kłodawa w latach 2017-2023.....	54
Tabela 17. Przychodnie na 10 tys. ludności w latach 2017-2023	55
Tabela 18. Ludność na aptekę ogólnodostępną w latach 2017-2023.....	56
Tabela 19. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2017-2023.....	57
Tabela 20. Edukacja przedszkolna - dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w latach 2017-2023	57

Tabela 21. Edukacja przedszkolna - dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 6 lat w latach 2020-2023	57
Tabela 22. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) w latach 2017-2023.	58
Tabela 23. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminie Kłodawa w latach 2020-2024	59
Tabela 24. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu w ramach Programu współpracy Gminy Kłodawa z organizacjami pozarządowymi	60
Tabela 25. Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób w ramach Programu współpracy gminy Kłodawa z organizacjami pozarządowymi	61
Tabela 26. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. ludności w latach 2017-2023	62
Tabela 27. Frekwencja w wyborach do sejmiku, samorządu i w wyborach na Prezydenta od 2019 do 2024 roku	63
Tabela 28. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i wg sektora własności w gminie Kłodawa w latach 2017-2024.....	66
Tabela 29. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w gminie Kłodawa w latach 2017-2024	67
Tabela 30. Podmioty gospodarcze według podstawowych profili działalności w gminie Kłodawa w latach 2017-2024	67
Tabela 31. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD 2007 w gminie Kłodawa w latach 2017-2024.....	69
Tabela 32. Podmioty wpisane do rejestru REGON oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności w latach 2017-2023.....	70
Tabela 33. Liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 ludności w powiatach województwa lubuskiego w latach 2017-2023	72
Tabela 34. Bezrobotni zarejestrowani w gminie Kłodawa w latach 2017-2024.....	73
Tabela 35. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2017-2023.....	73
Tabela 36. Charakterystyka sieci wodociągowej w gminie Kłodawa w latach 2017-2023	76
Tabela 37. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w gminie Kłodawa w latach 2017-2023	77
Tabela 38. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w latach 2017-2023.....	78
Tabela 39. Odpady komunalne odbierane z terenu gminy Kłodawa w latach 2017-2023.....	79
Tabela 40. Odpady zmieszane odbierane z terenu gminy Kłodawa w latach 2017-2023	79

Tabela 41. Odpady zmieszane odbierane w latach 2017-2023 w przeliczeniu na 1 mieszkańca	80
Tabela 42. Odpady zbierane selektywnie odbierane z terenu gminy Kłodawa w latach 2017-2023	80
Tabela 43. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w latach 2017-2023.....	82
Tabela 44. Charakterystyka sieci gazowej w gminie Kłodawa w latach 2017-2023.....	82
Tabela 45. Struktura osadnicza gminy Kłodawa w podziale na sołectwa.....	88
Tabela 46. Obszary chronione w gminie Kłodawa	90
Tabela 47. Mocne, słabe strony, szanse i zagrożenia – analiza SWOT.....	102
Wykres 1. Liczba mieszkańców w podziale na płeć w latach 2017-2023.....	5
Wykres 2. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w latach 2017-2023.....	7
Wykres 3. Liczba mieszkańców gminy Kłodawa według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2023	8
Wykres 4. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2017-2023.....	9
Wykres 5. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2023.....	10
Wykres 6. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata w latach 2017-2023.....	11
Wykres 7. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w ogóle ludności w latach 2017-2023 [w %]	12
Wykres 8. Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 ludności w latach 2017-2023	12
Wykres 9. Liczba ludności gminy Kłodawa według grup wieku w 2003, 2013 i 2023 roku	14
Wykres 10. Migracje wewnętrzne mieszkańców gminy Kłodawa w latach 2017-2023.....	15
Wykres 11. Ruch naturalny w gminie Kłodawa w latach 2017-2023	16
Wykres 12. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2017-2023	17
Wykres 13. Saldo migracji na 1000 osób w latach 2017-2023	18
Wykres 14. Prognoza demograficzna dla gminy Kłodawa w perspektywie 2053 roku.....	19
Wykres 15. Prognoza demograficzna dla gminy Kłodawa – stan ludności wg wybranych grup wieku.....	19
Wykres 16. Liczba mieszkań komunalnych na 1000 ludności w roku 2018 i 2022.....	21
Wykres 17. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Kłodawie w latach 2017-2023	24

Wykres 18. Dane dotyczące pomocy społecznej w Kłodawie w okresie od 2017 do 2023 roku	25
Wykres 19. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego w latach 2020-2023.....	29
Wykres 20. Bezrobotni niepełnosprawni w powiecie gorzowskim w latach 2017-2024.....	31
Wykres 21. Liczba członków grup artystycznych, w tym dzieci i młodzieży szkolnej na 1000 ludności w latach 2017-2023	34
Wykres 22. Udział wydatków w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem w latach 2017-2023	36
Wykres 23. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców	52
Wykres 24. Wydatki JST na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca.....	53
Wykres 25. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. ludności w latach 2017-2024	62
Wykres 26. Jednostki nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności w gminie Kłodawa w latach 2017-2024	71
Wykres 27. Dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej w latach 2017-2023 w gminie Kłodawa.....	74
Wykres 28. Dochody własne JST – udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2017-2023.....	75